

Хмельницький національний університет
Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
Кафедра психології та педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Другий (магістерський)

Основний рівень

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ШЛЮБНИМИ МАТЕРІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ФУНКЦІЇ

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 053 Психологія

Шифр і зміст спеціальності

Шифр 22220

Номер ІНП

Виконала: студентка II курсу, групи ППмз-22-1 _____ Анастасія ЦАРУК

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: доктор психологічних наук, професор _____ Євген ПОТАПЧУК

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри психології та педагогіки

доктор психологічних наук, професор _____

Таїсія КОМАР

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

_____ 2023р.

Хмельницький, 2023

АНОТАЦІЯ

Тема кваліфікаційної роботи «Психологічні особливості реалізації шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції»

Студент Анастасія ЦАРУК

Керівник Євген ПОТАПЧУК

Кваліфікаційна робота включає 120 сторінок, 3 таблиці, 5 рисунків, перелік джерел посилання складає 91 найменувань, 7 додатків.

Ключові слова: психологія, шлюбний партнер, матеріально-фінансова функція.

Об'єктом дослідження є реалізація сім'єю матеріальної та фінансової функцій.

Предметом дослідження є психологічні особливості реалізації шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції.

За результатами дослідження розроблено практичні рекомендації подружжю щодо розподілу сімейних ролей для реалізації матеріально-фінансової функції.

Одержані результати можуть бути використані у роботі практичних психологів при консультуванні шлюбних партнерів

Дипломник _____ Анастасія ЦАРУК
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Дата подання кваліфікаційної роботи до захисту ____ 2023 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
РОЗДІЛ 1. РЕАЛІЗАЦІЯ ШЛЮБНИМИ ПАРТНЕРАМИ МАТЕРІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ФУНКЦІЇ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	10
1.1 Психологічна сутність, зміст та завдання матеріально-фінансової функції сім'ї.....	10
1.2 Організація, етапи, методи дослідження психологічних особливостей реалізації шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції	19
1.3 Критерії та показники, які характеризують реалізацію шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції	22
1.4 Сімейні ролі шлюбних партнерів в контексті реалізації матеріально-фінансової функції.....	38
Висновок до розділу 1.....	45
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ШЛЮБНИМИ ПАРТНЕРАМИ МАТЕРІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ФУНКЦІЇ.....	47
2.1 Експериментальне вивчення психологічних чинників, що впливають на реалізацію шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції.....	47
2.2 Експериментальне вивчення моделей поведінки шлюбних партнерів, що впливають на реалізацію матеріально-фінансової функції.....	54
2.3 Практичні рекомендації подружжю щодо розподілу сімейних ролей для реалізації матеріально-фінансової функції.....	67
Висновок до розділу 2.....	70
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	84
Додаток 1	84
Додаток 2.....	87

Додаток 3.....	91
Додаток 4.....	96
Додаток 5.....	98
Додаток 6.....	105
Додаток 7.....	114

ВСТУП

У сучасному складному суспільному середовищі ролі та обов'язки подружжя виходять за межі лише надання емоційної підтримки та взаємного спілкування. Ключовим елементом подружнього життя стає виконання матеріальних і фінансових функцій, коли партнери спільно працюють над управлінням ресурсами, ухваленням фінансових рішень і досягненням спільних цілей.

Виконання подружжям матеріально-фінансових обов'язків можна розглядати як встановлення партнерства, яке передбачає спільний розподіл, планування та спільне прийняття рішень. В такому партнерстві обидва партнери приймають участь у завданнях, таких як складання бюджету, оплата рахунків, управління інвестиціями та збереженням, відчуваючи спільну відповідальність за фінансовий благополуччя сім'ї.

Оскільки матеріально-фінансова роль сім'ї відіграє суттєву роль у задоволенні фізичних і психологічних потреб її членів та сприяє формуванню здорового та гармонійного сімейного середовища, дослідження психологічних аспектів, пов'язаних із здійсненням шлюбними партнерами матеріально-фінансових функцій, вважається актуальним.

Актуальність проблеми дослідження полягає в тому, що дослідженню здійснення шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції приділялося недостатньо уваги, а відтак у дослідницькому масиві існують аспекти, котрі потребують аналізу та резюмування для можливості проведення більш обширних досліджень.

Об'єкт дослідження – реалізація сім'єю матеріальної та фінансової функцій.

Предмет дослідження – психологічні особливості реалізації шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції.

Мета дослідження – з’ясування психологічних особливостей реалізації шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції.

Основні завдання:

1. За результатами теоретичного аналізу наукової літератури з’ясувати психологічну сутність, зміст та завдання матеріально-фінансової функції сім’ї.

2. Визначити сімейні ролі шлюбних партнерів в контексті реалізації матеріально-фінансової функції.

3. Здійснити експериментальне вивчення психологічних особливостей та моделей поведінки в контексті реалізації шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції.

4. Розробити практичні рекомендації подружжю щодо розподілу сімейних ролей для реалізації матеріально-фінансової функції.

Гіпотеза дослідження: реалізація шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції має свої психологічні особливості, що обумовлено певними чинниками об’єктивного та суб’єктивного характеру, а також моделями поведінки шлюбних партнерів.

Методи дослідження:

Теоретичні методи дослідження – аналіз, порівняння, анкетування, бесіда, збір та узагальнення незалежних характеристик, а також тестування.

Емпіричні методи дослідження – спостереження, бесіда, анкетування, тестування, аналіз результатів діяльності, метод узагальнення незалежних характеристик.

Практичне значення роботи: проведено емпіричне дослідження чинників та рольових моделей, а також обґрунтовано практичні рекомендації шлюбним партнерам щодо реалізації матеріально-фінансової функції, які відображають науково обґрунтовані пропозиції, виконання котрих сприятиме реалізації зазначеної функції. Основні положення кваліфікаційної роботи та результати

експериментального дослідження можуть бути використані у роботі практичних психологів при консультуванні сімей, щодо психологічних проблем у сімейних рамках.

Експериментальна база дослідження: Дослідження здійснювалось на практично-емпіричних засадах на базі створених нами опитувальників платформи Google Documents. До експерименту було залучено 21 пару шлюбних партнерів.

Апробація роботи: основні теоретичні положення та результати презентованого дослідження доповідались та обговорювались на: XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців», (м. Хмельницький, 27 квітня 2023 року); опубліковані у науковій статті (у співавторстві) у фаховому виданні України в галузі психології (науковий журнал Psychology Travelogs).

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилання (67 найменувань), додатків.

Загальний обсяг роботи 77 сторінок, основнго тексту 57 сторінок.

РОЗДІЛ 1. РЕАЛІЗАЦІЯ ШЛЮБНИМИ ПАРТНЕРАМИ МАТЕРІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ФУНКЦІЇ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1 Психологічна сутність, зміст та завдання матеріально-фінансової функції сім'ї

Конфлікт через гроші є однією з найбільш цитованих тем серед подружніх розбіжностей [22]. Однак небагато досліджень встановили як саме встановлюється комунікація сімейного подружжя щодо фінансових питань та, зокрема, як ці меседжі фінансової комунікації приносять зменшення чи збільшення задоволення від шлюбу. Знання того, як відбувається комунікація в даному питанні є важливим для дослідників, оскільки це дозволить зрозуміти потенції певних моделей меседжів про фінансовий конфлікт та те як вони в кінцевому результаті впливають на вдоволеність шлюбом. Саме тому, поточне дослідження закладає емпіричну основу для розробки теоретичної основи для розуміння моделей подружньої взаємодії в контексті матеріально-фінансової функції та впливу цих моделей на задоволення шлюбом.

Фінансові питання відіграють значну роль у подружніх стосунках. Попередні дослідження визначили гроші як основне джерело конфліктів у шлюбі (Blumstein & Schwartz, 1983; Oggins, 2003). Оскільки фінансові рішення приймаються регулярно і їх не можна ігнорувати, то у подружжях часто виникають фінансові розбіжності (Blumstein & Schwartz, 1983). Ці фінансові розбіжності можуть призвести подружніх партнерів до серйозних конфліктів (Dew & Dakin, 2011). Незважаючи на важливість фінансових питань, подружні пари часто не бажають спілкуватися про них (Atwood, 2012). Однією з причин, чому обговорення фінансів вважається табу, є те, що фінансовий конфлікт має негативну репутацію порівняно з іншими типами подружніх суперечок (Britt, Huston, & Durband, 2010). Наприклад, Папп, Каммінгс і Гоке Морі (2009) виявили, що конфлікти через гроші частіше залишаються невирішеними порівняно з

іншими проблемами подружніх конфліктів. Вони також виявили, що подружні партнери відчують більше тривоги, страждань та нещастя у зв'язку з конфліктами навколо грошей порівняно з іншими розбіжностями. Використовуючи дані Національного опитування сімей і домогосподарств (NSFH), Дью, Брітт і Х'юстон (2012) виявили, що фінансові розбіжності були найсильнішими провісниками розлучення порівняно з іншими типами подружніх суперечок, такими як домашні справи, час, проведений разом, секс, тощо. Особливо цікаво, що Дью та його колеги підкреслили важливість інтенсивності фінансового аргументу, що сприяє вищій ймовірності розлучення; тобто чим частішими були фінансові суперечки, тим більша ймовірність розлучення пари. Це узгоджується з доказами Готтмана (1994) про те, що спосіб спілкування подружжя під час конфлікту сильніше пов'язаний із розірванням шлюбу, ніж звичайна частота розбіжностей. Ця робота піднімає питання про те, як саме подружні партнери спілкуються щодо фінансових питань. Якщо фінансові конфлікти можуть підірвати подружні стосунки, то видається доцільним запропонувати функціональну та конструктивну методу спілкування під час фінансових дискусій, яка допоможе мінімізувати негативні наслідки. Кілька досліджень визнають, що ключ до менеджменту фінансами полягає в тому, щоб партнери спільно та відкрито обговорювали фінансові питання (наприклад, Ромо, 2011). Зокрема, Арчулета, Брітт, Тонн і Грейбл (2011) стверджували, що те, як пари справляються з фінансовими стресами, може мати більший вплив на фінансове задоволення, ніж фактичні подразники стресу. У тій мірі, в якій спілкування про фінансові збудники стресу зменшує занепокоєння, воно може посилити почуття фінансового задоволення. На сьогоднішній день мало емпіричних робіт безпосередньо стосувалося конкретного способу спілкування подружніх пар в контексті фінансів. Таким чином, поточне дослідження покликане дослідити, як методи врегулювання фінансових розбіжностей сприяють або зменшують задоволеність шлюбом. Враховуючи провідне значення фінансових питань у шлюбі, знання відносно

ефективніших підходів до спілкування у фінансових питаннях може зрештою підвищити сімейне щастя та стабільність.

У шлюбі конфлікту не уникнути. Хоча конфлікти часто мають негативний відтінок, не всі конфлікти погані. Те, як саме люди вирішують конфлікт, впливає на тривалість їхніх близьких стосунків (Gottman, 1979; 1994). Існує багато способів класифікувати та охарактеризувати поведінку під час конфлікту (Cupach, 2015). Один із загальних підходів виділяє три стратегічні типи конфліктної поведінки (наприклад, Canary & Cupach, 1988; Putnam & Wilson, 1982; Sillars, Колетті, Паррі та Роджерс, 1982). Хоча деякі автори, посилаючись на одні й ті самі категорії, використовують різні ярлики, ці три типи можна позначити як: конструктивна, деструктивна поведінка та поведінка уникнення конфлікту. Конструктивна конфліктна поведінка включає тактику співпраці, проблемно-орієнтовану, підтримку та компроміс (Canary & Cupach, 1988). Конструктивна поведінка, яку також називають інтегративною (Sillars et al., 1982), позитивна (Wilmarth, Nielsen, & Futris, 2014) і просоціальна (Roloff, 1976), передбачає активну участь у конфлікті та, як правило, демонструє позитивний тон (Cupach, 2015). Використовуючи конструктивні стратегії, подружжя усувають розбіжності у спосіб, який сприяє довірі та є взаємним задоволенням (Deutsch, 1973). Деструктивна конфліктна поведінка передбачає активну конфронтацію з негативним тоном (Cupach, 2015). Цю поведінку також називають дистрибутивною (Sillars, 1980), негативною (Wilmarth та ін., 2014) та антисоціальною (Roloff, 1976). Деструктивна конфліктна поведінка включає змагальну боротьбу, контрольну поведінку або пасивну агресивність. Образи, критика та захист також є проявами деструктивного конфлікту (наприклад, Gottman, 1979; 1994). Моделі деструктивного конфлікту зазвичай включають взаємність негативного впливу між партнерами (Gottman, 1994) і ескалацію інтенсивності конфлікту, що зазвичай залишає конфлікуючих партнерів незадоволеними наслідками (Deutsch, 1973). Уникання — це пасивна та

неконфронтаційна модель конфлікту, яка характеризується непрямим обговоренням проблеми або питання з людиною, натяками, жартами, дозволом проблемі вирішитися самою собою, зміною теми, необов'язковими запитаннями і заявами, ухильними зауваженнями, а також прямим та неявним запереченням (Sillars, 1980). На додаток до конструктивних, деструктивних меседжів та повідомлень про конфлікт униканням, можемо окреслити четверту характерну модель конфлікту вимога-відмова. Патерн «вимога-відмова» — це часто повторювана модель взаємодії, коли «один із партнерів подружжя тисне вимогами, скаргами та критикою, в той час як інший партнер відступає, обороняючись і відповідає пасивною бездіяльністю» (Christensen & Shenk, 1991, стор. 458). Цей патерн спілкування поєднує елементи як уникнення, так і деструктивного протистояння. Здавалося б, що вимога-відмова за своєю формою та функцією значно відрізняється від взаємного уникнення теми конфлікту, і її відрізняють від інших деструктивних конфліктних моделей, таких як критика-захист (Futris, Campbell, Nielsen, & Bur well, 2010; Готман, 1994). Дослідження конфліктної поведінки в шлюбі численні. Однак вони зазвичай не зосереджуються на конкретній тематичній області, наприклад фінансах. Навіть дослідження, які розглядають конфлікт у контексті фінансових труднощів, вимірювали лише загальні конфліктні тенденції в подружніх стосунках, але не досліджували конкретні ситуації під час фінансового конфлікту (наприклад, Dew & Dakin, 2011). Це проблематично, оскільки висновки щодо зв'язку між фінансовою комунікацією та результатами шлюбу зроблені, але не перевірені емпірично. Загальна орієнтація людини на конфліктні теми з партнером може не відповідати моделям спілкування під час обговорення фінансів. Наприклад, можна загалом уникати конфлікту з партнером у повсякденному житті, але спілкуватися грубо та деструктивно, при обговоренні фінансів. Щоб точніше продемонструвати, що комунікація навколо фінансів пов'язана з результатами взаємної праці подружжя (та іншими

змінними), важливо більш безпосередньо вимірювати меседжі фінансового конфлікту.

Фінансова гармонія означає, наскільки «синхронізовані» переконання та практики подружжя щодо грошей (Rick, Small, & Finkel, 2011). Іншими словами, фінансова гармонія являє собою згоду між партнерами у фінансових питань. Фінансова дисгармонія виникає, коли пари мають часті та тривожні розбіжності щодо фінансів. Рік і його колеги виявили, що подружжя, які мали різні моделі витрат (тобто один партнер був «марнотратом», а інший партнер був «скромним»), як правило, мали більше конфліктів щодо фінансів, що, у свою чергу, передбачало погіршення сімейного благополуччя. На сьогодні жодне дослідження не вивчало, як фінансова гармонія (або її відсутність) пов'язана з різними типами конфліктних меседжів, коли виникають фінансові розбіжності. Однак ми можемо передбачити, що коли подружжя перебуває у фінансовій гармонії, вони, як правило, згодні з тим, як розпоряджатися грошима, що, ймовірно, схиляє їх до спілкування таким чином, щоб вирішити виниклі розбіжності. Вони також можуть бути більш схильними до конструктивного спілкування, оскільки вони вже мають упереджене уявлення про переконання один одного щодо грошей, і оскільки їх переконання збігаються, вони конструктивно та проактивно вирішують свої фінансові проблеми. Коли подружжя не узгоджені й не згодне з тим, як поводитися з фінансами, партнери знають, що погляди їхньої половинки суперечать їхнім власним. Це може спонукати партнера до деструктивного спілкування, оскільки в такому разі він висуває свою позицію щодо фінансового питання, яка суперечить іншій. Це може спричинити невирішені проблеми, що, у свою чергу, посилює розбіжності, що може призвести до деструктивніших комунікаційних тенденцій. Щодо шаблону вимоги-відмови, коли один партнер вимагає обговорити фінансове питання, а інший уникає обговорення, цілком можливо, що ці особи не погодяться щодо того, як вони ведуть фінанси. Також можливо, що вимогливий партнер прагне

поступитися, а той, хто уникає, хоче більше часу, щоб подумати над проблемою. Якщо один з подружжя вимогливий, а інший партнер відступає у фінансових питаннях, навряд чи вони досягнуть фінансової гармонії.

З точки зору уникнення конфліктів, взаємне уникнення насправді може бути відображенням фінансової синхронізації подружжя одне з одним. Крім того, вони можуть бути настільки розбіжними, що навіть не обговорюють один з одним фінансові питання, або партнери, можливо, вирішили «погодитися, щоб не погоджуватися» щодо певних фінансових питань. Таким чином, взаємне уникнення конфліктних питань може або не може відображати фінансову гармонію. Оскільки наслідки фінансової гармонії та взаємного уникнення фінансових конфліктних меседжів амбівалентні, ставиться дослідницьке питання:

ДП1: Який зв'язок між фінансовою гармонією та взаємним униканням меседжів про фінансовий конфлікт?

Психологічна сутність матеріально-фінансової функції сім'ї полягає у забезпеченні основних потреб членів сім'ї, створенні внутрішньої безпеки та відображається у взаємозв'язку між фінансовими аспектами та емоційним станом членів родини. Справна фінансова підтримка може вплинути на психологічний комфорт, знизити ризик конфліктів та стресу. Ця функція включає в себе здійснення фінансових операцій, розподіл бюджету та планування витрат, причому завдання даної функції включають забезпечення житла, харчування, освіти, медичного обслуговування та інше. Ця функція також має важливий вплив на психологічний клімат в сім'ї, створюючи відчуття безпеки, стабільності та відповідальності.

У психологічних працях представлені результати наукових досліджень окремих проблемних питань, пов'язаних із сімейними ролями, зокрема психологічних особливостей рольових стосунків у дистантних сім'ях (Г. Венгер [32]), психологічних особливостей розподілу сімейних ролей у подружніх парах із

суттєвою різницею у віці (Т. Зозуль [4]), гендерних стереотипів розподілу сімейних ролей в українській родині (І. Іванова [5]),

розподілу подружніх ролей у молодіжній сім'ї (Н. Ляшенко [6]), прийняття на себе подружніх обов'язків (Н. Оліфірович [8]), впливу рольових очікувань на характер сімейного спілкування подружжя (Л. Рішко [14], Н. Хлопоніна [15]), порушень структурно-ролевого аспекту життєдіяльності сім'ї (Е. Ейдемільер, В. Юстіцкіс [16]). Проте досі ще не знайшли належного висвітлення у психологічній теорії і практиці питання чіткої диференціації моделей поведінки подружжя під час реалізації сімейних функцій. Окрім того, відсутній обґрунтований перелік сімейних ролей, який давав би уявлення особистості про важливі сімейні обов'язки та розуміння того, які потреби членів сім'ї важливо задовольняти.

Поглиблене вивчення різної наукової літератури засвідчило, що, незважаючи на значний інтерес дослідників до проблеми сімейно-шлюбних стосунків, немає ґрунтовних досліджень, у яких було б чітко визначено перелік сімейних ролей, які потрібно знати шлюбними партнерами для ефективної реалізації сімейних функцій. Безумовно, не можна залишати без уваги проблемні питання, які стосуються повсякденного життя сотні тисяч сімей. Логіка вирішення цієї проблеми потребувала скласти загальний перелік сімейних ролей, потім залучити експертів та за допомогою експертних оцінок визначити оптимальний перелік сімейних ролей для реалізації важливих функцій сім'ї.

Зміст матеріально-фінансової функції сім'ї:

1) здійснення доходів: це включає у себе роботу та заробіток членів сім'ї, а також можливість отримання додаткових джерел доходів, таких як інвестиції або пасивний дохід. зміст матеріально-фінансової функції включає заробітну плату, витрати на продукти харчування, освіти, лікування, розваги, а також накопичення для майбутнього. Крім того, це також розподіл ресурсів між членами сім'ї та прийняття рішень про фінансові питання;

2) управління фінансами: організація та контроль за грошовими потоками, збереженням та інвестуванням коштів, погашенням боргів. Ефективне управління фінансами допомагає уникнути непотрібних конфліктів і забезпечує стабільність.

3) розподіл коштів: визначення пріоритетів у витратах, розподіл коштів на різні потреби, враховуючи найважливіші витрати, такі як їжа, житло, освіта тощо;

4) планування бюджету: Створення плану розподілу коштів на певний період, що допомагає уникнути перевитрат та забезпечити фінансову стабільність.

Завдання матеріально-фінансової функції сім'ї можна окреслити наступним чином:

1) забезпечення добробуту: основне завдання - забезпечення матеріального благополуччя всіх членів сім'ї, забезпечення їх базових потреб у їжі, одязі, освіті та медичному обслуговуванні;

2) ефективне управління фінансами: здатність розподіляти доходи таким чином, аби вони покривали всі потреби сім'ї та водночас зберігали фінансовий баланс;

2) формування фінансової відповідальності: батьки повинні вчити дітей розуміти цінність грошей, розвивати у них навички ефективного управління коштами та усвідомлення витрат;

3) створення психологічної безпеки: добре організована матеріальна сфера допомагає створити відчуття стабільності та безпеки а також може сприяти зниженню стресу та конфліктів в сім'ї, що позитивно впливає на всезагальний психологічний клімат;

4) сприяння розвитку сімейних цінностей: планування та розподіл коштів може відображати сімейні цінності, що сприяє зміцненню взаєморозуміння та гармонії;

спільне планування: розробка фінансових цілей та стратегій разом, що сприяє зміцненню комунікації та єдності в сім'ї.

Загалом, матеріально-фінансова функція сім'ї відіграє важливу роль у забезпеченні як фізичних, так і психологічних потреб членів сім'ї, сприяючи створенню здорового та злагодженого сімейного середовища, а вищезазначені аспекти взаємопов'язані і визначають роль матеріально-фінансової функції в житті сім'ї, її добробут та гармонію.

1.2 Організація, етапи, методи дослідження психологічних особливостей реалізації шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції

У сучасному складному суспільному ландшафті ролі та обов'язки подружжя часто виходять за межі емоційної підтримки та спілкування, а вирішальним аспектом подружнього життя є виконання матеріальних і фінансових функцій, коли пари співпрацюють для управління ресурсами, прийняття фінансових рішень і досягнення спільних цілей.

У роботі нами розглядається організація, етапи та методика дослідження психологічних особливостей виконання подружжям матеріально-фінансових функцій у стосунках.

Виконання подружжям матеріально-фінансових функцій можна розглядати як партнерство, яке передбачає розподіл, планування та прийняття рішень. Партнери по природі своїй у стосунках часто встановлюють систему спільної відповідальності, де кожен партнер бере участь у таких завданнях, як складання бюджету, оплата рахунків, інвестиції та заощадження.

Ця організаційна структура закладає основу для вивчення та визначення психологічної динаміки, котра діє під час виконання цих функцій.

Етапи реалізації матеріально-фінансової функції визначаються наступним чином:

1) процес починається з того, що пари визнають необхідність спільно керувати матеріальними та фінансовими аспектами свого життя. Цей етап позначений обговоренням фінансових цілей, ставлення до грошей і індивідуальних звичок витратити.

2) планування та розподіл: перехід до етапу планування, де окреслюються та обговорюються фінансові цілі, короткострокові та довгострокові цілі та відповідне

розподілення ресурсів. На цьому етапі приймаються рішення про те, скільки заощаджувати, інвестувати та витратити;

3) виконання та адаптація: етап впровадження передбачає реалізацію планів і прийнятих рішень. Наприклад регулярний моніторинг фінансової ситуації дозволяє подружжю адаптуватися до змін, будь то несподівані витрати або зміни в доходах;

4) оцінка: на цьому етапі пари оцінюють прогрес у досягненні своїх фінансових цілей. Оцінка та супровідне обговорення може бути запланованим або ні, та виникати без прив'язки до необхідності цього, або навпаки. Оцінка вміщує в себе відкрите спілкування про успіхи, виклики та напрямки вдосконалення є важливим для підтримки здорового фінансового партнерства.

Говорячи ж про можливі методи дослідження психологічних особливостей, можемо зазначити наступне:

1) опитування та анкети: дослідники можуть розробляти опитування та анкети для збору даних про фінансове ставлення пар, стилі спілкування та процеси прийняття рішень. Ці інструменти можуть надати уявлення про те, як психологічні фактори впливають на виконання матеріальних і фінансових функцій;

2) інтерв'ю: глобальні інтерв'ю дозволяють дослідникам заглибитися в нюанси досвіду пар. Завдяки відкритим дискусіям дослідники можуть виявити емоційні фактори, конфлікти та стратегії, які використовують подружжя для прийняття фінансових рішень;

3) обсервативні дослідження: спостереження за парами в реальних життєвих ситуаціях може дати глибоке розуміння їх взаємодії під час матеріальних і фінансових обговорень. Дослідники можуть аналізувати невербальні сигнали, тон голосу та загальну динаміку, щоб зробити висновок про психологічні аспекти, що лежать в основі;

4) тривалі дослідження: довгострокові дослідження, що відстежують фінансові подорожі пар протягом тривалого часу, можуть виявити моделі змін і стабільності в їх психологічному підході до виконання матеріальних і фінансових функцій. Цей метод дозволяє зрозуміти, як пари адаптуються до життєвих подій і викликів.

Виконання матеріальних і фінансових функцій у подружніх стосунках передбачає складну психологічну динаміку, яка формує прийняття рішень, спілкування та загальний добробут.

Вивчаючи організацію, етапи та методи дослідження цих психологічних особливостей, ми можемо отримати глибше розуміння того, як пари співпрацюють і орієнтуються у фінансових аспектах свого життя.

Ці знання не тільки покращують наше розуміння людської поведінки в партнерстві, але також пропонують цінну інформацію для консультантів із відносин і фінансових радників, які прагнуть підтримати пари в досягненні фінансової гармонії.

1.3 Критерії та показники, які характеризують реалізацію шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції

Матеріальні та фінансові функції в шлюбі стосуються ролей і обов'язків, які подружжя бере на себе в управлінні та забезпеченні матеріальних потреб сім'ї та фінансової стабільності. У нашій роботі досліджуються критерії та показники, які характеризують ефективне виконання цієї функції подружжям, підкреслюється важливість співпраці, спілкування та справедливого розподілу обов'язків.

Критерій 1: Фінансова прозорість і комунікація.

Ефективна реалізація матеріально-фінансової функції вимагає прозорості комунікації між подружжям щодо фінансового становища, цілей і рішень. Прозорість зміцнює довіру та мінімізує непорозуміння, дозволяючи робити обґрунтований вибір щодо бюджету, заощаджень та інвестицій. Показники цього критерію включають регулярні фінансові обговорення, спільне прийняття рішень і спільний доступ до фінансової інформації.

Критерій 2: Раціональний розподіл фінансової відповідальності.

Справедливість у розподілі фінансової відповідальності має вирішальне значення. Показники цього критерію охоплюють справедливий розподіл діяльності, яка приносить прибуток, оплату рахунків і завдання фінансового планування. Добре збалансований розподіл запобігає непропорційному перепаданню тягаря обов'язків на певного партнера подружжя, сприяючи почуттю партнерства та спільної відданості.

Критерій 3: Бюджетування та фінансове планування.

Успішне виконання матеріально-фінансової функції передбачає спільне бюджетування та фінансове планування. Індикаторами слугують встановлення коротко- та довгострокових фінансових цілей, відстеження витрат та дотримання бюджету. Ефективне планування гарантує, що обидва подружжя сприяють і

отримують користь від фінансової стабільності та майбутніх прагнень.

Критерій 4: Спільні фінансові цілі та пріоритети.

Пари, які узгоджують свої фінансові цілі та пріоритети, як правило, ефективно орієнтуються на матеріальні функції. Загальними показниками є встановлення таких цілей, як володіння житлом, освіта, планування заробітної зарплати та перспектив пенсії та заощадження на випадок надзвичайної ситуації та/чи спонтанних витрат в будь-якому розмірі. Обмін прагненнями заохочує співпрацю, дозволяючи подружжю гармонійно співпрацювати разом для досягнення своїх цілей.

Критерій 5: Готовність до надзвичайних ситуацій та управління ризиками.

Важливим аспектом фінансової реалізації є підготовка до непередбачених обставин. Індикатори в такому випадку стане наявність фондів для надзвичайних ситуацій, страхове покриття та плани на випадок непередбачених обставин. Пари, які віддають перевагу управлінню ризиками, демонструють відповідальне управління своїми матеріальними ресурсами та відданість одне одному.

Критерій 6: Відповідальне управління боргом за його наявності.

Управління боргом є критичним показником ефективної реалізації фінансової функції. Відповідальне управління боргом передбачає спільні рішення щодо запозичень, погашення та визначення пріоритетності боргів. Відверта розмова про борги та взаємна стратегія їх погашення допомагають запобігти фінансовому напруженню у відносинах.

Критерій 7: Адаптивність і гнучкість.

Життя динамічне, і фінансові обставини можуть змінюватися. Тож, пари, котрі виявляють здатність до адаптації та гнучкість, краще підготовлені до подолання несподіваних труднощів. Показники включають здатність до коригування фінансовими планами, врахування змін в доходах і прийняття спільних рішень на основі обставин, що мають тенденцію до постійних змін.

Успішне виконання матеріально-фінансової функції в шлюбі залежить від

ряду критеріїв і показників, які сприяють співпраці, прозорості, справедливості та відповідальному прийняттю рішень. Коли подружжя ефективно спілкується, розподіляє обов'язки, планує майбутнє та демонструє здатність до адаптації, то в результаті це сприяє міцному партнерству, що покращує їхній матеріальний добробут і загальну задоволеність стосунками.

Крім того, до критеріїв реалізації матеріально-фінансової функції шлюбними партнерами можемо віднести так звані меседжі фінансових конфліктів.

Попередні дослідження задокументували, що конфліктні меседжі загалом пов'язані із задоволеністю шлюбом або стосунками. Проте мало уваги науковців було приділено розумінню того, як подружні партнери спілкуються на конкретну тему конфлікту, таку як фінанси, і впливу цих конфліктних меседжів на задоволеність шлюбом. Враховуючи провідне значення фінансової функції в контексті шлюбу, знання відносно ефективніших підходів до спілкування щодо фінансової складової може зрештою підвищити задоволеність шлюбом і відданість.

Кілька досліджень послідовно демонструють, що конструктивні конфліктні меседжі позитивно асоціюються із задоволенням від стосунків, тоді як деструктивні меседжі негативно асоціюються із задоволенням від стосунків (наприклад, Canary & Cupach, 1988; Canary, Cupach & Serpe, 2001; Futris et al., 2010; Готман, 1994; Силларс, 1980). Наприклад, Тінг-Тумі (1983) закодував 34 вербальні конфлікти між подружніми парами, коли подружжя брали участь у розбіжностях один з одним. Він виявив позитивний зв'язок між конструктивними меседжами (позначеними як інтеграційні) і задоволеністю шлюбом, і негативний зв'язок між меседжами про деструктивний конфлікт (позначеними як дезінтеграційні) і задоволенням від шлюбу. Вілмарт та його колеги (2014) досліджували моделі подружнього спілкування в контексті фінансового благополуччя та задоволеності стосунками. Конструктивне конфліктне спілкування (яке називають позитивним) складалося із взаємного обговорення,

висловлювання та переговорів на тему конфлікту. Деструктивне конфліктне спілкування (відоме як негативне) полягало у взаємному звинуваченні, критиці та захисті поведінки. Вілмарт і його колеги виявили, що конструктивне спілкування було позитивно пов'язане із задоволенням від стосунків. Крім того, їхні висновки показали, що фінансові труднощі сприяли деструктивному спілкуванню. Деструктивне спілкування, у свою чергу, було негативно пов'язане із задоволенням від стосунків. Фактично деструктивна комунікація опосередкована зв'язком між фінансовими труднощами та задоволенням від стосунків. Важливо відзначити, що моделі спілкування, виміряні в цьому дослідженні, не стосуються фінансових розбіжностей. Навпаки, Вілмарт і його колеги оцінювали спосіб, яким пари врегульовували розбіжності будь-якого роду в цілому. Це дослідження робить прогнози, які можна порівняти з висновками Вілмарта та ін., таким чином, що деструктивне спілкування в контексті фінансових питань, зокрема, буде проблематичним для подружніх партнерів, тоді як участь у конструктивному спілкуванні принесе більше задоволення парам. Зокрема, Г4: меседжі про конструктивні фінансові конфлікти позитивно пов'язані із задоволеністю шлюбом.

Г5: Деструктивні меседжі про фінансовий конфлікт негативно асоціюються із задоволеністю шлюбом.

Чимало доказів підтверджує думку про те, що пари, які демонструють шаблони конфлікту «вимога-відмова», відчують більше незадоволення у шлюбі (наприклад, Christensen & Shenk, 1991; Futris et al., 2010; Papp, Kouros & Cummings, 2009). Шродт, Вітт і Шимковські (2014) провели мета-аналіз 74 досліджень, які досліджували модель вимоги-відмови та реляційні результати. Мета-аналіз Шродта та його колег показав, що модель вимоги-відмови демонструє «помірний і значущий» (с. 47) зв'язок із різними негативними результатами стосунків. Якщо говорити точніше, модель вимоги-відмови була суттєво та негативно пов'язана із задоволенням від стосунків. Модель вимоги-відмови також була пов'язана зі збільшенням насильства, агресії та симптомів психічного

здоров'я. Ще одне дослідження (не включене до наведеного вище мета-аналізу), проведене Вілмартом (2014) виявило, що подружні пари, які переживають фінансові труднощі (тобто відсутність фінансового благополуччя), частіше повідомляють про комунікаційні моделі вимоги та відмови у шлюбі. Крім того, тенденції вимоги-відмови були негативно пов'язані з якістю шлюбу. Модель спілкування «вимога-відмова» опосередковувала негативний зв'язок між фінансовими труднощами та якістю шлюбу. Варто зазначити, що це дослідження вимірювало сприйняття учасниками того, як вони спілкуються під час конфлікту з будь-якого питання. Знову ж таки, це не було специфічним спілкуванням, радше тим, яке зазвичай і відбувається під час фінансових обговорень. Оцінювалися загальні шаблони конфліктного спілкування, а не конфліктні, котрі характерні для фінансових дискусій. Таким чином, поточне дослідження розширить попередні дослідження шляхом оцінки способів, за допомогою яких люди врегульовують розбіжності щодо фінансових питань, зокрема. Ми припускаємо:

Г6: фінансовий шаблон меседжу вимога-відмова негативно асоціюється із задоволенням у шлюбі.

Однією з причин того, чому конструктивний діалог пов'язаний з позитивними результатами стосунків, такими як задоволеність шлюбом, є те, що партнери відчують більше задоволення від взаємодії, коли вони беруть участь у конструктивному обговоренні питань які їх хвилюють. За словами Хехта, Серено та Шпіцберга (1984), «задоволення спілкуванням — це позитивні емоції, які ми відчуваємо після успішної та повноцінної комунікативної взаємодії» (стор. 376). Кілька досліджень виявили зв'язок між конструктивною конфліктною поведінкою та задоволенням від спілкування (наприклад, Canary & Spitzberg, 1989; Newton & Burgoon, 1990). Наприклад, Canary і Surach (1988) вивчали діади, включаючи романтичних партнерів, друзів і сусідів по кімнаті. Кожна пара визначалася з недавнім конфліктом, про який вони згодом звітували, після чого кожен член діади самостійно заповнював опитування про окремий епізод конфлікту.

Результати показали, що використання партнером конструктивної конфліктної поведінки було позитивно пов'язане з власним задоволенням від спілкування, тоді як використання партнером деструктивних стратегій було негативно пов'язане з власним задоволенням від спілкування. Крім того, задоволення від спілкування опосередковує зв'язок між конфліктною поведінкою та результатами стосунків, такими як довіра, близькість і задоволення від стосунків. Іншими словами, конструктивне спілкування позитивно асоціювалося із задоволенням від спілкування, що, у свою чергу, передбачало позитивні результати. Деструктивне конфліктне спілкування було негативно пов'язане із задоволенням від спілкування, яке, у свою чергу, було пов'язано з негативними результатами стосунків. Канарський та ін. (2001) повторив ці висновки на вибірці подружніх пар, використовуючи індекс якості стосунків, який включав довіру та симпатію/любов до партнера. Знову ж таки, задоволення від спілкування перейшло позитивні наслідки конструктивної конфліктної поведінки на вищі важелі якості стосунків і передало негативні наслідки деструктивної поведінки на нижчі рівні якості стосунків.

Процес обговорення грошей вимірювався порогом, де респондент кодувався як частина пари, котра сперечається про гроші. Було використано дві моделі логістичної регресії. Перша модель використовувала поріг грошового аргументу як залежну змінну та включала різні незалежні змінні для представлення понять влади, доступності ресурсів та обмежень домогосподарства. Для подальшого виділення залежної змінної для охоплення вмісту (гроші), а не комунікаційної діяльності (суперечки), властивої процесу переговорів про гроші, друга регресійна модель включала в себе додаткову змінну сімейних обмежень, комунікацію, щоб контролювати схильність пари до сварки загалом. Частота суперечок про гроші вимірювалася за шкалою від 1 (ніколи не сперечається про гроші) до 4 (часто сперечається про гроші). Заміжні жінки, які відповіли значеннями три або чотири, були зафіксовані як пари, які сперечаються за гроші, а

респондентки зі значеннями один або два були зафіксовані як ті що не перебувають у шлюбі з частими суперечками зав'язаними на інансовій складовій.. Змінні в даних NLSY79, які були доступні для представлення різниці в силі між подружжям, включали різницю у віці подружжя, освіті та доході. Кожна змінна була поділена на три категорії: (а) дружина має меншу владу (молодша або менш освічена чи нижчий дохід), (б) подружжя має однакову владу та (в) дружина має більше влади (старша/освіченіша або з вищим доходом). Було висунуто гіпотезу, що жінки, які перебувають у шлюбі з нерівною владою, з більшою ймовірністю повідомлятимуть про збільшення суперечок щодо грошей у шлюбі, оскільки для діалогу щодо ресурсів потрібно більше ресурсів. Жінки з меншою владою (молодші, менш освічені та/або з нижчими доходами) можуть сперечатися зі своїми чоловіки частіше, тому що вони намагаються отримати більшу частку ресурсів, або рідше, тому що вони не мають порівняльних переваг, щоб бути успішними в процесі переговорів. Крім того, жінки з більшою владою (старші, освіченіші та/або з вищим доходом) можуть сперечатися зі своїм подружжям рідше, оскільки вони за своєю суттю контролюють більшу частину ресурсів домогосподарства або частіше, тому що вони більше впевнені в успіху. Вікові відмінності були операціоналізовані після Jianakorpos і Vernasek (2008) і Risch et al. (2003) з використанням трьох категорій: (а) дружина була на шість або більше років молодша за свого чоловіка, (б) вікова різниця подружжя була менше п'яти років, і (в) дружина була на шість або більше років старша за чоловіка. Середня категорія була використана як референтна група в регресії. Відмінності в освіті були закодовані як 1 = дружина мала нижчий рівень освіти, ніж її чоловік, 2 = пари мали однаковий освітній рівень і 3 = дружина мала вищий освітній рівень, ніж її чоловік. Використовувані освітні категорії: (а) менше 12 років освіти, (б) 12 років освіти, (с) 13-15 років освіти, (d) 16 років освіти та (е) більше 16 років освіти. Різниця в доходах вимірюється відсотком доходу подружжя, який вноситься до загального доходу домогосподарства. Згідно з Jianakorpos і Vernasek,

більшість дослідників погоджуються, що внески доходу від 40% до 60% до загального доходу домогосподарства по суті еквівалентні. У цьому дослідженні дружини, які внесли менше 40% доходу домогосподарства, були закодовані як 1, дружини, які внесли рівну частку (40% – 60%) доходу домогосподарства, були закодовані як 2, а дружини, які внесли більше 60% доходу домогосподарства були закодовані як 3.

Більший рівень ресурсів відкриває більші потенційні можливості для споживання та, як припускають, пов'язаний із меншим рівнем суперечок про гроші. NLSY79 надає дані про рівень доходу та освіти кожного з подружжя (людський капітал), хоча дані про багатство доступні лише на рівні домогосподарства. Чистий капітал домогосподарства та дохід подружжя вимірювалися квантилями, причому найвищий квантиль був референтною групою в регресійному аналізі. NLSY79 не включає дані про чистий капітал за 2006 рік, тому чистий капітал домогосподарства від попередньої адміністрації (2004) був використаним. Рівень освіти слугував осередком здатності домогосподарства продуктивно використовувати час. Найвищий рівень освіти в домогосподарстві (досягнутий будь-яким із подружжя) використовувався для вимірювання освіти домогосподарства. Було використано п'ять рівнів освіти: 1 = менше 12 років, 2 = 12 років (референтна група), 3 = 13 – 15 років, 4 = 16 років і 5 = більше 16 років освіти.

Домогосподарства з додатковими обмеженнями мають знижений рівень ресурсів, доступних для споживання. З огляду на наявні дані в NLSY79, наявність дітей та зниження доходу використовувалися для представлення додаткових обмежень ресурсів у родинному середовищі. Домогосподарство з дітьми, які живуть вдома, було віднесено до категорії 1, а домогосподарство без дітей було віднесено до категорії 0. Щоб виміряти зниження доходу, домогосподарство, яке зазнало зниження доходу на 15% або більше з 2004 по 2006 рр. було позначено як 1, а всі інші домогосподарства були закодовані як 03.

Пари, які частіше сперечаються за гроші, відрізняються своєю здатністю споживати, сімейними обмеженнями та нерівністю влади. Це дослідження концептуалізувало процес фінансової комунікації як змісту (розподіл грошей), а також комунікаційного (суперечка) компоненту. Результати регресії, включаючи фінансове спілкування як сімейне обмеження, показують, що таке спілкування є найсильнішим провісником грошових суперечок, припускаючи, що бути парою, яка сперечається в контексті грошей, більше залежить від комунікативних навичок, аніж від наявності ресурсів або розподілу влади в господарстві. При контролі за комунікаційною активністю, властивою переговорам (вимірюваним загальними суперечками), як рівень доходу дружини, так і внесок її доходу в загальний дохід сім'ї відіграють важливу роль з точки зору змісту переговорів, тобто використання грошей у сім'ї. У той час як дружини з найвищим рівнем доходу, найімовірніше, будуть частиною пари, що сперечається, дружини, які не заробляють на своїх чоловіків, частіше повідомлять, що у шлюбі сваряться на матеріальних засадах. Останнє може бути ознакою опору одного або обох партнерів подружжя адаптуватися до більш нетрадиційної ролі в сім'ї. Обидва статистично значущі висновки щодо доходу узгоджуються з теорією колективних переговорів, оскільки підвищена здатність до споживання зменшує ймовірність сперечатися про гроші, і що жінки, які мають владу над доходом, більш схильні брати участь у фінансовій суперечці, оскільки вони мають порівняльну перевагу вести переговори про індивідуальне споживання в рамках шлюбу. Результати регресійної моделі, яка враховувала матеріальну комунікацію, також показали, що пари з сімей з найнижчим статком частіше сперечаються за гроші порівняно з сім'ями з найвищим статком. Цей результат очевидний лише під час контролю за матеріальним спілкуванням, тобто, конкретно фінанси більш конкретно пов'язані зі змістом аргументу, а не з самим актом аргументації. Інші відмінності від порівняння двох регресій дають змогу краще зрозуміти зміст процесу фінансової комунікації порівняно з комунікаційним аспектом. Наприклад, наявність дітей є

статистично значущим фактором у першій регресії, але не в другій. Це свідчить про те, що діти, присутні вдома, можуть більше відображати комунікаційну діяльність, зафіксовану в процесі переговорів про гроші, а не використання грошей у сім'ї, оскільки додавання контрольної змінної спілкування усунули статистично значущі діти. Подібним чином різниця у віці, особливо коли дружина на шість або більше років молодша за свого чоловіка, фіксує різницю в силі, яка, здається, більше пов'язана зі сваркою, ніж з конкретною причиною сварки, якою в даному випадку є використання грошей у сім'ї. У той час як очікуються деякі суперечки під час прийняття подружніх рішень (Gottman & Notarius, 2002; Smith et al., 2008; Stanley et al., 2002), фінансова комунікація, загалом, є, мабуть, більшою проблемою для домогосподарств з дітьми та владою. Різниця з точки зору віку (дружина молодша) і не обов'язково пов'язана з грошовим вмістом.

Шкала IFDFW — це суб'єктивна оцінка фінансових труднощів/фінансового благополуччя, яка складається з восьми пунктів. Шкала IFDFW надає оцінку, що представляє комбінацію відповідей на вісім окремих показників; бал правильно та надійно вимірює латентну структуру передбачуваних фінансових труднощів/фінансового благополуччя. Як і з усіма складеними показниками, шкала IFDFW використовує кореляти або індикатори змінної, а не саму змінну; таким чином, цей показник передбачуваних фінансових труднощів/фінансового благополуччя є непрямим і забезпечує наближення «реального» вимірювання конструкції (Garman & Sorhaindo, 2005; Garman, Sorhaindo, Bailey, та ін., 2004). Іншими словами, враховуючи, що уявні фінансові труднощі/фінансове благополуччя є прихованою структурою, оцінки за шкалою, можна сказати, вимірюють змінну опосередковано. Давайте розглянемо інструмент IFDFW, включаючи концептуальні моделі добробуту та фінансового благополуччя, дослідження експертів Delphi, розробку попередньої версії інструменту, створення остаточної версії, подальше тестування інструменту на валідність та надійність і нормування даних. Він також пропонує інструкції щодо

адміністрування шкали, а також для інтерпретації та використання оцінок, отриманих за шкалою IFDFW. Пропонуються наслідки використання шкали. Концептуальні моделі благополуччя та фінансового благополуччя

Концептуалізація шкали IFDFW почалася з ретельний огляд попередніх робіт, які вимірювали аспекти економічного добробуту в концептуальному контексті оцінки загального добробуту. З 1980-х років дослідники використовували різні концептуальні моделі загального добробуту, а також особистого фінансового добробуту, щоб керувати дослідженнями. Результати їх дослідження зрозумілі; сприймається фінансові труднощі/фінансове благополуччя – це багатовимірною конструкція, а не одновимірною. Деякі дослідники використовували теорію систем, щоб краще зрозуміти особистий фінансовий добробут; інші переглянули літературу та дослідження на особисті теми: фінанси, стрес, фінансові труднощі, банкрутство, кредитні консультації та фінансова освіта на робочому місці. Ці зусилля об'єдналися, починаючи з 1990-х років, коли дослідники з Національного інституту Технічного університету Вірджинії. Навчання співробітників з питань особистих фінансів почало визначати те, що можна описати широко як різні концепції, проблеми та компоненти, пов'язані з особистим і сімейним фінансовим благополуччям загалом так і поганою фінансовою поведінкою зокрема. Іспит розглядав широкий спектр концепцій особистих фінансів, включаючи питання про фінансове задоволення, фінансові стреси, відчуття фінансового благополуччя, фінансову поведінку та вплив на сім'ю та роботу. Багато з цих концепцій були визначені в концептуальній системі Портера та Гармана (1993). Багато з них також були серед масштабованого списку 35 поганих фінансових дій у Garman et al. (1996). Інші концепції згадувалися або згадувалися в роботах Ботлера та Мейсона (1987), Блюмштайна та Шварца (1983), Годвіна та Керролла (1986), Мілса та ін. (1992), Хафстром і Дансінг (1973), Джу і Гарман (1998), Міровські і Росс (2003), Пітман і Ллойд (1988), Прохаска Кью (1993) і Росс і Хубер (1985). Ці дослідження в сукупності посилювалися на 58 понять, атрибутів і об'єктів, які можуть бути

витлумачені як відповідні аспектам, умовам або вимірам особистих фінансових труднощів і фінансового благополуччя. Окремі 58 концепцій проілюстрували помітний життєвий досвід, поведінку, занепокоєння, сприйняття або особисте судження щодо поширених тем особистих фінансів грошей, кредиту та економічних ресурсів. Ці концепції використовувалися для розробки зусиль щодо виявлення та вимірювання конструкт фінансової скрути/фінансового благополуччя.

Дослідження експертів Delphi. Формальна розробка шкали IFDFW почалася з якісного дослідження з використанням модифікованої дослідницької методології Delphi. Метод Delphi складається з серії спроб збору даних для отримання інформації від групи експертів і досягнення консенсусу (Custer, Scarcella, & Stewart, 1999). Методологія полягала у використанні переліку з 58 попередньо вибраних концепцій, згаданих вище, які представляли аспекти, умови або виміри фінансових труднощів і фінансового благополуччя. Концепції були обрані на основі огляду літератури та інформації 30 професорів і 18 експертів з фінансової освіти в бізнесі, які відповіли на опитування електронною поштою 2004 року, в якому вимагалися пропозиції щодо поняття, які необхідно включити. Зміна відбулася перед початком раундів збору даних і надала вказівки, засновані на попередніх дослідженнях на цю тему, а не покладаючись лише на внесок експертів, згодом відібраних для участі в дослідженні Delphi (Кастер та ін.). До початку процесу збору даних Delphi список складався з 58 попередньо відібраних концепцій, котрі мають відношення до вимірювання фінансових труднощів і фінансового благополуччя. Щоб скоротити цю кількість до набору найбільш підходящих концепцій, з яких можна розпочинати 1-ий Етап збору даних Delphi, було використано чотири критерії відбору для оцінки кожної: (а) концепція повинна чітко описувати окремий аспект фінансової скрути та/або фінансового благополуччя; (b) концепція має бути досить різною, щоб уникнути плутанини з іншими поняттями; (c) концепція, ймовірно, зустрічається у значній частини

населення; і (d) концепція має значну ймовірність виникнення з дорослими, незалежно від того, користувалися вони кредитними картками та позиками/лізингами на виплату. Концепції, що не відповідають критеріям, були виключені; отриманий список з 20 концепцій представляв концептуальну основу для перевірки фінансових труднощів і фінансового благополуччя. Розробники інструменту IFDFW реалізували трифазний процес Delphi з даними з кожного етапу, що представляють наступне ранжування елементів 52 експертами Delphi. До складу комісії входили професіонали з великими знаннями та досвідом у сфері особистих фінансів, а також професори-викладачі, спеціалісти з кооперації, фінансові консультанти та інші спеціалісти з фінансової освіти з 31 штату та округу Колумбія.

Концепції були представлені експертам групи в контексті їх корисності в розробці шкали фінансового дистресу та висунуті виключно як концепції, а не у форматі запитання; ані шкала, ані опорні умови не були представлені. Експерти класифікували концепції як концепції, які вважаються важливими для використання в інструменті. Це дозволило уникнути упередженості для або проти методів масштабування, а також упередженості за або проти конкретної термінології. Дослідження проходило у три етапи. У дослідженні Delphi пункти були виключені з початкового списку на основі рейтингових відповідей учасників. Наприкінці Фази 3 початковий список із 20 концепцій було скорочено шляхом консенсусу експертів до 10 пунктів. З них 2 поняття: «занепокоєння щодо того, щоб мати можливість покривати нормальні щомісячні витрати на життя» та «жити сьогодні від зарплати до зарплати» послідовно займали номери 1 і 2 на всіх трьох етапах процесу Delphi. Експерти постійно класифікували інші 8 концепцій у топ-10 протягом усіх трьох етапів.

Оформлення фінансової комунікації як подвійної конструкції, що складається з контенту та комунікації, може бути корисним інструментом як для професіоналів, пов'язаних із фінансами, так і для спеціалістів із відносин.

Контроль за матеріальним діалогом допомагає забезпечити точніше визначення предикторних аргументів, які стосуються використання грошей у сім'ї. Як свідчать звіти дружин, показано, що на тему розподілу грошей у сім'ях впливає переговорна сила подружжя (зокрема, коли дружини заробляють чоловікам), а також рівень ресурсів (зокрема дохід дружини та чистий капітал сім'ї), який представляє здатність до споживання. Результати обмежені представленням подружніх пар на основі звітів дружин (зокрема у віці від 41 до 49 років). З огляду на те, що Амато та Роджерс (1997) виявили, що жінки частіше повідомляють про проблеми у шлюбі порівняно з чоловіками, можливо, було б доцільно брати вибірку з жінок під час прогнозування грошових суперечок. Результати цього дослідження підкреслюють потребу в професіоналах, навчених напрямку «фінансової терапії», що розвивається, присвячений інтеграції економічних, когнітивних, емоційних, поведінкових та реляційних аспектів фінансового благополуччя (Financial Therapy Forum, 2008), оскільки на грошові аргументи впливають як фінансові, так і реляційні фактори. Не враховуючи фінансову комунікацію в першій регресійній моделі, можна зробити висновок, що грошові суперечки передбачаються великою різницею у віці між подружжям і наявністю дітей у родині. Однак друга регресійна модель показує, що різниця у віці та наявність дітей можуть бути більше пов'язані з комунікаційним, а не зі змістовим аспектом фінансової комунікації. Багато спеціалістів з фінансового менеджменту усвідомлюють, що їхня робота передбачає набагато більше, ніж фінансові розрахунки, і розробили методи спілкування зі своїми клієнтами на більш особистому рівні для вирішення інших проблем (Kahler, 2005; Maton, Maton, & Marty, 2010; Paskin, 2009). Це дослідження надає емпіричну підтримку гіпотезам практиків про те, що спілкування є значним внеском у суперечки про гроші. Фахівці з фінансового планування, можливо, захочуть додати до своєї практики шлюбного та сімейного терапевта чи психолога або скласти список спеціалістів зі стосунків, до яких вони можуть направляти клієнтів, оскільки більшість

спеціалістів з фінансового планування не вміють вирішувати глибокі проблеми спілкування подружжя. За словами Мейтона та його колег, переваги співпраці з фінансовим терапевтом включають більш відкрите спілкування між практикуючим лікарем і клієнтом і кращий контроль за клієнтом. Більш відкрита комунікація дозволяє фінансовим фахівцям зробити більш відповідного представника, а кращий контроль за клієнтом гарантує, що найскладніший етап процесу фінансового планування, впровадження, відбудеться (Maton та ін.). Розуміння того, що переговори про гроші включають як тему грошей, так і спілкування, можна дійти до розуміння стратегій, розроблених для вирішення суперечок щодо грошей серед одружених пар. Визнання того, що аргументи щодо змісту грошей залежать від здатності до споживання та розподілу влади між подружжям, може допомогти покращити наше розуміння того, як проблеми з грошима впливають на результати шлюбу, такі як задоволеність і розлучення. Результати цього дослідження свідчать про те, що фінансистам слід звернути особливу увагу на чистий капітал і рівень доходу сім'ї, а також на сім'ю, в якій дружина заробляє. Сім'ї з партнерами, які часто сваряться загалом (тобто про щось більше, ніж просто про гроші), мають постійно проживаючих дітей і різницю у віці подружжя (зокрема, молодша дружина) можуть більше вказувати на потребу в комунікаційній терапії, а не на фінансове втручання.

Практикуючі спеціалісти можуть негайно використовувати структуру фінансової комунікації як інструмент для подружжя, щоб з'ясувати, чому можуть виникнути суперечки про гроші (тобто, узгоджені переваги щодо розподілу грошей проти комунікаційної поведінки). Результати цього дослідження можуть допомогти фахівцям визначити конкретні напрямки для дій, направлення, залежно від їхньої спрямованості (фінансова та/або стосунки). Результати цього дослідження визначають певні групи клієнтів, до яких спеціалісти-практики повинні бути найбільш чутливими для виявлення грошових аргументів, що, у свою чергу, впливає на максимізацію корисності. Ці групи включають дружин, які

заробляють більше своїх чоловіків, дружин з нижчими доходами та сім'ї з нижчим рівнем чистого капіталу. Результати також підтверджують тезу, що грошові аргументи є результатом комунікаційної поведінки зі статистично значущим результатом коли дружини повідомляють, що вони також сперечаються про низку інших питань, що призводить до форми інтенсивного або фінансового спілкування. Завдяки цьому покращеному розумінню предикторів грошових суперечок практики та дослідники можуть зосередитися на потенційних проблемних областях у шлюбі на небажаних результатах (наприклад, зниження задоволеності шлюбом та/або розлучення). Зокрема, більшість практиків фінансового планування збирають демографічну інформацію, яка включає дохід обох партнерів подружжя та чистий капітал домогосподарства, яку можна легко використати для визначення того, хто з подружжя робить більший внесок у сімейний бюджет. Практики сімейного консультування можуть не зібрати детальні фінансові дані, однак результати показують, що це важливий діагностичний інструмент для визначення того, чи є у пари підвищений ризик суперечок про гроші. Навпаки, сімейні консультанти, швидше за все, збиратимуть інформацію про конфлікти у стосунках, тоді як спеціалісти з фінансового планування можуть не мати цієї інформації у своїй анкеті. Подібно до конкретних фінансових даних, інформація про те, як часто пара сперечається загалом, важлива для прогнозування частоти матеріальних конфліктів.

1.4 Сімейні ролі шлюбних партнерів в контексті реалізації матеріально-фінансової функції

Сімейні ролі подружжя в контексті реалізації матеріально-фінансової функції є ключовими для забезпечення ефективного господарювання та стабільності в родині. Чоловік і дружина спільно несуть відповідальність за заробіток та управління сімейним бюджетом. Часто чоловік виступає основним годувальником, забезпечуючи сталість доходів, тоді як дружина може займатися управлінням фінансами, раціональним розподілом коштів та веденням обліку витрат. Дружина також може мати свої власні джерела доходів, що сприяє більшій фінансовій стабільності сім'ї. Важливо, щоб подружжя спільно визначили стратегію фінансового планування, цілі та пріоритети витрат. Такий підхід допомагає уникнути конфліктів та забезпечити ефективне використання коштів.

Подружжя також беруть участь у розподілі обов'язків, пов'язаних з покупками, оплатою рахунків, доглядом за дітьми та домашніми потребами. Взаєморозуміння та співпраця у цих аспектах є важливими для забезпечення гармонії в сімейному житті. Зрозуміло, що сімейні ролі можуть варіюватися в залежності від культурних, економічних та особистих чинників. Однак важливо зберігати взаємодопомогу та взаєморозуміння в сімейних фінансових питаннях, щоб забезпечити стабільність та процвітання сім'ї.

Зазвичай, один з партнерів більше займається заробітками, вкладаючи свій час і енергію в професійну діяльність, тоді як інший може взяти на себе турботу про дім та побут, доглядаючи за дітьми, приготуванням їжі та інші домашні обов'язки. Проте, ця рольова диференціація може бути зміненою в залежності від конкретних умов і уподобань подружжя.

Успішна реалізація матеріально-фінансової функції вимагає від подружжя взаєморозуміння, спільного планування фінансів, обговорення великих витрат та

інвестицій. Важливо також розробити стратегію збереження та накопичення коштів для майбутніх потреб сім'ї, таких як освіта дітей, медична допомога чи придбання житла. Здійснюючи рольову диференціацію, подружжя повинні бути відкриті до змін і готові підтримувати одне одного у випадку зміни обставин. Важливо також пам'ятати, що ефективна співпраця та комунікація між партнерами є ключем до успіху в реалізації матеріально-фінансової функції сім'ї. У той же час, реалізація матеріально-фінансових функцій вимагає балансу ролей між шлюбними партнерами. Коли обидва партнери активно беруть участь у цих функціях, можна спостерігати кілька позитивних результатів:

1) справедливий розподіл фінансових обов'язків:

збалансовані ролі запобігають перевантаженню одного партнера, зменшують стрес і сприяють психічному благополуччю;

2) покращення динаміки стосунків:

співпраця над матеріальними та фінансовими функціями сприяє відкритому спілкуванню та спільному прийняттю рішень, що веде до здоровішої динаміки стосунків;

3) рольове моделювання для дітей:

діти отримують цінні уроки стосовно командної роботи, відповідальність і рівність, коли бачать, як обидва партнери беруть участь у домашніх і фінансових справах;

4) проблеми та їх вирішення:

У прагненні до збалансованих ролей можуть виникати проблеми, які перешкоджають ефективному виконанню матеріальних і фінансових функцій;

5) традиційні гендерні норми: суспільні норми іноді можуть увічнити нерівний розподіл завдань. Освіта та відкритий діалог є важливими для того, щоб кинути виклик цим нормам і встановити рівну відповідальність;

6) баланс між роботою та особистим життям:

вимоги кар'єри та особистого життя можуть порушити баланс ролей. Регулярне спілкування та гнучкість можуть допомогти партнерам подолати ці виклики;

7) фінансові розбіжності: розбіжності у фінансових пріоритетах або витратних звичках можуть погіршити відносини. Встановлення спільних цілей і регулярні фінансові дискусії можуть пом'якшити ці конфлікти.

Сімейні ролі шлюбних партнерів багатогранні, охоплюючи як матеріальні, так і фінансові функції. Спільні зусилля в цих сферах не тільки забезпечують стабільність і благополуччя сім'ї, але й сприяють здоровим стосункам і позитивному прикладу для майбутніх поколінь. Визнаючи важливість збалансованих ролей і вирішуючи проблеми, подружні партнери можуть створити гармонійне та процвітаюче сімейне середовище. З точки зору історії, сімейні ролі переважно визначалися гендерними нормами, причому чоловіки традиційно розглядалися як постачальники, а жінки як піклувальники. Ці ролі поширювалися на матеріальні та фінансові функції, де чоловіки мали заробляти та управляти фінансами, а жінки керували домашніми справами. Проте зміни в суспільстві призвели до переоцінки цих ролей, наголошуючи на рівності та розподілі відповідальності. Сучасна ж рівність і спільна відповідальність полягає в тому, що шлюбні партнери все частіше розподіляють між собою обов'язки, пов'язані з матеріальними та фінансовими функціями. Обидва партнери роблять свій внесок у фінансову стабільність сім'ї через свою особисту кар'єру або спільні підприємства. Ця зміна є результатом зміни гендерної динаміки, економічних реалій і бажання більш збалансованих стосунків.

Крім всього іншого, існує економічна взаємозалежність. Реалізація матеріальних і фінансових функцій у шлюбі тісно пов'язана з нею, а тому частішає спільне прийняття рішень щодо великих покупок, інвестицій, фінансового

планування. Тепер партнери співпрацюють, щоб узгодити свої фінансові цілі, забезпечуючи довгострокову стабільність і зростання сім'ї.

Щодо розподілу праці, то у рамках виконання матеріально-фінансових функцій часто відбувається процес розподілу обов'язків з урахуванням сильних сторін і переваг кожного з партнерів. Наприклад, один партнер може досягти успіху в складанні бюджету та інвестиціях, а інший керує повсякденними витратами. Цей підрозділ забезпечує ефективне вирішення фінансових питань.

Не менш важливою складовою є підтримка кар'єри один одного. Саме тому, в контексті матеріальних функцій партнери підтримують кар'єру один одного, щоб збільшити загальний дохід сім'ї. Це може включати гнучкий графік роботи, розподіл домашніх обов'язків та емоційну підтримку під час складних етапів кар'єри. Успіх кар'єри одного з партнерів сприяє фінансовому благополуччю сім'ї.

Серед іншого масиву дотичних до матеріальної функції шлюбних партнерів є адаптація до мінливих обставин. Сімейні ролі в контексті реалізації матеріальних і фінансових функцій вимагають адаптивності. Непередбачені події, такі як втрата роботи, хвороба або економічні коливання, можуть вплинути на фінансове становище сім'ї. Ефективне спілкування, планування на випадок непередбачених ситуацій і взаєморозуміння дозволяють партнерам разом долати ці виклики.

Не менш важливою, все ж, стає освітня роль. Подружні партнери також відіграють освітню роль у передачі фінансової грамотності один одному та своїм дітям. Навчання відповідальній фінансовій практиці та цінностям з раннього віку сприяє здоровому розумінню грошей і сприяє довгостроковій фінансовій стабільності.

В окремих випадках серйозним викликом можуть стати культурні та регіональні відмінності. Важливо зазначити, що роль сім'ї у виконанні матеріальних і фінансових функцій може відрізнятись залежно від культурного та

регіонального контексту. Культурні норми, традиції та очікування суспільства можуть впливати на те, наскільки партнери поділяють свої обов'язки.

У контексті шлюбу ролі партнерів у здійсненні матеріальних і фінансових функцій вийшли за межі традиційних норм. Сьогодні наголос робиться на рівності, спільній відповідальності та адаптивності. Обидва партнери сприяють фінансовій стабільності сім'ї, спираючись на свої сильні сторони та співпрацюючи у прийнятті рішень. Успіх цих ролей залежить від ефективного спілкування, взаємної підтримки та відданості благополуччю сім'ї. Оскільки суспільна динаміка продовжує розвиватися, баланс між цими ролями, ймовірно, продовжуватиме змінюватися, формуючи те, як сім'ї керують матеріальними та фінансовими аспектами для майбутніх поколінь.

Проблематика ж фінансової функції у шлюбних партнерів має глибокі психологічні, соціокультурні та практичні аспекти, які варто розглянути для кращого розуміння цього питання.

1. Психологічний аспект:

Розподіл фінансових обов'язків може викликати напругу в стосунках між партнерами. Наприклад, виникнення нерівності у внеску до сімейного бюджету може породити почуття образи, безсилля та роздратування. Це може вплинути на загальний психологічний клімат в родині.

2. Культурний та соціальний контекст:

В різних культурах та соціумах існують різні стереотипи і очікування стосовно того, хто має бути головним постачальником, а хто - головним управителем сімейних коштів. Це може призводити до конфліктів між партнерами, які відчують тиск з боку суспільства та культурних норм.

3. Управління стресом:

Фінансова нестабільність або несподівані витрати можуть спричинити стрес та тривогу. Партнери повинні разом розвивати механізми для управління стресом і приймати спільні рішення, щоб запобігти виникненню психологічних негараздів.

4. Роль грошей у відносинах:

Фінанси можуть впливати на сприйняття себе партнерами у стосунках. Наприклад, занадто велика залежність від фінансового внеску одного партнера може породити почуття неповноцінності або навіть контролю з боку іншого.

5. Рівень спільного розуміння:

Розуміння фінансових цілей і стратегій іншого партнера є ключовим. Відсутність діалогу та спільного планування може призвести до розділених фінансових шляхів, що може вплинути на рівень співпраці та взаєморозуміння.

6. Ефективне вирішення конфліктів:

Неузгодженості стосовно фінансових рішень можуть виникати. Важливо навчитися вирішувати конфлікти конструктивно, уникати обвинувачень та прагнути до компромісів, щоб уникнути поглиблення психологічних негараздів.

В цілому, проблематика фінансової функції у шлюбних партнерів відображається як на практичних, так і на психологічних рівнях. Для вирішення цих питань важливо будувати відкриті відносини, спільно планувати та приймати рішення, враховуючи потреби та очікування обох партнерів.

Психологічний аспект проблематики фінансової функції у шлюбі є важливим аспектом, що може суттєво впливати на взаємини між партнерами та загальну якість сімейного життя. Ось кілька ключових аспектів цієї проблематики:

1. Стрес та тривога:

Фінансові питання можуть викликати стрес і тривогу. Наприклад, невпевненість у майбутньому, непередбачені витрати або нездатність долати фінансові труднощі можуть створювати напругу і негативно впливати на психологічний стан партнерів.

2. Влада та контроль:

Питання грошей може викликати конфлікти стосовно влади та контролю. Якщо один партнер відчуває, що інший має більший вплив на фінансові рішення, це може викликати почуття невпевненості, розладу та втрати автономії.

3. Відображення цінностей: Фінансові рішення можуть відображати різні цінності та підходи до життя між партнерами. Незгоди стосовно того, як і на що слід витратити гроші, можуть викликати конфлікти і ставити під сумнів спільні цінності.

4. Залежність та незалежність:

Розподіл фінансових обов'язків може впливати на ступінь залежності між партнерами. Велика залежність від фінансового внеску одного партнера може породжувати почуття нездатності та нерівності в стосунках.

5. Психологічна безпека: Нестабільність у фінансових справах може підірвати почуття психологічної безпеки. Невизначеність і непередбачуваність можуть викликати тривогу та незручність, особливо якщо партнери не відчують впевненості у своїх здібностях управляти грошима.

6. Конфлікти і комунікація: Фінансові розбіжності можуть призводити до конфліктів, особливо якщо партнери не вміють відкрито спілкуватися та слухати один одного. Невміння конструктивно обговорювати фінансові питання може погіршувати психологічний клімат у сім'ї.

Загальною темою цих психологічних аспектів є важливість відкритої комунікації, взаєморозуміння та взаємопідтримки між партнерами. Для позитивного впливу на психологічний стан партнерів, важливо розвивати здатність спільно вирішувати фінансові питання, поважати індивідуальні потреби та забезпечити психологічну безпеку у відносинах.

Висновок до розділу 1

Реалізація матеріально-фінансової функції є невід'ємною частиною будь-якого шлюбу. Це впливає на життя партнерів, допомагає забезпечити базові потреби та реалізувати спільні плани. Однак, динаміка грошей у відносинах може викликати психологічний дисбаланс. Нерівна внесок в матеріальну сторону може призвести до почуття невпевненості, безсилля або залежності. Ключовий момент - це відкрита комунікація між партнерами. Важливо встановити спільні цілі, обговорити роль кожного в реалізації фінансової функції та знайти компроміс.

Фінансові труднощі можуть викликати напругу і конфлікти. Це може випробовувати стійкість відносин та вимагати розв'язання зіткнень. Розуміння ж, що матеріально-фінансова функція - це не тільки обов'язок одного партнера, а спільна відповідальність, може зміцнити психологічний баланс у парі.

Спільне управління фінансами може вимагати вивчення нових навичок. Це може бути важливим етапом росту партнерів.

Реалізація матеріально-фінансової функції у відносинах - це складний баланс між фінансовими аспектами та психологічним комфортом. Вона вимагає відкритої комунікації, спільної відповідальності та розвитку навичок для забезпечення стабільних та задовільних відносин. Реалізація матеріально-фінансової функції між партнерами у шлюбі може бути важливим чинником для забезпечення спільного благополуччя та стабільності. Однак цей аспект також може створювати психологічні виклики, пов'язані зі стресом, очікуваннями та способом управління грошовими ресурсами.

1. Вплив соціокультурних чинників:

Культурні стереотипи та суспільні очікування можуть впливати на сприйняття ролі партнерів у відносинах, включаючи роль у фінансовій сфері. Це може викликати внутрішні конфлікти, які впливають на психологічний стан.

2. Комунікація та спільне планування:

Розмови про гроші, фінансові цілі та планування можуть бути складними для партнерів. Адекватна комунікація та спільне планування можуть допомогти подолати психологічні бар'єри та покращити відносини.

4. Подолання конфліктів: Наявність різних поглядів на гроші може призводити до конфліктів. Важливо навчитися ефективно вирішувати суперечки та знаходити компроміси, що допоможе зменшити психологічний стрес.

5. Самооцінка та індивідуальний розвиток:

Матеріальний статус може впливати на самооцінку партнерів. Важливо розуміти, що це лише один аспект особистості, а успіх у відносинах полягає в взаєморозумінні, підтримці та спільному рості.

6. Роль емоцій у фінансових рішеннях:

Емоції можуть впливати на фінансові рішення, що може викликати напругу у відносинах. Важливо розвивати емоційний інтелект та вміння керувати емоціями при фінансових обговореннях.

7. Значення освіти та підтримки:

Освіта у сфері фінансів та психології має важливе значення для подолання психологічних проблем, пов'язаних зі шлюбною матеріально-фінансовою функцією. Додатково, підтримка один одного сприяє зміцненню відносин.

Ці аспекти допомагають встановити зв'язки та взаємозалежності, глибше зрозуміти зв'язок між матеріальними аспектами та психологічними викликами в шлюбі та партнерських відносинах.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ШЛЮБНИМИ ПАРТНЕРАМИ МАТЕРІАЛЬНО-ФІНАНСОВОЇ ФУНКЦІЇ

2.1 Експериментальне вивчення психологічних чинників, що впливають на реалізацію шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції

Кожна функція сім'ї реалізовується за допомогою конкретних сімейних ролей. На нашу думку, поняття «сімейні ролі» потребує детальної теоретичної рефлексії та найповнішої інтерпретації, адже, попри численні дослідження сімейних стосунків, у більшості психологічних словників цей термін згадується лише в контексті визначення поняття «соціальна роль». Вочевидь, саме звідси бере свій початок поверхневий розвиток понятійно-категорійного апарату, пов'язаного із сімейними ролями та їхніми інваріантами. Всебічний аналіз даного тезису дає нам змогу дійти висновку, що у повному своєму розумінні, сімейна роль – це ніщо інше, як модель поведінки членів сім'ї під час реалізації сімейних функцій, або заздалегідь обумовлених дій шлюбних партнерів задля задоволення членів сім'ї.

Виконання шлюбними партнерами своїх ролей на основі взаємовпливу їх рольових очікувань та Я-концепцій є рольовою взаємодією. Рольова структура сім'ї забезпечує її ефективне функціонування й задоволення потреб усіх її членів за умов міжособистісної сумісності партнерів та рольової узгодженості їх поведінкових ролей. На думку Н. Хлопоніної, за відсутності такої узгодженості посилюються конфлікти у сімейному спілкуванні, причинами яких можуть слугувати розбіжності у баченні функціонування сімейних ролей; вузькі межі їх виконання, що не задовольняють особистісні потреби членів сім'ї; рольова перевантаженість шлюбних партнерів; невизначеність рольових очікувань

подружжя; невідповідність сімейних ролевих можливостей особистості; загальна хаотичність функціонально-рольової структури сім'ї. Поділяючи думку автора, хочемо зазначити, що серед причин сімейних конфліктів варто зазначити обмежені уявлення шлюбних партнерів про перелік сімейних ролей та розуміння того, які потреби вони задовольняють.

При формуванні авторської методики нами було розглянуто опитувальники «Рольові очікування та прагнення у шлюбі» (А. Волкова, Т. Трапезникова, 1985) та «Розподіл ролей в сім'ї» (Ю. Альошина, Л. Гозман, Є. Дубровська, 1987).

Сутність першого полягає у тому, що опитувальник спрямований на вивчення уявлень подружжя про значущість у сімейному житті сексуальних стосунків, особистісної схожості чоловіка і дружини, батьківських обов'язків, професійних інтересів кожного з подружжя, господарсько-побутового обслуговування, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнера, а також дозволяє уточнити уявлення подружжя про бажаний розподіл ролей при реалізації сімейних функцій (див. додаток 2). Текст опитувальника складається з 36 тверджень, має два варіанти (чоловічий і жіночий), в яких відображено 7 шкал: інтимно-сексуальна, шкала особистої ідентифікації з партнером, господарсько-побутова, батьківсько-виховна, шкала соціальної активності, емоційно-психотерапевтична та шкала зовнішньої привабливості.

Після виконання подружжям завдання відповіді чоловіка й дружини заносяться в таблицю «Консультаційне дослідження сімейних цінностей». Відповіді на запропоновані твердження свідчать про виразність у чоловіка й жінки семи основних сімейних цінностей. Відповідно, бали по кожній шкалі сімейних цінностей підсумовуються окремо. По перших двох шкалах ці результати є підсумковими й переносяться в останній стовпець таблиці. Підсумкові бали інших п'яти шкал обчислюються як напівсума балів за підшкалами «рольові очікування» (установка чоловіка й дружини на активне виконання партнером сімейних

обов'язків) і «рольові домагання» (особиста готовність кожного з партнерів виконувати сімейні ролі). Відповіді оцінюються в такий спосіб: відповідь «Повністю погоджуюсь» - 3 бали; відповідь «В цілому це вірно» - 2 бали; відповідь «Це не зовсім так» - 1 бал; відповідь «Це невірно» - 0 балів. Таким чином, мінімальний сумарний бал по шкалі становить 0 балів, максимальний підсумковий бал по шкалі - 9 балів. Шкала оцінок взаємин представлена трьома категоріями: низькі оцінки по шкалі - 0-3 бала; середні оцінки по шкалі - 4-6 бала; високі оцінки по шкалі - 7-9 балів

Слід зазначити, що не зважаючи на цікаве змістовне наповнення опитувальника, досвід його застосування у консультативній роботі свідчить про те, що він не дає партнерам чіткого уявлення про перелік сімейних ролей та розуміння того, які потреби вони задовольняють чи, навпаки, не задовольняють.

Сутність же «Розподілу ролей в сім'ї» призначений для вивчення рольової структури сім'ї, розподілу типових сімейних ролей (виховання дітей, психотерапевтична функція, матеріальне забезпечення сім'ї, організація дозвілля, роль господаря-господині, роль сексуального партнера, роль організатора сімейної субкультури) (див додаток 3). Текст опитувальника складається з 21 твердження. При цьому шкала опитувальника містить 7 складників: виховання дітей, емоційний клімат в сім'ї, матеріальне забезпечення сім'ї, організація дозвілля, роль господаря-господині, сексуальний партнер та організатор сімейної субкультури. При формуванні результатів, слід знати, що чим вище бал, тим більшою мірою дана роль в опитуванні сім'ї реалізується дружиною, відповідно чим нижче – тим більше реалізується чоловіком. Якщо ж величина ближче до середнього значення, то дану роль обоє реалізують приблизно рівною мірою. Найбільш повна інформація може бути отримана, якщо в опитуванні беруть участь обидва члени подружжя, тоді представляється можливість не тільки з'ясувати думку кожного з них про розподіл ролей у сім'ї, а й зіставити їхні відповіді на запропоновані запитання. Слід звернути увагу на те, що в

опитувальнику «Розподіл ролей в сім'ї» більш детально відображено деякі важливі сімейні ролі (вихователь, психотерапевт, господар-господарка, сексуальний партнер). Водночас цей перелік є дещо обмеженим, через що не дає шлюбним партнерам (майбутнім чи реальним) чіткого уявлення про весь діапазон сімейних ролей.

У формуванні авторської експериментальної методики дослідження матеріально-фінансової функції, за основу нами було взято психологічну методику «Діагностика сімейних ролей подружжя» (ДСРП) укладена Д. Карповою та Є. Потапчуком, котра відображає 60 найбільш розповсюджених сімейних ролей шлюбних партнерів. З питаннями опитувальника можна ознайомитись в додатку 4.

Загалом же, дана методика може застосовуватись для:

- розвитку уявлення особистості про перелік сімейних ролей та розуміння того, які потреби вони задовольняють;
- самооцінки учасником психологічного опитування (респондентом) особистісного рівня виконання сімейних ролей за інтелектуально-світоглядним, морально-психологічним, інтимносексуальним, матеріально-фінансовим та господарським чинниками;
- оцінки учасником психологічного опитування (респондентом) рівня виконання сімейних ролей своїм шлюбним партнером.

Підрахунок результатів за ознаками матеріально-фінансової та господарської привабливості проводиться за п'ятибальною шкалою, де: 125-105 – дуже високий рівень; 104-85 – високий рівень; 84-65 – середній рівень; 64-45 – низький рівень; 44-25 – дуже низький рівень.

Також, згідно з ДСПР, в контексті діагностики сімейних ролей за господарською та матеріально-фінансовою функціями сім'ї передбачається 20 ролей (див. *табл.1*)

	Сімейна роль шлюбного партнера
1	Годувальник (той, хто годує і доглядає членів сім'ї)
2	Господарник (той, хто веде домашнє господарство)
3	Дбайливець (той, хто дбає про потреби членів сім'ї)
4	Дизайнер (хто підтримує та удосконаляє дизайн житла)
5	Дієтолог (той, хто дбає про здорове харчування членів сім'ї)
6	Добувач (той, хто добуває засоби для існування сім'ї)
7	Економіст (той, хто контролює фінансові витрати членів сім'ї)
8	Кухар (той, хто готує їжу для членів сім'ї)
9	Масовик (той, хто дбає про відпочинок та розваги членів сім'ї)
10	Медик (той, хто дбає про здоров'я членів сім'ї)
11	Нянька (той, хто доглядає дитину)
12	Організатор (той, хто організовує побут в сім'ї)
13	Обліковець (той, хто веде облік домашнього майна)
14	Підприємець (той, хто організовує прибуткові для сім'ї справи)
15	Покупець (той, хто купує товари для своєї сім'ї)
16	Прибиральник (той, хто прибирає житло, територію проживання сім'ї)
17	Ремонтник (той, хто підтримує та відновлює об'єкти і речі своєї сім'ї)
18	Садівник (той, хто доглядає за кімнатними рослинами, клумбами, садом)
19	Стиліст (той, хто дбає про зовнішній вигляд членів сім'ї)
20	Фінансист (той, хто займається грошовими справами сім'ї)

Таблиця 1 (Діагностика сімейних ролей за господарською та матеріально-фінансовою функціями сім'ї [згідно з Д. Карповою та Є. Потапчуком])

Втім, маючи на меті дослідити саме реалізацію матеріально-фінансової функції шлюбних партнерів, при формуванні власної методики, ми сфокусувались на елементах, які найбільше дотичні до згаданого питання, у зв'язку з чим, питання

(додаток 1) авторського опитувальника (загалом 21) були направлені виключно на згадане вище питання.

Роздумуючи над форм-факторами реалізації матеріально-фінансової функції подружжям, нами було вирішено, що найкращим способом дослідити дане питання стане проведення експерименту, котрий зможе пролити світло на те, як формується фінансова модель поведінки та допоможе зрозуміти її місце в контексті подружніх стосунків та психологічній системі координат в цілому.

Для того щоб провести експеримент вдало, нами було визначено та окреслено наступні фактори, котрі повинні бути враховані при проведенні дослідження:

1) Вікова диференціація. В залежності від вікової приналежності кожного з учасників опитування, результати дослідження та власне методика аналізу може конкретно різнитися, тому для того щоб вжити превентивний захід, нами було вирішено при аналізі результатів дослідження розділити отримані результати на підгрупи в залежності від віку учасників експерименту.

2) Статева приналежність. Нами було вирішено розділити отримані результати на підгрупи в залежності від статевої приналежності учасників експерименту.

3) Релігійна приналежність. Так як лінгвосоціокультурна компетенція притаманна певному конкретно означеному релігійному осередку має свої унікальні особливості, нами було вирішено врахувати даний аспект, так як він є ключовим у контексті формування світобачення.

4) Наявність чи відсутність шлюбу. Для повноти дослідження обраного нами питання, було вирішено включити до експерименту пари, котрі живуть у громадянському шлюбі, аби показати наочну компаративність.

Також, для більш глибокого дослідження факторів впливу на розвиток фінансової функції шлюбних партнерів, нами було додано до дослідження компонент ситуативності: учасникам експерименту ілюструвалися умовні ситуації та вибір можливих виходів. Цей компонент використовувався нами задля дослідження та аналізу критичного мислення та психологічних механізмів учасників експерименту. Також, опитувальник був побудований таким чином, що ситуативний елемент виключив вивід результатів за шкалою для діагностики, натомість широкі, інформативні та повні відповіді надають змогу психологу робити висновок стосовно конкретної ситуації.

Крім того, для більшої наочності, в рамках експерименту нами було охоплено як громадян України, так і інших країн, зокрема Туреччини, Ірану, Судану, Італії, Румунії, Сектору Газа, Казахстану, Ефіопії та Кенії. Загалом же, в експерименті взяло участь 21 шлюбних пар (тобто 42 учасники), з них 13 – представники України, 8 – представники інших країн.

Отже, визначивши та означивши основні психологічні чинники, котрі можуть впливати на реалізацію шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції, ми перейшли безпосередньо до проведення експериментального дослідження, суть котрого полягала в тому, аби створити анонімне анкетування, результати якого дозволять належним чином провести аналіз та дослідити обране нами питання. Отож, нами було відібрано та створено питання, котрі на нашу думку якнайширше могли би відкрити нам очі на те, які ж психологічні чинники впливають за застосування матеріальної функції. Крім того, для проведення міжкультурної лінгвосоціокультурної паралелі, нами було створено як україномовну анкету, так і англійськомовну, що дозволило врахувати і дослідити зазначені чинники в інтернаціональному контексті.

Більш детально з анкетами анонімних опитувань та відповідями на них можна ознайомитись в додатках.

2.2 Експериментальне вивчення моделей поведінки шлюбних партнерів, що впливають на реалізацію матеріально-фінансової функції

Потреба визначається як відчуття нестачі у людини чогось або когось, закладеного у неї природою. Тому, коли людина помічає у собі недолік, вона проявляє необхідну поведінку, щоб його усунути, іншими словами штучно знешкоджує його. Коли ж психологічні потреби оцінюються в теоретичних рамках, виникає внутрішня потреба усвідомити потребу. Можна сказати, що виникає своєрідний імпульс чи мотивація, визначається мета задоволення потреби, і коли потреба врешті стає задоволена, добробут людини може підвищитися.

Відповідно до теорії самовизначення, задоволення цих потреб необхідно для зростання, інтеграції, розвитку, психічного розвитку та благополуччя людини. Коли психологічні потреби людей задовольняються, їхня насолода життям зростає, а занепокоєння щодо життя зменшується. Якщо ж 3 базові потреби, необхідні людям для здорового адекватного розвитку не задовольняються належним чином, або запобігаються, відбувається зниження мотивації та продуктивності, а також погіршення самопочуття. Тому ймовірність появи темних сторін зростає. Серед них – психопаталогія, упередження та агресія (Deci&Ryan, 2000). Втім, було виявлено й позитивний і значущий зв'язок між підвимирами задоволення потреб, а саме автономією, компетентністю та взаємозв'язком, і суб'єктивним благополуччям, а також було продемонстровано, що задоволення потреб має велике значення для пояснення суб'єктивного благополуччя.

Згідно ж з Шелдоном, Раяном, Десі та Кассером (2004), пізнати себе та бути прийнятим суспільством, досягати внутрішніх цілей, таких як щирість та готовність допомогти є провідним поривом шлюбних партнерів, крім того, це впливає на їхній добробут більш позитивно ніж зовнішні цілі, такі як бути багатими (матеріально-фінансова складова) та бажання бути знаменитими.

Зовнішні цілі також можуть задовольнити потреби людей у нетипових випадках, проте в такому разі внесок одного з партнерів у загальне благополуччя сім'ї та в результаті щастя, неможливо визначити, а тому такий внесок може в загальнолюдському чи ситуативному контексті.

Відтак, люди мають право задовольняти свої потреби, причому, внутрішні цілі здебільшого забезпечують більший добробут, аніж зовнішні.

Основні психологічні потреби в автономії, компетентності та спорідненості відіграють вирішальну роль у становленні поняття «добробут». Коли ці базові потреби задовольняються, очевидно, що здатність людини досягати своїх цілей, робити свій вибір самостійно, застосовувати свої рішення та поведінку в рамках свого вибору, мати здатність і рішучість діяти так, і робити все це з суспільством, з яким вона має стосунки, може визначити загальний рівень добробуту цієї людини та сім'ї в цілому.

Втім, зупиняючись на матеріально-фінансовій, неможливо не оцінити її важливість в контексті існування шлюбного союзу. Адже багато, здавалось би, незначних факторів напряду залежать від фінансового стану сім'ї. Більше того, стабільна фінансова атмосфера створює почуття щастя між шлюбними партнерами.

Отож, в рамках експериментального дослідження, нами було здійснено опитування за методиками опитувальників «Рольові очікування та прагнення у шлюбі» (А. Волкова, Т. Трапезникова), «Розподіл ролей в сім'ї» (Ю. Альошина, Л. Гозман, Є. Дубровська), «Діагностика сімейних ролей подружжя» (Д. Карпова, Є. Потапчук) та експериментальне авторське опитування. Відповідно до запитань в додатках 1,2,3,4, ми отримали вичерпні та цікаві результати (див. додатки 5,6,7).

Зокрема, за опитувальником «Рольові очікування та прагнення у шлюбі», ми отримали відповіді від 28 респондентів (12 чоловіків та 16 жінок). Цікавим фактом виявилось те, що 50% респондентів серед чоловіків вважає що настрій і самопочуття людини залежить від задоволення її сексуальних потреб (див. рис.1)

Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення її сексуальних потреб

 Копіювати

12 відповідей

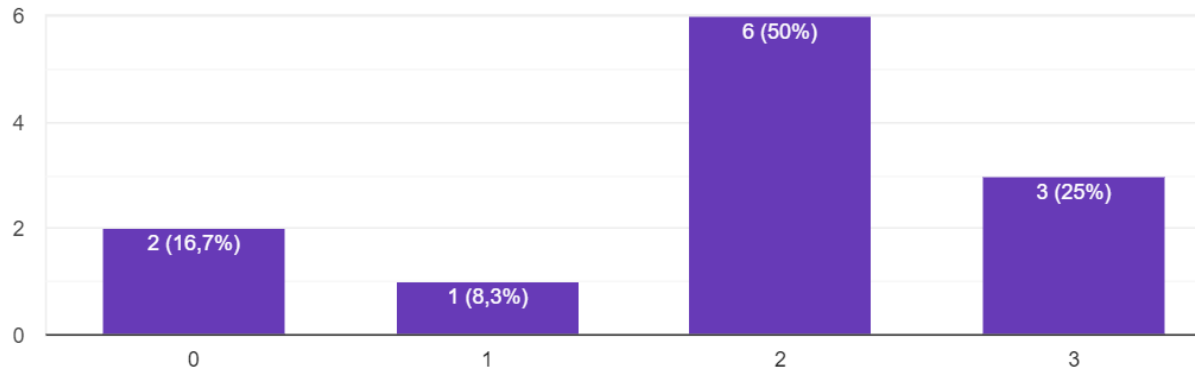

Рис.1

Втім 43,8% респондентів зі сторони жіночої статі вважає, що це не зовсім так (див. рис.2)

Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення її сексуальних потреб

 Копіювати

16 відповідей

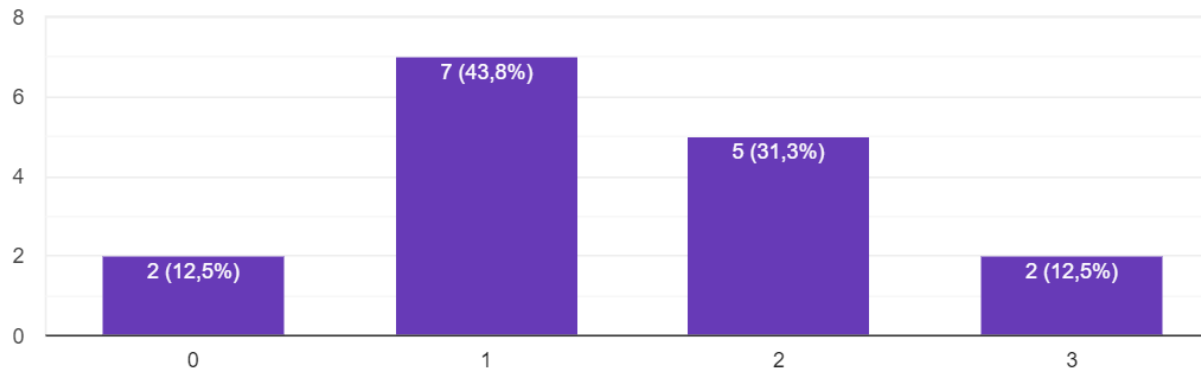
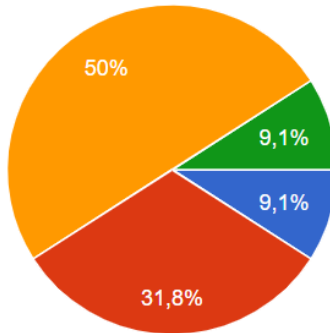

Рис. 2

Згідно з опитувальником «Розподіл ролей в сім'ї», в котрому взяло участь 22 пари респондентів, відповіді на кожне питання стали суперечливими, а тому цікавими. Для прикладу, 50% респондентів вказало, що інтереси та захоплення в сім'ї більшою мірою залежать від дружини, але меншою й від чоловіка, втім 31,8% респондентів вказує, що частіше першим цілує й обіймає іншого чоловік, з меншою частотністю дружини (див. рис.3,4)

Від кого з вас залежать інтереси й захоплення сім'ї?

22 відповіді

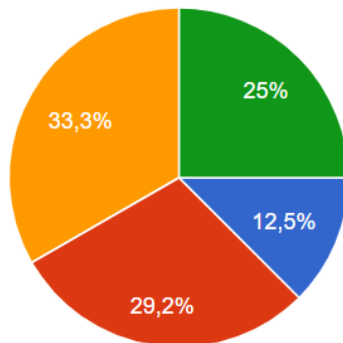
- В основному це залежить від чоловіка
- Це більшою мірою залежить від чоловіка, але й від дружини теж
- Це більшою мірою залежить від дружини, але й від чоловіка теж
- В основному це залежить від дружини

Рис. 3

Цікаві тенденції можна спостерігати у зведеній таблиці результатів дослідження, де у відсотковому співвідношенні показані відповіді респондентів. Зокрема, з боку жінок спостерігається більша увага до деталей, затишку та відчасти фінансового менеджменту.

Хто з вас частіше першим цілує й обіймає іншого?

24 відповіді

- Зазвичай це робить чоловік
- Зазвичай це робить чоловік, але й дружина теж
- Зазвичай це робить дружина, але й чоловік теж
- Зазвичай це робить дружина

Рис. 4

За опитувальником «Діагностика сімейних ролей подружжя» (Д. Карпова, Є. Потапчук) спостерігаємо 25 відповіді респондентів. Загалом, можемо дійти висновку, що опитувальник дозволяє доволі точно визначити ролі сімейного подружжя в контексті здійснення матеріально-фінансової функції, так як питання

дотичні до цієї функції, за умови розгляду відповідей кожного респондента по-окремо, дозволяє встановити психологічні закономірності та особливості сім'ї та запобігти можливі розбіжності та конфлікти. Для прикладу, 32% респондентів вказали, що здатні вести облік доходів та витрат, в той час як 32% оцінили свою здатність забезпечити сім'ю житлом як три з п'яти можливих, при цьому 44% респондентів впевнені в тому що зможуть забезпечувати сім'ю якісними харчовими продуктами, а 60% респондентів зможе наповнювати сімейний бюджет (див. рис. 5). Відповідно, виходячи з цього, можемо з упевненістю констатувати, що індивідуальний розгляд таких результатів в колі партнерів та психолога дозволить робити відчутний прогрес в контексті корекції та розвитку правильної моделі поведінки в контексті здійснення матеріально-фінансової функції.

Здатність наповнювати сімейний бюджет

25 відповідей

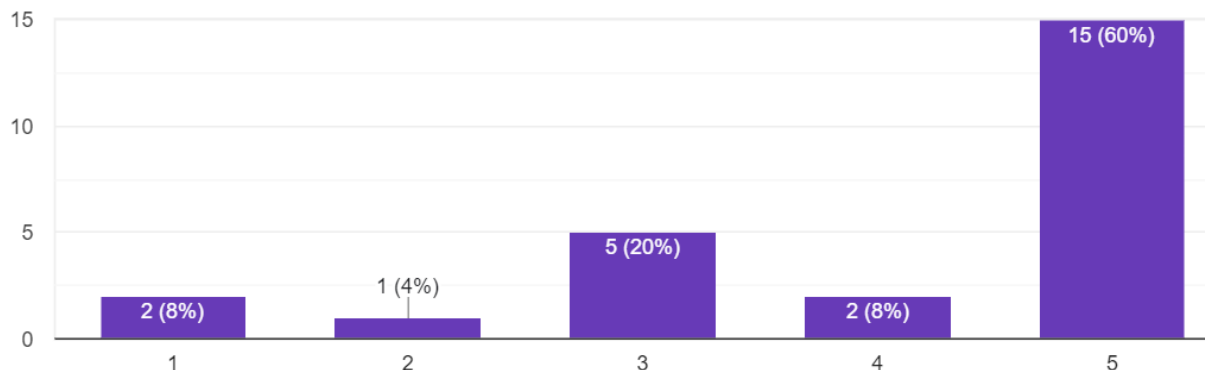

Рис. 5

Саме тому, для повноти дослідження моделей поведінки шлюбних партнерів при здійсненні маніпуляцій в контексті матеріально-фінансової взаємодії, нами було створено низку провокативних питань анонімного анкетування, що дозволили належним чином дослідити та визначити типові моделі поведінки учасників експерименту. Крім того, цілісність загальної картини типових моделей поведінки доповнили інші статистичні питання. Задля досягнення більшої унікальності в контексті відповідей учасників експерименту,

ми вдалися до письмових відповідей, практично не лишаючи серед вибору банальні «Так» чи «Ні», в результаті чого, учасники мали змогу проявити креативність при наданні конструктивної відповіді на те чи інше питання. Таким чином, усі відповіді учасників в результаті вибудували кілька типових моделей поведінки, механізми роботи яких, ми охоче проаналізували. Подекуди, місцями відповіді учасників експерименту були нетиповими чи навіть неочікуваними (*див. додаток 8*), а тому зробили експеримент суттєво унікальнішим.

Як зазначалося вище, аналіз здійснювався нами шляхом виокремлення чинників впливу на власне моделі поведінки шлюбних партнерів в контексті реалізації матеріально-фінансової функції виходячи з результатів анонімного анкетування українською на англійською мовами.

Відштовхуючись від першого питання опитувальника (*див. додаток 1*), можемо з упевненістю констатувати, що вікова диференціація партнерів відіграє одну з провідних ролей в контексті функціонування матеріально-фінансової функції. Це обумовлено тим, що конкретний вік партнерів та їх віковий розрив має найбільший вплив на зазначену вище функцію, адже вікова диференціація становить собою умовний сетинг, конфігурацію гласних та негласних правил, обов'язків та явищ, котрі пануватимуть у даному союзі. Відповідно, у кожному шлюбному союзі ці складові будуть змінюватись, втім зв'язок між матеріально-фінансовою функцією тут очевидно прямий. Це пояснюється тим, що наприклад базові поняття шлюбних партнерів вікової категорії 21-26 будуть кардинально відрізнятися від партнерів категорії 29-35, адже виховні, культурні та соціально-побутові форм-фактори належатимуть до різних часових проміжків, що несе за собою культурну диференціацію, а тому часто-густо таким парам шлюбних партнерів знайти спільну мову стає справжнім викликом.

Керуючись складником другого питання, можемо дійти висновку, що статева приналежність теж відіграє свою роль, особливо це проявляється у формуванні партнерських ролей поведінки в контексті матеріально-фінансової

функції. Це проявляється в тому, що стереотипні, нав'язані суспільством ролі затверджуються та актуалізуються в рамках шлюбних відносин. Для прикладу, згідно з відповідями нашого опитувальника, роль здобувача фінансів готові брати на себе жінки, якщо того вимагатиме ситуація, а подекуди і зовсім готові підтримати чоловіка за умови що останній втратив місце роботи (див. табл 2). Втім слід зауважити, що жодна жінка не бажає бути у ролі матері своєму чоловіку, а тому вважається, що «відсидка» чоловіка вдома з відсутністю бажання працювати є неприйнятним.

На Вашу думку, хто має бути відповідальним за фінансову складову сім'ї? (детально опишіть як Ви бачите вирішення цього питання)	
Україномовна частина респондентів	Іноземна частина респондентів
Чоловік	Everybody should be responsible for the financial component of their families who want need other people's in their family. Fathers shouldn't be only forced and being responsible for family.
Двоє	Man
Вважаю, що чоловік. Проте, не проти гендерної рівності у даному питанні.	Both couples
Обидва повинні грамотно володіти фінансами. Або розуміти якщо ти не достатньо володієш цією справою і твій партнер краще в тому, передати йому кермо в цьому питанні.	The one with better financial knowledge and better book keeping skills. For me it is more of a chore than something to have power over so I would rather my wife do it. But if in case she has hard time with it I can help out or take out

	depending on the situation and our discussions.
Обидва, але я трохи більше	Definitely man
Чоловік, оскільки жінка статистично частіше буває непрацевдатною протягом життя.	From the beginning you should discuss it and decide who will be yours financial manager
Партнер вважає, що відповідальним має бути той, хто розумніший.	I think that I should manage financials. But my man should earn it
Чоловік. По своїй природі чоловіки мають інстинкт годувальника. Це надає їм впевненість в собі. Але часто це не так, вони ховаються за «сильною жіночою спиною» і їм так зручно, і відповідальність лягає на жінку.	Man should do money work
Рівнозначно 2 партнери. В разі відсутності можливості заробляти одного з партнерів реалізацію переймає на себе інший партнер	
Вважаю що обоє мають бути фінансово грамотними, і допомагати в цьому одне одному	
Чоловік	
Обидва партнера, на то це і сім'я аби спільно брати відповідальність за це питання	

Для вирішення цього питання має бути проведена дискусія, в результаті якої буде вирішено хто має фінансову грамотність та хоче взяти на себе управління витратами	
---	--

таблиця 2 (фрагмент опитувальника)

Апелюючи релігійним контекстом, можемо спостерігати цікаві тенденції в контексті формування поведінкових моделей в рамках застосування матеріально-фінансової функції. Зокрема, це чітко проявляється в опитувальниках серед іноземних учасників експерименту, адже їхня соціокультурна складова являє собою ядро формування та бачення матеріально-фінансової функції (див. табл. 3).

Приналежність респондентів до релігійної інституції	
Православні – 61.58%	Muslim – 50%
Протестанти – 7,69%	Appostolic – 12,5%
Агностики – 7,69%	Orthodox/Muslim – 12,5%
Атеїсти – 15,38%	Protestant – 25%
Фаталісти – 7,69%	

таблиця 3 (фрагмент опитувальника)

Диференціація поведінкових моделей полягає безпосередньо у фундаментальному підході учасників експерименту до реалізації матеріальної функції, що пояснюється соціокультурною та ментальною різницею а також так званім "бекграундом" у вигляді поведінкових тенденцій, закладених батьками ще з дитинства. Зокрема, спостерігається байдужість чоловіків до фінансового стану партнера жінки та місцями пригніченість через фінансове домінування зі сторони жінки, чого не спостерігається з боку українських учасників експерименту. Крім того, чоловіки помітно прагнуть бути повним фінансовим гарантом жінки, в той час як українські чоловіки не проти рівності чи подекуди часткового фінансового домінування жінки. Таку соціокультурну диференціацію

можемо пояснити наступним критерієм опитувальника, а саме – вплив моделі реалізації фінансової функції батьків на модель партнерів. Адже основу своїх особистих якостей людина отримує від батьків у процесі виховання, а у процесі особистісного формування переймає від батьків ті навички та моделі поведінки, які розцінює як ефективні та корисні.

Саме тому, подальша реалізація матеріально-фінансової функції в рамках шлюбних взаємин може бути як позитивним, так і негативним, тому що іноді переймання патернів батьків може пагубно впливати на модель поведінки партнера. Втім, згідно з результатами опитувальника, перехід батьківських патернів на модель поведінки партнерів відбувається здебільшого частково.

Що стосується відкритого питання, стосовно того як партнери бачать реалізацію матеріально-фінансової функції, відповіді виявились максимально різними, зокрема частина учасників бачить раціональним розподіл ролей порівну, інша частина вважає що чоловік має бути домінантом, або ж забезпечити стабільність коли того вимагають умови, як от народження дитини, а інша ж частина учасників вважає доцільним підлаштовуватися під умови та перехоплювати фінансову ініціативу виходячи з обставин. Виходячи з цього, можемо зробити висновок, що моделі поведінки шлюбних партнерів при реалізації матеріально-фінансової функції можна умовно поділити на:

- 1) рівнозначну (рівний розподіл обов'язків),
- 2) частково-домінантну (фінансова стабільність з боку чоловіка, втім готовність жінки стати фінансовою опорою при непередбачуваних обставинах),
- 3) домінантну (повна фінансова домінантність чоловіка)
- 4) та посередню (партнери можуть змінювати фінансову домінантність в залежності від життєвих обставин).

Цікавим стало те, що фінансовий менеджмент з української сторони практично одноголосно віддався тому партнеру, котрий є більш фінансово

грамотним, у той час як з іноземної сторони, чоловіки віддають цей обов'язок жінкам, хоч подекуди і не проти мати повний фінансовий контроль (див. табл.1).

Серед додаткових чинників впливу на застосування матеріально-фінансової функції учасники експерименту вказують на соціум, спілкування з іншими сім'ями, навчальний осередок та читання книг. Це говорить про те, що серед зовнішніх чинників впливу на формування матеріально-фінансової функції, свою роль відіграють соціальна складова та вплив діджиталізації. Це проявляється у перегляді фільмів, прослуховуванні музики, читанні книг та спілкуванні, адже усе це в цілому формує бачення фінансової функції.

Також, чоловіки зазначають, що зменшення витрат на них не буде для них чимось суттєвим чи принциповим, в той час як у деяких жінок це викликало б питання. А ось підвищена витрата грошей на партнера викликає бажання емоційної та фізичної віддачі, щоб показати вдячність, а в поодиноких випадках, зокрема серед чоловіків це викликає питання раціональності.

Цікавим стало також і те, що жінки одноголосно відмовляються покидати чоловіків у разі якщо той не забезпечуватиме їхніх фінансових очікувань і подекуди навіть готові допомогти партнеру покращити ситуацію та працювати над цим разом. В свою чергу чоловіки відмовляються покидати жінку в разі, якщо вона почне заробляти більше. На додачу, За наявності натяків на недостатнє фінансове забезпечення одного з партнерів, бажання розірвати шлюб практично не спостерігається, зокрема з-посеред 21 учасника згодилися на розрив лише троє. Своє рішення обґрунтували особистісним комфортом та потребою у кращому фінансовому становищі, яке не може забезпечити партнер. У випадку можливих розбіжностей у баченні реалізації фінансової функції, учасники експерименту вказують пошук спільних рішень та пошук роботи; подекуди зустрічаються рішення вирішення даного питання самотужки.

При оцінці важливості фінансової функції в контексті сімейної атмосфери по шкалі від 1 до 10 з української сторони більшість голосів було віддано за **7** та **5**

(по три голоси), з іноземної – практично одногосно **8**. Це вказує на те, що матеріально-фінансова функція відіграє одну з провідних ролей, а бути в ній компетентним очевидно є релевантним для кожного партнера.

При цьому, на питання чи впливає фінансовий стан сім'ї на загальне почуття сімейного щастя більшість голосів була віддана за «Так» (з української сторони, лише 3 голоси за «Ні», з іноземної всі голоси – «Так»). Це іще раз підкреслює нам важливість даної функції в контексті шлюбних відносин, адже їх головна мета – щастя.

Також, для критичного аналізу психологічних механізмів поведінки партнерів, нами було запропоновано ситуацію в якій один з партнерів взяв кредит на велику суму, щоб зробити подарунок партнеру, втім це не є раціонально. Як наслідок половина учасників схиляється до того, щоб повернути покупку та в результаті потрачені гроші, інша частина погоджується допомогти партнеру виплачувати кредит, і ще інша вважає такі дії табу або чимось не можливим, через те що партнерами було досягнуто гармонії у фінансовому контексті. Результати конкретно цього запитання говорять нам про те, що у залежності від приналежності партнерів до однієї з конкретно визначених нами моделі поведінки, партнер може розцінювати дії своєї половинки по різному: адже при повній розбіжності у моделях поведінки між обома партнерами, різне бачення ситуації може призвести до конфлікту, а повтор таких подій за певного перебігу обставин може призвести до серйозних сварок чи навіть розриву. І навпаки, за збігу моделей поведінки партнерів, подібні ситуації не несуть жодної шкоди шлюбному союзу, а подекуди навіть можуть зміцнити його.

На те що партнер почав економити при наявності стабільного доходу, обидві сторони відреагували загалом позитивно, втім знайшлися партнери котрі обговорили би це питання. Це говорить нам про те, що зв'язок партнерів, котрі брали участь в експерименті є доволі глибоким, достатньо для того аби мати прийнятну фінансову грамотність, а тому отримані відповіді можемо вважати

хорошим показником.

Загалом же, слід зазначити що в результаті аналізу дослідження, нами було окреслено тенденції та моделі застосування матеріально-фінансової функції шлюбними партнерами. Більшою мірою, поведінкові схеми відштовхуються від бекграунду виховання з боку батьків, закладеної ними відносної поведінкової норми, та оточення партнера загалом. А уже в процесі формування власної поведінкової моделі, людина починає вибирати зі свого оточення найкращі на її думку звички та поведки, в результаті чого остаточно формує свою модель поведінки, налаштовуючи її як на всі функції шлюбного життя, так і інші аспекти загалом. А тому важливим тут стає навіть момент того, чи заклали батьки в дитині розуміння того, що будь які негаразди можна подолати діалогом, адже спостерігаючи негативну модель у батьків, таку як насилля чи грубе ставлення, психіка дитини деструктуризується, що призводить до закладення неправильної моделі поведінки, що в свою чергу продукує негативні наслідки у вигляді шлюбних стосунків.

2.3 Практичні рекомендації подружжю щодо розподілу сімейних ролей для реалізації матеріально-фінансової функції

Як засвідчує практика, створення та функціонування гармонійного шлюбного союзу залишається однією з найактуальніших проблем сучасного соціуму. Моделі поведінки шлюбних партнерів під час реалізації сімейних функцій часто породжують ролеві конфлікти, кількість яких значно збільшується на етапах виникнення нормативних та ненормативних сімейних криз. Це стає причиною страждань членів сім'ї у зв'язку з незадоволенням низки потреб та очікувань. Як наслідок виникають сім'ї, котрі прийнято називати дисфункціональними. Крім того, ролеві конфлікти між партнерами можуть призвести до психологічного травмування дітей та розриву шлюбних стосунків. У зв'язку з цим доцільно зазначити, що конкретною соціально-психологічною формою організації життєдіяльності сімейної інституції є чітка структуризація всіх наявних ролей. Часто-густо шлюбні партнери стають заручниками своїх незнань важливих основ сімейного життя (функцій сім'ї, особливостей розподілу сфер відповідальності, своїх обов'язків та сімейних ролей).

Також, згідно з практичними спостереженнями, серед основних причин звернень подружжя за допомогою до сімейних психологів є проблеми, котрі пов'язані зі встановленням сімейних норм і правил та розподілом сімейних ролей та обов'язків. Аналіз першопричин такої проблематики вказує нам на те, що шлюбні партнери страждають через незадоволення низки своїх проблем та очікувань. Провідну роль серед них відіграє матеріально-фінансова функція. У цьому контекст слід звернути увагу на те, що задля виконання та задоволення своїх потреб, подружжя та зокрема сім'я повинна вміти аналізувати та встановлювати причини своїх негараздів шляхом конструктивного діалогу, адже забезпечення достатку та задоволення потреби сімейного добробуту часом стає життєво важливим фактором.

Користуючись запропонованою нами класифікацією моделей поведінки шлюбних партнерів, можемо стверджувати, що одними з найоптимальніших потенційно можуть стати наступні пункти:

1) Визначити доміную складову або ж її відсутність в контексті матеріально-фінансової функції. Так як це може змінюватись в залежності від різноманітних нюансів всередині подружжя, ми не можемо вказати що та чи інша домінанта буде кращою, втім проведення конструктивного діалогу на цю тему стане хорошим рішенням.

2) Завжди старатися накопичувати кошти, причому неважливо чи це буде резерв чи якісь заплановані дороговартісні покупки. Фінансова подушка стає умовним гарантом у непередбачуваних ситуаціях.

3) Визначити хто із партнерів є більш фінансово грамотним та визначити хто буде займатися фінансовим менеджментом. Якщо потрібно розділити цей обов'язок на обох порівно. Це одна з необхідних дій для досягнення гармонії та уникнення можливих конфліктних ситуацій у майбутньому.

4) За можливості дозволяти партнера почувати себе більш розвантаженим у контексті фінансового забезпечення. Адже велике навантаження яке надовго затягується може викликати негаразди у вигляді конфліктів, особливо коли панує атмосфера нерівності (один з партнерів відчуває що докладає більше зусиль ніж інший, або не отримує належної підтримки).

Окрім цього, можемо залучити варіанти, запропоновані учасниками анонімного анкетування:

1) Брати на себе ті обов'язки, в яких той чи інший партнер кращий і допомагати один одному, таким чином доповнювати прогалини. Таким чином партнери зможуть знайти баланс та своє місце в контексті застосування матеріально-фінансової функції.

2) Чоловік має займатися фінансовим фундаментом, в той час як жінка займається тим, що їй подобається, за умови що це приносить дохід у сімейний бюджет. Попри це, жінка повинна мати необхідні навички для заробітку на випадок непередбачуваних обставин.

3) Перед вступом у шлюб, слід обговорити це питання, щоб запобігти з'ясуванню того що у партнерів різні погляди і не перетворити це у конфлікт або пристосування до тієї моделі фінансової функції, котра вас не задовольняє в ім'я кохання, тому слід обирати себе та свій комфорт.

4) Обидвом партнерам варто бути залученими до важливих фінансових рішень шляхом комунікативної взаємодії.

Висновок до розділу 2

Рольова взаємодія – це виконання шлюбними партнерами своїх ролей на основі взаємовпливу їх рольових очікувань та Я-концепцій. Рольова структура сім'ї забезпечує її ефективне функціонування й задоволення потреб усіх її членів за умов міжособистісної сумісності партнерів та рольової узгодженості їх поведінкових ролей.

В ході здійснення експерименту, нами було визначено та окреслено наступні фактори, котрі повинні бути враховані при проведенні дослідження:

1) Вікова диференціація. В залежності від вікової приналежності кожного з учасників опитування, результати дослідження та власне методика аналізу може конкретно різнитися, тому для того щоб вжити превентивний захід, нами було вирішено при аналізі результатів дослідження розділити отримані результати на підгрупи в залежності від віку учасників експерименту.

2) Статева приналежність. Нами було вирішено розділити отримані результати на підгрупи в залежності від статевої приналежності учасників експерименту.

3) Релігійна приналежність. Так як лінгвосоціокультурна компетенція притаманна певному конкретно означеному релігійному осередку має свої унікальні особливості, нами було вирішено врахувати даний аспект, так як він є ключовим у контексті формування світобачення.

4) Наявність чи відсутність шлюбу. Для повноти дослідження обраного нами питання, було вирішено включити до експерименту пари, котрі живуть у громадянському шлюбі, аби показати наочну компаративність.

Крім того, зупиняючись на матеріально-фінансовій, неможливо не оцінити її важливість в контексті існування шлюбного союзу. Адже багато,

здавалось би, незначних факторів напряду залежать від фінансового стану сім'ї. Більше того, стабільна фінансова атмосфера створює почуття щастя між шлюбними партнерами.

Можемо зробити висновок, що моделі поведінки шлюбних партнерів при реалізації матеріально-фінансової функції можна умовно поділити на:

- 1) рівнозначну (рівний розподіл обов'язків),
- 2) частково-домінантну (фінансова стабільність з боку чоловіка, втім готовність жінки стати фінансовою опорою при непередбачуваних обставинах),
- 3) доміантну (повна фінансова доміантність чоловіка)
- 4) та посередню (партнери можуть змінювати фінансову доміантність в залежності від життєвих обставин).

ВИСНОВКИ

За результатами теоретичного аналізу наукової літератури з'ясовано, що у психологічній теорії і практиці не знайшли належного висвітлення питання чіткої диференціації моделей поведінки подружжя під час реалізації сімейних функцій. Уточнено сутність поняття «матеріально-фінансова функція сім'ї», яке означає забезпечення основних потреб членів сім'ї, створенні внутрішньої безпеки та відображається у взаємозв'язку між фінансовими аспектами та емоційним станом членів родини, а її завданнями є:

1) забезпечення добробуту: основне завдання - забезпечення матеріального благополуччя всіх членів сім'ї, забезпечення їх базових потреб у їжі, одязі, освіті та медичному обслуговуванні;

2) ефективне управління фінансами: здатність розподіляти доходи таким чином, аби вони покривали всі потреби сім'ї та водночас зберігали фінансовий баланс;

2) формування фінансової відповідальності: батьки повинні вчити дітей розуміти цінність грошей, розвивати у них навички ефективного управління коштами та усвідомлення витрат;

3) створення психологічної безпеки: добре організована матеріальна сфера допомагає створити відчуття стабільності та безпеки а також може сприяти зниженню стресу та конфліктів в сім'ї, що позитивно впливає на всезагальний психологічний клімат;

4) сприяння розвитку сімейних цінностей: планування та розподіл коштів може відображати сімейні цінності, що сприяє зміцненню взаєморозуміння та гармонії;

спільне планування: розробка фінансових цілей та стратегій разом, що сприяє зміцненню комунікації та єдності в сім'ї.

Визначено сімейні ролі шлюбних партнерів, що сприяють реалізації сім'єю матеріально-фінансової функції, а саме: годувальник, добувач, господар, менеджер, прибиральник та організатор. Крім того, нами було визначено закономірності формування моделі поведінки шлюбних партнерів, зокрема те, що поведінкові схеми відштовхуються від бекграунду виховання з боку батьків, закладеної ними відносної поведінкової норми, та оточення партнера загалом. А уже в процесі формування власної поведінкової моделі, людина починає вибирати зі свого оточення найкращі на її думку звички та поведінки, в результаті чого остаточно формує свою модель поведінки, налаштовуючи її як на всі функції шлюбного життя, так і інші аспекти загалом. А тому важливим тут стає навіть момент того, чи заклали батьки в дитині розуміння того, що будь які негаразди можна подолати діалогом, адже спостерігаючи негативну модель у батьків, таку як насилля чи грубе ставлення, психіка дитини деструктуризується, що призводить до закладення неправильної моделі поведінки, що в свою чергу продукує негативні наслідки у вигляді шлюбних стосунків.

За результатами експериментального вивчення психологічних особливостей реалізації шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції виявлено що реалізація матеріально-фінансової функції в рамках шлюбних взаємин може бути як позитивною, так і негативною, тому що іноді переймання патернів батьків може пагубно впливати на модель поведінки партнера. Втім, згідно з результатами опитувальника, перехід батьківських патернів на модель поведінки партнерів відбувається здебільшого частково. Крім того нами було досліджено й зафіксовано інші аспекти впливу на здійснення матеріально-фінансової функції.

В ході здійснення експериментального дослідження, нами було запропоновано власну класифікацію форм-факторів актуалізації матеріально-фінансової функції, а також власну класифікацію моделей поведінки шлюбних партнерів при застосуванні фінансової функції. Крім того, нами було

проаналізовано та встановлено тенденції та особливості застосування фінансової функції подружжям.

Осмислення результатів теоретичного та експериментального вивчення психологічних особливостей реалізації шлюбними партнерами матеріально-фінансової функції дозволило розробити практичні рекомендації для подружжя. Вони відображають науково-обґрунтовані пропозиції щодо усвідомлення шлюбними партнерами сімейних ролей для ефективної реалізації матеріально-фінансової функції та ефективного розподілу сфер відповідальності. Акцентується увага на тому, що найвагомішими серед таких ролей є добувач, економіст, обліковець, підприємець, покупець, фінансист та інші. Запропоновані практичні рекомендації допоможуть шлюбним партнерам усвідомити ефективні моделі поведінки та свою відповідальність за реалізацію сім'єю матеріально-фінансової функції.

З огляду на небезпеку для гармонійних сімейних стосунків деструктивних моделей поведінки подружжя потребують подальшого вивчення методи психологічної діагностики патологізуючих сімейних ролей в контексті реалізації матеріально-фінансової функції та шляхи їх психологічної корекції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєва Ю. В. Чинники дисфункції сучасної української сім'ї як об'єкта державної демографічної політики. *Соціальна і гуманітарна політика*. Харків, 2014. С. 309–314.
2. Балабух І. М. Трансформація сімейно-шлюбних орієнтацій сучасної української молоді. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Київ, 2009. № 4. С. 5.
3. Білик О. Розвиток особистості в сімейній парі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія»*. 2014. Вип. 2 (2). С. 5–7.
4. Білуха М. Т. *Методологія наукових досліджень : підручник*. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
5. Бочелюк В. Й. *Методика та організація наукових досліджень із психології : навч. посіб.* Київ : Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
6. Булах І. Є., Мруга М. Р. *Створюємо якісний тест : навч. посіб.* Київ : Майстер-клас, 2006. 160 с.
7. Венгер Г. С. Порівняльний аналіз особливостей якості сімейного життя в традиційних і дистантних сім'ях. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. Вип. 30. С. 110–125.
8. Венгер Г. Психологічні особливості рольових стосунків у дистантних сім'ях. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Вип. 27. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. С. 103–116.
9. Горецька О., Сердюк Н. *Психологія сім'ї : навч. посібн. для студентів спец-ті «Практична психологія», «Початкова освіта»*. Бердянськ, 2015. 216 с.
10. Горностай П. П., Кісарчук З. Г. *Культурні особливості рольової поведінки та психологічна допомога. Практична психологія в контексті культур / Кісарчук З. Г.* Київ : НікаЦентр, 1998. С. 119–124.
11. Гусак Н. І. *Підготовка юнаків-старшокласників до виконання соціальних ролей чоловіка та батька : дис. ... канд. пед. наук / Луганський нац. пед. університет імені Т. Шевченка*. Луганск, 2005. 222 с.

12. Демидова Т. А. Особливості формування уявлень про майбутню сім'ю у старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2003. 24 с.
13. Долинська Л. В., Демидова Т. А. Підготовка молоді до сімейного життя. (Соціально-психологічний тренінг) : навч.-метод. посіб. Київ, 2002. 74 с.
14. Зозуль Т. В. Психологічні особливості розподілу сімейних ролей у подружніх парах із суттєвою різницею у віці. *Психологія і особистість* : наук. журнал / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, Полтав. нац. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка. 2016. № 1 (9). С. 129–138.
15. Іванова І. Ф. Гендерні стереотипи розподілу сімейних ролей в українській родині. *Наукові праці. Серія Соціологія* : наук.-метод. журнал. / Інститут соціології НАН України. 2017. Випуск 246. Том 258. С. 169–174.
16. Канішевська Л. В. Теоретико-методичні основи виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів. Київ : Компринт, 2016. 403 с.
17. Карасевич А. П. Формування готовності студентської молоді до створення сім'ї : дис. ... канд. пед. наук. Київ : Інститут проблем виховання Академії педагогічних наук України, 2009. 174 с.
18. Карпова Д. Є. Психологічний аналіз сімейних ролей шлюбних партнерів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Психологічні науки»*. Херсон : Гельветика, 2016. Том 1. Випуск 4. С. 41–45.
19. Карпова Д. Є. Психологічні умови формування уявлень про сімейні ролі у студентської молоді : дис. ... д-ра філософії: 053. Хмельницький, 2021. 218 с.
20. Карпова Д. Є., Потапчук Є. М. Особливості розподілу сімейних ролей за основними функціями сім'ї. *Sciences of Europe*. Praha, Czech Republic, 2021. № 63 (63). VOL 4. P. 48-51.
21. Карпова Д. Є. Ролева структура як важливий елемент сімейної системи. *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців* : тези допов. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 9-10 квітня 2020) / Хмельницький національний університет. Хмельницький : ХНУ, 2020. С. 45–47.
22. Кісарчук З. Г., Єрмусевич О. І. Психологічна допомога сім'ї : навч. посіб. Київ : Главник, 2006. 127 с.
23. Кляпець О. Я. Психологічні чинники вибору молодою людиною цивільного шлюбу : дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2004. 178 с.
24. Коваленко А., Балика Є. Життєві цінності подружжя як чинник задоволеності шлюбом. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія»*. 2015. Вип. 2 (4). С. 59–62.

25. Корольчук М. С. Психологія сімейних взаємин. Київ : Ніка-центр, 2011. 296 с.
26. Коськіна Д. Смишлужиттеві орієнтації одружених осіб в контексті їх функціонально-рольової взаємодії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія»*. 2015. Вип. 1 (3). С. 65–67.
27. Кравченко К. В. Про вплив особистісної зрілості подружжя на ставлення до дитини. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. Вип. 30. С. 309–318.
28. Кузьмук О. М. Кризова сім'я як приклад соціально вразливої категорії населення: соціологічний аналіз феномену. *Нова парадигма* : журнал. Київ, 2015. № 126. С. 104–111.
29. Левицька Т. Л. Фактори, що впливають на розвиток психологічної готовності студентів до створення сім'ї. *Збірник наукових праць №40. Частина II*. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2007. С. 231–234.
30. Левицька Т. Л. Розвиток психологічної готовності студентської молоді до створення сім'ї : дис. ... канд. психол. наук. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2009. 186 с.
31. Левківський М. В. Соціальна зрілість старшокласників: проблема формування. *Вісник Львівського університету* : журнал. 2005. №2. С. 135–138.
32. Логвінова Д. В. Гендерні стереотипи старшокласників про соціальні ролі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. Харків, 2005. №702. С. 100–104.
33. Ляшенко Н. Подружні ролі в молодіжній сім'ї. *Український соціум*. 2007. С. 16–23
34. Максимова Н. Критерії нормального функціонування сім'ї. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія»*. Київ, 2015. Вип. 1 (8). С. 41–45.
35. Максимова Н. Сімейне консультування : навчальний посібник. Київ : ДП Вид. дім «Персонал», 2011. 304 с.
36. Новий тлумачний словник української мови : у чотирьох томах. Київ : Аконіт, 2001. Том 2. 911 с.
37. Потапчук Є. М., Карпова Д. Є. Моделі поведінки подружжя в реалізації основних сімейних функцій. *Науковий журнал «Габітус» Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та*

- інновацій*. 2021. № 21. С. 268–274. <http://habitus.od.ua/journals/2021/21-2021/49.pdf>
38. Потапчук Є. М., Карпова Д. Є. Психологічна діагностика сімейних ролей як моделей поведінки подружжя : довідник сімейного психолога. Хмельницький : «PolyLux design print», 2021. 52 с.
- 39.
40. Потапчук Є. Психологічна діагностика шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності з партнером : довідник сімейного психолога. Хмельницький : PolyLux design & print, 2020. 36 с
41. Рішко Л. Вплив рольових очікувань на характер сімейного спілкування подружжя. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2016. Вип. 23. С. 147–149.
42. Руденок А. Формування у майбутніх психологів готовності до запобігання та подолання сімейних конфліктів : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07. Хмельницький : вид-во НАДПСУ, 2014. 306 с
43. Столярчук О. Психологія сучасної сім'ї : навчальний посібник. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2015. 136 с
44. Федоренко Р., Мушкевич М., Дучимінська Т., Магдисюк Л. Психологія молоді сім'ї : монографія. 2-ге вид., доп. та змін. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 392 с
45. Хлопоніна Н. Вплив рольових очікувань подружжя на характер сімейного спілкування : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.05 ; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2007. 247 с
46. Aktaş, D. (1997). Kendini Kurgulama Düzeyi ve İş Arkadaşı Tercihleri. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
47. Altıntaş, M. (1991). Kendini Ayarlama Becerisi ve Arkadaşlık İlişkileri. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

48. Archuleta, K. L., Britt, S. L., Tonn, T. J., & Grable, J. E. (2011). Financial Satisfaction and Financial Stressors in Marital Satisfaction. *Psychological Reports*, 108, 563-576. <https://doi.org/10.2466/07.21.PR0.108.2.563-576>
49. Atwood, J. D. (2012). Couples and Money: The Last Taboo. *The American Journal of Family Therapy*, 40, 1-19. <https://doi.org/10.1080/01926187.2011.600674>
50. Beach, S.R.H., Fincham, F.D., Amir, N., & Leonard, K.E. (2005). The taxometrics of marriage: Is marital discord categorical? *Journal of Family Psychology*, 19(2), 276-285.
51. Blumstein, P., & Schwartz, P. (1983). *American Couples: Money, Work, Sex*. New York, NY: Pocket Books. Britt, S. L., Huston, S., & Durband, D. B. (2010). The Determinants of Money Arguments between Spouses. *Journal of Financial Therapy*, 1, 42-60. <https://doi.org/10.4148/jft.v1i1.253>
52. Bradbury, T.N., & Fincham, F.D. (1993). Assessing dysfunctional cognition in marriage: A reconsideration of the relationship belief inventory. *Psychological Assessment*, 5(1), 92-101.
53. Bradbury, T.N., Beach, S.R.H., Fincham, F.D., & Nelson, G.M. (1996). Attributions and behavior in functional and dysfunctional marriages. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(3), 569-576.
54. Burley, K.A. (1995). Family variables as mediators of the relationship between work family conflict and marital adjustment among dual career men and women. *The Journal of Social Psychology*, 135(4), 483-497
55. Burns, D.D., Sayers, S.L., & Moras, K. (1994). Intimate relationships and depression: Is there a causal connection? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(5), 1033-1043
56. Büyükşahin, A. (2008). Impact of self-monitoring and gender on coping strategies in intimate relationships among Turkish university students. *Sex Roles*, 1-13

57. Canary, D. J., & Cupach, W. R. (1988). Relational and Episodic Characteristics Associated with Conflict Tactics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5, 305-325. <https://doi.org/10.1177/0265407588053003> Canary,
58. Canary, D. J., & Spitzberg, B. H. (1989). A Model of the Perceived Competence of Conflict Strategies. *Human Communication Research*, 15, 630-649. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1989.tb00202.x>
59. Carter, R.E., & Carter, C.A. (1994). Marital adjustment and effects of illness in married pairs with one or both spouses chronically ill. *The American Journal of Family Therapy*, 22(4), 315-32
60. Chen, Z., Tanaka, N., Uji, M., Hiramura, H., Shikai, N., Fujihara, S., & Kitamura, T. (2007). The role of personalities in the marital adjustment of Japanese couples. *Social Behavior and Personality*, 35(4), 561-572
61. Chow HPH (2005) Life satisfaction among university students in a Canadian prairie city: a multivariate analysis. *Soc Indic Res*, 70: 139-150
62. Christensen, A., & Heavey, C. L. (1990). Gender and Social Structure in the Demand/Withdraw Pattern of Marital Conflict. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 73-81. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.1.73>
63. Christensen, A., & Shenk, J. L. (1991). Communication, Conflict, and Psychological Distance in Nondistressed, Clinic, and Divorcing Couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59, 458-462. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.59.3.458>
64. Cook, D.B., Casillas, A., Robbins, S.B., & Dougherty, L.M. (2005). Goal continuity and the “big five” as predictors of older adult marital adjustment. *Personality and Individual Differences*, 38, 519-531
65. Cupach, W. R. (2015). Communication Competence in the Management of Conflict. In A. F. Hannawa, & B. H. Spitzberg (Eds.), *Handbook of*

- Communication Science (Vol. 22, pp. 341-366). Berlin: De Gruyter Mouton.
<https://doi.org/10.1515/9783110317459-015>
- 66.D. J., Cupach, W. R., & Serpe, R. T. (2001). A Competence-Based Approach to Examining Interpersonal Conflict: Test of a Longitudinal Model. *Communication Research*, 28, 79-104.
<https://doi.org/10.1177/009365001028001003>
- 67.Dattilio, F.M., & Epstein, N.B. (2005). Introduction to the special section: The role of cognitive-behavioral interventions in couple and family therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(1), 7-13
- 68.DeBoard, J., Romans, J.C., & Krieshok, T. (1996). Predicting dyadic adjustment from general and relationship-specific beliefs. *The Journal of Psychology*, 130(3), 263-280
- 69.DeMarree, K.G., Wheeler, S.C., & Petty, R.E. (2005). Priming a new identity: Self-monitoring moderates the effects of nonself primes on self-judgments and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(5), 657-671.
70. Deutsch, M. (1973). *The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes*. London: Yale University Press. Dew, J., Britt, S., & Huston, S. (2012). Examining the Relationship between Financial Issues and Divorce. *Family Relations*, 61, 615-628. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00715.x>
- 71.Dew, J., & Dakin, J. (2011). Financial Disagreements and Marital Conflict Tactics. *Journal of Financial Therapy*, 2, 23-42.
<https://doi.org/10.4148/jft.v2i1.1414>
- 72.Ellis, A. (2007). General semantics and rational-emotive therapy: 1991 Alfred Korzybski memorial lecture. *A Review of General Semantics*, Oct., 301-319
- 73.Fairchild, A. J., MacKinnon, D. P., Toborga, M. P., & Taylor, A. B. (2009). R-Squared Effect-Size Measures for Mediation Analysis. *Behavior Research Methods*, 41, 486-498. <https://doi.org/10.3758/BRM.41.2.486>

74. Faulkner, R.A., Davey, M., & Davey, A. (2005). Gender related predictors of change in marital satisfaction and marital conflict. *The American Journal of Family Therapy*, 33, 61-83.
75. Fincham, F.D., & Beach, S.R.H. (1999). Conflict in marriage: Implications for working with couples. *Annual Review of Psychology*, 50, 47-77
76. Futris, T. G., Campbell, K., Nielsen, R. B., & Burwell, S. R. (2010). The Communication Patterns Questionnaire-Short Form: A Review and Assessment. *The Family Journal*, 18, 275-287.
<https://doi.org/10.1177/1066480710370758>
77. Gottman, J. M. (1979). *Marital Interaction: Experimental Investigations*. New York, NY: Academic Press.
78. Gottman, J. M. (1994). *What Predicts Divorce? The Relationship between Marital Processes and Marital Outcomes*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
79. Graziano, W.G., & Bryant, W.H.M. (1998). Self-monitoring and the selfattribution of positive emotions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 250-261
80. Günay, O. (2000). *Evlilik Uyumu İle Kişisel Düşünme Modelleri Arasındaki İlişki*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
81. Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 313-328
82. Hayes, A. F. (2009). Beyond Barron and Kenny: Statistical Mediation Analysis in the New Millennium. *Communication Monographs*, 76, 408-420.
<https://doi.org/10.1080/03637750903310360>
83. Isaac, R., & Shah, A. (2004). Sex roles and marital adjustment in indian couples. *International Journal of Social Psychology*, 50(2), 129-141
84. James, S., Hunsley, J., & Hemsworth, D. (2002). Factor structure of the relationship belief inventory. *Cognitive Therapy and Research*, 26(6), 729-744

- 85.Kastro, R.M. (1998). Evlilik İçi Uyum ve Depresyon: Evlilik İlişkisinin Niteliği ve Eşlerde Semptom Oluşumu Hakkında Bir Çalışma. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- 86.Leone, C., & Hall, I. (2003). Self-monitoring, marital dissatisfaction and relationship dissolution: Individual differences in orientations to marriage and divorce. *Self and Identity*, 2, 189-202.
- 87.Minuchin, S. (1974). *Families & Family Therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- 88.Reis, H. T., Sheldon, K. M., Gable, S.L., Roscoe J., ve Ryan, R.M., “Daily well-being: The role of autonomy, competence, and relatedness”, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, pp. 419–435, 2000
- 89.Sarı, T. (2008). Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- 90.Savaşır, I., & Batur, S. (2003). Depresyonun bilişsel-davranışçı tedavisi. Savaşır, I., Soygüt, G., & Kabakçı, E. (Ed.). *Bilişsel-Davranışçı Terapiler*. (17-46 sf.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları
- 91.Watanabe, M., Aoki, M., Fujino, M., Ura, C., & Fujihara, S. (1995). Factorial structure and correlates of marital adjustment in a japanese population: A community study. *Journal of Community Psychology*, 23, 117-12

ДОДАТКИ

Додаток 1 (Питання експериментального опитувальника)

№ питання	Питання
1	Вкажіть вік (Ваш та Вашого партнера)
2	Вкажіть Вашу стать
3	До якого релігійного інституту ви себе відносите? (православний, католик, протестант, шістидесятник, мусульманин, інше)
4	Як Ви думаєте, чи вплинула модель реалізації фінансової функції Вашими батьками на Вашу? Відповідь обґрунтуйте
5	Як Ви бачите реалізацію фінансової функції шлюбними партнерами? (Опишіть обидві сторони)
6	Чи принципова для Вас фінансова домінантність одного з шлюбних партнерів? (Опишіть чому так або ні)
7	Чи буде Вас пригнічувати фінансова домінантність Вашого флюбного партнера?
8	На Вашу думку, хто має бути відповідальним за фінансову складову сім'ї? (Детально опишіть як Ви бачите вирішення цього питання)
9	На Вашу думку, чи могли Ви перейняти моделі поведінки Ваших батьків та проєкціювати їх на своїх? (маються на увазі усі функції шлюбних партнерів)
10	Опишіть інші чинники які могли вплинути на Ваше бачення реалізації фінансової функції
11	Уявіть що Ви знаходитесь у прекрасних стосунках з людиною. Але з часом Ви стали помічати, що Ваша половинка стала витрачати на Вас менше грошей. Якими будуть Ваші дії?
12	Уявіть що Ви знаходитесь у прекрасних стосунках з людиною. Але з

	часом Ви стали помічати, що Ваша половинка стала витратити на Вас більше грошей. Якими будуть Ваші дії?
13	Чи покинете ви свого партнера, якщо він не забезпечуватиме Ваші фінансові очікування? (<i>питання для жіночої статі</i>)
14	Чи покинете Ви свого партнера, якщо вона буде заробляти більше ніж Ви? (<i>питання для чоловічої статі</i>)
15	Чи покинете Ви свого партнера, якщо він/вона робитиме натяки на те, що ви заробляєте недостатньо?
16	Як би ви чинили якби мали справу з труднощами у фінансових питаннях? (<i>обидва партнери бачать її реалізацію по різному</i>)
17	Наскільки для Вас важлива фінансова функція? Від 1 до 10
18	На Вашу думку, чи впливає фінансовий стан сім'ї на загальне почуття сімейного щастя?
19	Уявіть що Ваш партнер узяв/ла кредит на велику суму щоб зробити Вам подарунок. Ви розумієте, що могли без нього обійтися і покупка є нерациональною. Якими будуть Ваші дії?
20	Уявіть що Ваш партнер почав/ла суттєво більше економити при тому, що ваше загальне фінансове становище стабільне. Як чинитимете в такій ситуації?
21	Дайте власні рекомендації щодо розподілу сімейних ролей для реалізації фінансової функції

Додаток 2 (Питання опитувальника «Рольові очікування та прагнення у шлюбі» (А. Волкова, Т. Трапезникова, 1985))

Чоловічий варіант		Жіночий варіант	
№	Питання	№	Питання
1	Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення її сексуальних потреб.	1	Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення її сексуальних потреб.
2	Щастя в шлюбі залежить від сексуальної гармонії чоловіка й жінки.	2	Щастя в шлюбі залежить від сексуальної гармонії чоловіка й жінки.
3	Сексуальні стосунки - головне у стосунках чоловіка й дружини.	3	Сексуальні стосунки - головне у відносинах чоловіка і дружини.
4	Головне в шлюбі - щоб у чоловіка й дружини було багато спільних інтересів.	4	Головне в шлюбі - щоб у чоловіка й дружини було багато спільних інтересів.
5	Дружина - це друг, що поділяє мої інтереси, думки, захоплення.	5	Чоловік - це друг, що поділяє мої інтереси, думки, захоплення.
6	Дружина - це насамперед друг, з яким можна поговорити про свої справи.	6	Чоловік - це насамперед друг, з яким можна поговорити про свої справи.
7	Найбільша турбота дружини - щоб всі члени родини були нагодовані й доглянуті.	7	Найбільша турбота чоловіка - забезпечити матеріальний статок і побутовий комфорт родини.
8	Жінка багато втрачає у моїх очах, якщо вона погана господарка.	8	Чоловік повинен займатися домашнім господарством нарівні із дружиною.

9	Жінка може пишатися собою, якщо вона гарна господарка.	9	Чоловік повинен уміти обслужити себе, а не чекати, що дружина візьме на себе всі турботи про нього.
10	Я хотів би, щоб моя дружина любила дітей і була їм гарною матір'ю.	10	Чоловік повинен займатися дітьми не менше, ніж дружина.
11	Жінка, що страждає від материнства, неповноцінна жінка.	11	Я хотіла б, щоб мій чоловік любив дітей.
12	Для мене головне в жінці, щоб вона була гарною матір'ю моїм дітям.	12	Чоловіка я оцінюю по тому, чи гарний він батько своїм дітям.
13	Мені подобаються ділові й енергійні жінки.	13	Мені подобаються енергійні, ділові чоловіки.
14	Я дуже ціную жінок, всерйоз захоплених своєю справою.	14	Я дуже ціную чоловіків, серйозно захоплених своєю справою.
15	Для мене дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові й професійні якості моєї дружини.	15	Для мене дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові й професійні якості мого чоловіка.
16	Дружина повинна, насамперед, створювати й підтримувати теплу, довірчу атмосферу	16	Чоловік повинен уміти створювати в родині теплу, довірливу атмосферу.
17	Для мене головне - щоб моя дружина добре розуміла мене й приймала мене таким, який я є.	17	Для мене головне - щоб мій чоловік добре розумів мене й приймав такою, яка я є.
18	Дружина - це насамперед друг, уважний і турботливий до моїх	18	Чоловік - це насамперед друг, що уважний і турботливий до моїх

	переживань, настрою, стану.		переживань, настрою, стану.
19	Мені подобається, коли моя дружина красиво й модно одягається.	19	Мені подобається, коли мій чоловік красиво й модно одягається.
20	Я дуже ціную жінок, що вміють красиво одягатися.	20	Мені подобаються гарні, високі чоловіки.
21	Жінка повинна виглядати так, щоб на неї звертали увагу.	21	Чоловік повинен виглядати так, щоб на нього було приємно дивитися.
22	Я завжди знаю, що треба купити для нашої квартири.	22	Найбільша турбота жінки - щоб усі члени сім'ї були доглянуті.
23	Я люблю займатися домашніми справами.	23	Я завжди знаю, що потрібно купити для моєї родини.
24	Я можу зробити ремонт квартири, полагодити побутову техніку.	24	Я збираю корисні поради господарці: як готувати смачні страви, консервувати овочі, фрукти.
25	Діти люблять грати із мною, охоче спілкуються, ідуть на руки.	25	Головну роль у вихованні дитини завжди грає мати.
26	Я дуже люблю дітей і вмію з ними займатися.	26	Я не боюся труднощів, пов'язаних з народженням і вихованням дитини.
27	Я брав би активну участь у вихованні своєї дитини, навіть якби ми із дружиною вирішили розстатися.	27	Я люблю дітей і із задоволенням займаюся з ними.
28	Я прагну домогтися свого місця в	28	Я прагну знайти своє місце в

	житті.		житті.
29	Я хочу стати справжнім фахівцем своєї справи.	29	Я хочу стати висококваліфікованим фахівцем своєї справи.
30	Я пишаюся, коли мені доручають важку й відповідальну роботу.	30	Я пишаюся, коли мені доручають важку й відповідальну роботу.
31	Близькі й друзі часто звертаються до мене за порадою, допомогою й підтримкою.	31	Близькі й друзі часто звертаються до мене за порадою, допомогою й підтримкою
32	Оточуючі часто довіряють мені свої лиха.	32	Оточуючі часто довіряють мені свої лиха.
33	Я завжди щиро співчуваю, втішаю й опікую людей, які цього потребують.	33	Я завжди щиро співчуваю, втішаю й опікую людей, які цього потребують.
34	Мій настрій багато в чому залежить від того, як я виглядаю.	34	Мій настрій у великій мірі залежить від того, як я виглядаю.
35	Я намагаюся носити одяг, що мені личить.	35	Я люблю гарний одяг, ношу прикраси, користуюся косметикою.
36	Я уважно ставлюся до крою костюма, фасону сорочки, кольорів краватки.	36	Я надаю великого значення своєму зовнішньому вигляду.

Додаток 3 (Питання опитувальника «Розподіл ролей в сім'ї» (Ю. Альошина, Л. Гозман, Є. Дубровська, 1987))

№ питання	Питання
1	<p>Від кого з вас залежать інтереси й захоплення сім'ї?</p> <p>А. В основному це залежить від чоловіка.</p> <p>Б. Це більшою мірою залежить від чоловіка, але й від дружини теж.</p> <p>В. Це більшою мірою залежить від дружини, але й від чоловіка теж.</p> <p>Г. В основному це залежить від дружини.</p>
2	<p>Від кого з вас більшою мірою залежить настрої у сім'ї?</p> <p>А. В основному настрої залежить від дружини.</p> <p>Б. Більшою мірою настрої залежить від дружини, але й від чоловіка теж.</p> <p>В. Більшою мірою настрої залежить від чоловіка, але й від дружини теж.</p> <p>Г. В основному настрої залежить від чоловіка.</p>
3	<p>Якщо виникне необхідність, хто з вас у першу чергу знайде, де можна зайняти велику суму грошей?</p> <p>А. Це зробить дружина.</p> <p>Б. У першу чергу це зробить дружина, але й чоловік теж.</p> <p>В. У першу чергу це зробить чоловік, але й дружина теж.</p> <p>Г. Це зробить чоловік.</p>
4	<p>Хто у вашій сім'ї частіше запрошує в дім гостей?</p> <p>А. Частіше запрошує чоловік.</p> <p>Б. Зазвичай запрошує чоловік, але й дружина теж.</p>

	<p>В. Зазвичай запрошує дружина, але й чоловік теж.</p> <p>М. Частіше запрошує дружина.</p>
5	<p>Кого в сім'ї більше турбує затишок і зручність вашої квартири?</p> <p>А. В основному чоловіка.</p> <p>Б. Більшою мірою чоловіка, але й дружину теж.</p> <p>В. Більшою мірою дружину, але й чоловіка теж.</p> <p>Г. В основному дружину.</p>
6	<p>Хто з вас частіше першим цілує й обіймає іншого?</p> <p>А. Зазвичай це робить чоловік.</p> <p>Б. Зазвичай це робить чоловік, але й дружина теж.</p> <p>В. Зазвичай це робить дружина, але й чоловік теж.</p> <p>Г. Зазвичай це робить дружина.</p>
7	<p>Хто у вашій сім'ї вирішує, які газети й журнали виписувати?</p> <p>А. Зазвичай вирішує дружина.</p> <p>Б. Більшою мірою це залежить від дружини, але й від чоловіка теж.</p> <p>В. Більшою мірою це залежить від чоловіка, але й від дружини теж.</p> <p>Г. Зазвичай вирішує чоловік.</p>
8	<p>Із чиєї ініціативи ви частіше ходите в кіно, у театр?</p> <p>А. З ініціативи чоловіка.</p> <p>Б. В основному з ініціативи чоловіка, але буває, що й дружини.</p> <p>В. В основному з ініціативи дружини, але буває, що й чоловіка.</p> <p>Г. З ініціативи дружини.</p>
9	<p>Хто у вашій сім'ї грає з маленькими дітьми?</p> <p>А. В основному дружина.</p>

	<p>Б. Частіше дружина, але й чоловік теж.</p> <p>В. Частіше чоловік, але й дружина теж.</p> <p>Г. В основному чоловік.</p>
10	<p>Від кого у вашій родині залежить взаємна задоволеність інтимними відносинами?</p> <p>А. В основному це залежить від чоловіка.</p> <p>Б. Більшою мірою це залежить від чоловіка, але й від дружини теж.</p> <p>В. Більшою мірою це залежить від дружини, але й від чоловіка теж.</p> <p>Г. В основному це залежить від дружини.</p>
11	<p>Майже всі подружні пари час від часу зазнають труднощів в інтимних відносинах; як ви вважаєте, від кого це може залежати у вашій сім'ї (вільно або мимоволі) більшою мірою?</p> <p>А. Частіше від чоловіка.</p> <p>Б. Зазвичай від чоловіка, але й від дружини теж.</p> <p>В. Зазвичай від дружини, але й від чоловіка теж.</p> <p>Г. Частіше від дружини.</p>
12	<p>Чий життєві принципи й правила (відношення до неправди, обов'язковість виконання обіцянок, неможливість запізнь й ін.) є визначальними у вашій родині?</p> <p>А. Життєві принципи дружини.</p> <p>Б. Як правило, дружини, але в деяких випадках і чоловіка.</p> <p>В. Як правило, чоловіка, але в деяких випадках і дружини.</p> <p>Г. Життєві принципи чоловіка.</p>
13	<p>Хто у вашій родині стежить за поведінкою маленьких дітей?</p> <p>А. В основному це робить дружина.</p> <p>Б. Частіше це робить дружина, а іноді й чоловік.</p>

	<p>В. Частіше це робить чоловік, а іноді й дружина.</p> <p>Г. В основному це робить чоловік.</p>
14	<p>Хто у вашій сім'ї ходить із дитиною в кіно, театр, на прогулянки й ін.?</p> <p>А. В основному це робить чоловік.</p> <p>Б. Частіше це робить чоловік, але й дружина теж.</p> <p>В. Частіше це робить дружина, але й чоловік теж.</p> <p>Г. В основному це робить дружина.</p>
15	<p>Хто у вашій сім'ї більшою мірою звертає увагу на самопочуття іншого?</p> <p>А. Чоловік.</p> <p>Б. Більшою мірою чоловік, але й дружина теж.</p> <p>В. Більшою мірою дружина, але й чоловік теж.</p> <p>Г. Дружина.</p>
16	<p>Уявіть собі таку ситуацію: в обох з вас з'явилася можливість перемінити роботу на більш високо оплачувану, але менш цікаву. Хто це зробить у першу чергу?</p> <p>А. Це зробить дружина.</p> <p>Б. Скоріше дружина, ніж чоловік.</p> <p>В. Скоріше чоловік, ніж дружина.</p> <p>Г. Це зробить чоловік.</p>
17	<p>Хто у вашій сім'ї займається повсякденними покупками?</p> <p>А. В основному чоловік.</p> <p>Б. Більшою мірою чоловік, але й дружина теж.</p> <p>В. Більшою мірою дружина, але й чоловік теж.</p> <p>Г. В основному дружина.</p>
18	<p>Хто у вашій сім'ї має більше підстав ображатися на байдужість,</p>

	<p>черствість, безтактність іншого?</p> <p>А. Чоловік.</p> <p>Б. Більшою мірою чоловік, ніж дружина.</p> <p>В. Більшою мірою дружина, ніж чоловік.</p> <p>Г. Дружина.</p>
19	<p>Якщо у вашій сім'ї виникнуть грошові труднощі, то хто – чоловік, чи жінка, займеться пошуками додаткового заробітку?</p> <p>А. Це зробить чоловік.</p> <p>Б. У першу чергу це зробить чоловік, але й дружина прийме в цьому участь.</p> <p>В. У першу чергу це зробить дружина, але й чоловік прийме в цьому участь.</p> <p>Г. Це зробить дружина.</p>
20	<p>Хто у вашій сім'ї планує, як і де провести відпустку</p> <p>А. В основному дружина.</p> <p>Б. Частіше дружина, але й чоловік бере участь.</p> <p>В. Частіше чоловік, але й дружина бере участь.</p> <p>Г. В основному чоловік.</p>
21	<p>Хто у вашій сім'ї викликає представників різних ремонтних служб і веде з ними переговори!</p> <p>А. В основному це робить дружина.</p> <p>Б. Частіше це робить дружина, але іноді й чоловік.</p> <p>В. Частіше це робить чоловік, але іноді й дружина.</p> <p>Г. Зазичай це робить чоловік.</p>

Додаток 4 (Питання до «Діагностики сімейних ролей подружжя» (Д. Карпова, Є. Потапчук, 2021)

№ питання	Питання
1	Здатність вести облік доходів і витрат
2	Здатність готувати смачні страви
3	Здатність доглядати за дітьми
4	Здатність до підприємницької діяльності
5	Здатність забезпечити сім'ю житлом
6	Здатність забезпечувати сім'ю необхідним майном
7	Здатність забезпечувати сім'ю якісними харчовими продуктами
8	Здатність здійснювати раціональні покупки
9	Здатність жити без кредитів та фінансових боргів
10	Здатність жити без матеріальної допомоги родичів, колег чи друзів
11	Здатність контролювати запаси продуктів, миючих засобів
12	Здатність наповнювати сімейний бюджет
13	Здатність організувати сімейний побут (повсякденне життя)
14	Здатність організувати та забезпечити сімейні прогулянки
15	Здатність організувати та забезпечити сімейні свята
16	Здатність підтримувати у справному стані домашнє господарство (сантехніка, електрику та ін.)
17	Здатність підтримувати чистоту та порядок
18	Здатність піклуватися про стан здоров'я членів сім'ї (медична діагностика, професійна гігієна зубів, масаж)
19	Здатність планувати щоденні господарсько-побутові справи
20	Здатність правильно розподіляти сімейні обов'язки
21	Здатність раціонально вести домашнє господарство
22	Здатність раціонально планувати (економити) сімейний бюджет

23	Здатність створювати домашній затишок
24	Здатність утримувати сім'ю, бути джерелом засобів до існування
25	Здатність фінансово забезпечити відпочинок сім'ї

Додаток 5 (Відповіді до опитувальника опитувальника «Рольові очікування та прагнення у шлюбі»)

Чоловічий варіант		Жіночий варіант		Відповіді у % (від 0 до 3) чол. варіант	Відповіді у % (від 0 до 3) жін. варіант
№	Питання	№	Питання		
1	Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення її сексуальних потреб.	1	Настрій і самопочуття людини залежить від задоволення її сексуальних потреб.	0 – 21,4% 1 – 7,1% 2 – 50% 3 – 21,4%	0 – 11,8% 1 – 23,5% 2 – 23,5% 3 – 41,2%
2	Щастя в шлюбі залежить від сексуальної гармонії чоловіка й жінки.	2	Щастя в шлюбі залежить від сексуальної гармонії чоловіка й жінки.	0 – 7,1 1 – 14,3 2 – 50 3 – 28,6	0 – 11,8 1 – 23,5 2 – 23,5 3 – 41,2
3	Сексуальні стосунки - головне у стосунках чоловіка й дружини.	3	Сексуальні стосунки - головне у відносинах чоловіка і дружини.	0 – 7,1 1 – 28,6 2 – 42,9 3 – 21,4	0 – 29,4 1 – 17,6 2 – 41,2 3 – 11,8
4	Головне в шлюбі - щоб у чоловіка й дружини було багато спільних	4	Головне в шлюбі - щоб у чоловіка й дружини було багато спільних інтересів.	0 - 0 1 – 14,3 2 – 35,7 3 - 50	0 – 5,9 1 – 11,8 2 – 41,2 3 – 41,2

	інтересів.				
5	Дружина - це друг, що поділяє мої інтереси, думки, захоплення.	5	Чоловік - це друг, що поділяє мої інтереси, думки, захоплення.	0 - 0 1 - 7,1 2 - 28,6 3 - 64,3	0 - 11,8 1 - 5,9 2 - 41,2 3 - 41,2
6	Дружина - це насамперед друг, з яким можна поговорити про свої справи.	6	Чоловік - це насамперед друг, з яким можна поговорити про свої справи.	0 - 0 1 - 7,1 2 - 21,4 3 - 71,4	0 - 17,6 1 - 5,9 2 - 11,8 3 - 64,7
7	Найбільша турбота дружини - щоб всі члени родини були нагодовані й доглянуті.	7	Найбільша турбота чоловіка - забезпечити матеріальний статок і побутовий комфорт родини.	0 - 7,1 1 - 21,4 2 - 35,7 3 - 35,7	0 - 11,8 1 - 11,8 2 - 47,1 3 - 29,4
8	Жінка багато втрачає у моїх очах, якщо вона погана господарка.	8	Чоловік повинен займатися домашнім господарством нарівні із дружиною.	0 - 7,1 1 - 35,7 2 - 50 3 - 7,1	0 - 5,9 1 - 0 2 - 23,5 3 - 70,6
9	Жінка може пишатися собою, якщо вона гарна господарка.	9	Чоловік повинен уміти обслужити себе, а не чекати, що дружина візьме на себе всі турботи про нього.	0 - 7,1 1 - 7,1 2 - 28,6 3 - 57,1	0 - 0 1 - 5,9 2 - 11,8 3 - 82,4
10	Я хотів би, щоб моя дружина любила дітей і була	10	Чоловік повинен займатися дітьми не менше, ніж дружина.	0 - 0 1 - 7,1 2 - 28,6	0 - 0 1 - 0 2 - 23,5

	їм гарною матір'ю.			3 – 64,3	3 - 76,5
11	Жінка, що страждає від материнства, неповноцінна жінка.	11	Я хотіла б, щоб мій чоловік любив дітей.	0 – 7,1 1 – 35,7 2 – 21,4 3 – 35,7	0 – 11,8 1 – 0 2 – 5,9 3 – 82,4
12	Для мене головне в жінці, щоб вона була гарною матір'ю моїм дітям.	12	Чоловіка я оцінюю по тому, чи гарний він батько своїм дітям.	0 – 7,1 1 – 0 2 – 35,7 3 – 57,1	0 -17,6 1 – 5,9 2 – 23,5 3 – 52,9
13	Мені подобаються ділові й енергійні жінки.	13	Мені подобаються енергійні, ділові чоловіки.	0 – 0 1 – 21,4 2 – 35,7 3 – 42,9	0 -0 1 – 5,9 2 – 41,2 3 - 52,9
14	Я дуже ціную жінок, всерйоз захоплених своєю справою.	14	Я дуже ціную чоловіків, серйозно захоплених своєю справою.	0 – 0 1 – 0 2 – 57,1 3 – 42,9	0 – 0 1 – 5,9 2 – 35,3 3 – 58,8
15	Для мене дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові й професійні якості моєї дружини.	15	Для мене дуже важливо, як оцінюють на роботі ділові й професійні якості мого чоловіка.	0 – 0 1 – 28,6 2 – 35,7 3 – 35,7	0 – 0 1 – 17,6 2 – 41,2 3 - 41,2
16	Дружина повинна, насамперед, створювати й	16	Чоловік повинен уміти створювати в родині теплу, довірливу	0 – 0 1 – 7,1 2 – 42,9	0 – 5,9 1 – 5,9 2 – 5,9

	підтримувати теплу, довірчу атмосферу		атмосферу.	3 – 50	3 – 82,4
17	Для мене головне - щоб моя дружина добре розуміла мене й приймала мене таким, який я є.	17	Для мене головне - щоб мій чоловік добре розумів мене й приймав такою, яка я є.	0 – 0 1 – 14,3 2 – 35,7 3 – 50	0 – 0 1 – 5,9 2 – 23,5 3 – 70,6
18	Дружина - це насамперед друг, уважний і турботливий до моїх переживань, настрою, стану.	18	Чоловік - це насамперед друг, що уважний і турботливий до моїх переживань, настрою, стану.	0 – 0 1 – 21,4 2 – 35,7 3 - 42,9	0 – 5,9 1 – 11,8 2 – 11,8 3 – 70,6
19	Мені подобається, коли моя дружина красиво й модно одягається.	19	Мені подобається, коли мій чоловік красиво й модно одягається.	0 – 0 1 – 7,1 2 – 7,1 3 – 85,7	0 – 0 1 – 11,8 2 – 23,5 3 - 64,7
20	Я дуже ціную жінок, що вміють красиво одягатися.	20	Мені подобаються гарні, високі чоловіки.	0 - 0 1 – 28,6 2 – 14,3 3 – 57,1	0 – 0 1 – 11,8 2 – 29,4 3 – 58,8
21	Жінка повинна виглядати так, щоб на неї звертали увагу.	21	Чоловік повинен виглядати так, щоб на нього було приємно дивитися.	0 – 7,1 1 – 14,3 2 – 35,7 3 – 42,9	0 - 0 1 – 5,9 2 – 23,5 3 - 70,6

22	Я завжди знаю, що треба купити для нашої квартири.	22	Найбільша турбота жінки - щоб усі члени сім'ї були доглянуті.	0 – 0 1 – 21,4 2 – 28,6 3 – 50	0 – 17,6 1 – 17,6 2 – 11,8 3 – 52,9
23	Я люблю займатися домашніми справами.	23	Я завжди знаю, що потрібно купити для моєї родини.	0 – 7,1 1 – 28,6 2 – 28,6 3 – 35,7	0 – 5,9 1 – 11,8 2 – 17,6 3 – 64,7
24	Я можу зробити ремонт квартири, полагодити побутову техніку.	24	Я збираю корисні поради господарці: як готувати смачні страви, консервувати овочі, фрукти.	0 – 7,1 1 – 7,1 2 – 35,7 3 – 50	0 – 35,3 1 – 11,8 2 – 29,4 3 – 23,5
25	Діти люблять грати із мною, охоче спілкуються, ідуть на руки.	25	Головну роль у вихованні дитини завжди грає мати.	0 – 0 1 – 0 2 – 50 3 – 50	0 – 17,6 1 – 17,6 2 – 52,9 3 – 11,8
26	Я дуже люблю дітей і вмю з ними займатися.	26	Я не боюся труднощів, пов'язаних з народженням і вихованням дитини.	0 – 0 1 – 28,6 2 – 14,3 3 – 57,1	0 – 29,4 1 – 5,9 2 – 17,6 3 – 47,1
27	Я брав би активну участь у вихованні своєї дитини, навіть якби ми із дружиною вирішили	27	Я люблю дітей і із задоволенням займаюся з ними.	0 – 7,1 1 – 7,1 2 – 28,6 3 – 57,1	0 – 29,4 1 – 11,8 2 – 23,5 3 – 35,3

	розстатися.				
28	Я прагну домогтися свого місця в житті.	28	Я прагну знайти своє місце в житті.	0 – 0 1 – 28,6 2 – 14,3 3 – 57,1	0 – 0 1 – 5,9 2 – 35,3 3 – 58,8
29	Я хочу стати справжнім фахівцем своєї справи.	29	Я хочу стати висококваліфікованим фахівцем своєї справи.	0 – 0 1 – 14,3 2 – 14,3 3 – 71,4	0 – 0 1 – 5,9 2 – 17,6 3 – 76,5
30	Я пишаюся, коли мені доручають важку й відповідальну роботу.	30	Я пишаюся, коли мені доручають важку й відповідальну роботу.	0 – 0 1 – 21,4 2 – 7,1 3 – 71,4	0 – 0 1 – 0 2 – 58,8 3 – 41,2
31	Близькі й друзі часто звертаються до мене за порадою, допомогою й підтримкою.	31	Близькі й друзі часто звертаються до мене за порадою, допомогою й підтримкою.	0 – 0 1 – 14,3 2 – 50 3 – 35,7	0 – 0 1 – 11,8 2 – 47,1 3 – 41,2
32	Оточуючі часто довіряють мені свої лиха.	32	Оточуючі часто довіряють мені свої лиха.	0 – 0 1 – 50 2 – 28,6 3 – 21,4	0 – 0 1 – 17,6 2 – 41,2 3 – 41,2
33	Я завжди щиро співчуваю, втішаю й опікую людей,	33	Я завжди щиро співчуваю, втішаю й опікую людей, які цього	0 – 7,1 1 – 14,3 2 – 57,1	0 – 0 1 – 23,5 2 – 11,8

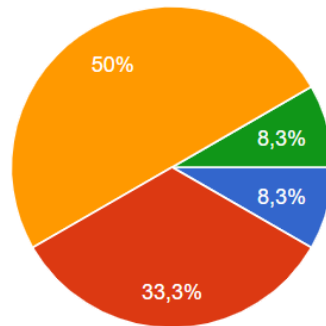
	які цього потребують.		потребують.	3 – 21,4	3 – 64,7
34	Мій настрій багато в чому залежить від того, як я виглядаю.	34	Мій настрій у великій мірі залежить від того, як я виглядаю.	0 – 14,3 1 – 35,7 2 – 28,6 3 – 21,4	0 – 0 1 – 17,6 2 – 35,3 3 – 47,1
35	Я намагаюся носити одяг, що мені личить.	35	Я люблю гарний одяг, ношу прикраси, користуюся косметикою.	0 – 0 1 – 14,3 2 – 35,7 3 – 50	0 – 0 1 – 29,4 2 – 47,1 3 – 23,5
36	Я уважно ставлюся до крою костюма, фасону сорочки, кольорів краватки.	36	Я надаю великого значення своєму зовнішньому вигляду.	0 – 7,1 1 – 50 2 – 14,3 3 – 28,6	0 – 0 1 – 11,8 2 – 58,8 3 – 29,4

Додаток 6 (Відповіді до опитувальника «Розподіл ролей в сім'ї»)

Від кого з вас залежать інтереси й захоплення сім'ї?

24 відповіді

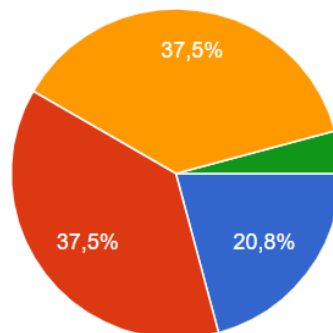

- В основному це залежить від чоловіка
- Це більшою мірою залежить від чоловіка, але й від дружини теж
- Це більшою мірою залежить від дружини, але й від чоловіка теж
- В основному це залежить від дружини

Від кого з вас більшою мірою залежить настрої у сім'ї?

24 відповіді

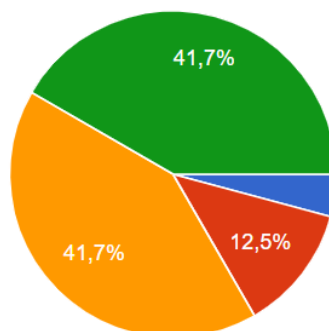

- В основному настрої залежить від дружини
- Більшою мірою настрої залежить від дружини, але й від чоловіка теж.
- Більшою мірою настрої залежить від чоловіка, але й від дружини теж.
- В основному настрої залежить від чоловіка

Якщо виникне необхідність, хто з вас у першу чергу знайде, де можна зайняти велику суму грошей?

24 відповіді

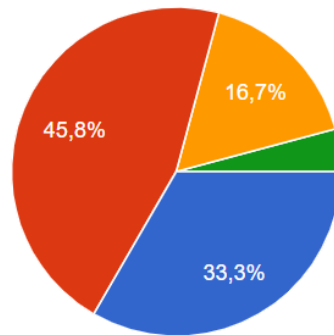

- Це зробить дружина.
- У першу чергу це зробить дружина, але й чоловік теж.
- У першу чергу це зробить чоловік, але й дружина теж
- Це зробить чоловік

Хто у вашій сім'ї частіше запрошує в дім гостей?

24 відповіді

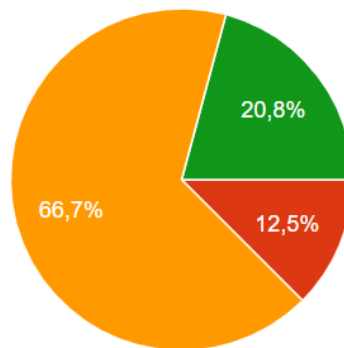

- Частіше запрошує чоловік
- Зазвичай запрошує чоловік, але й дружина теж.
- Зазвичай запрошує дружина, але й чоловік теж
- Частіше запрошує дружина

Кого в сім'ї більше турбує затишок і зручність вашої квартири?

24 відповіді

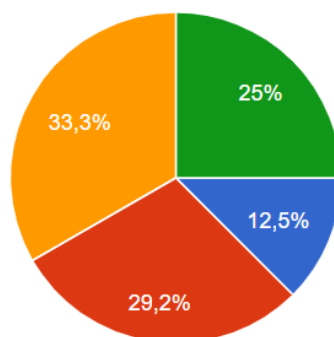

- В основному чоловіка
- Більшою мірою чоловіка, але й дружину теж
- Більшою мірою дружину, але й чоловіка теж
- В основному дружину

Хто з вас частіше першим цілує й обіймає іншого?

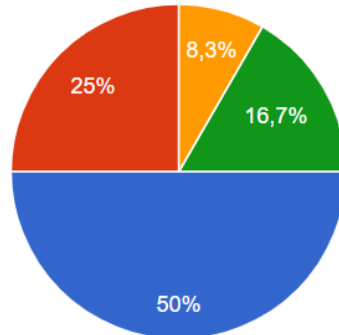
24 відповіді

- Зазвичай це робить чоловік
- Зазвичай це робить чоловік, але й дружина теж
- Зазвичай це робить дружина, але й чоловік теж
- Зазвичай це робить дружина

Хто у вашій сім'ї вирішує, які газети й журнали виписувати?

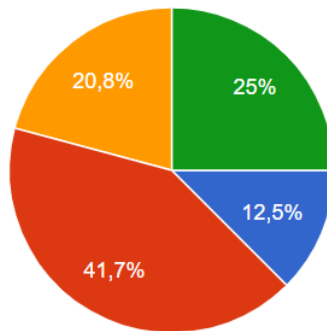
24 відповіді

- Зазвичай вирішує дружина
- Більшою мірою це залежить від дружини, але й від чоловіка теж
- Більшою мірою це залежить від чоловіка, але й від дружини теж
- Зазвичай вирішує чоловік

Із чиєї ініціативи ви частіше ходите в кіно, у театр?

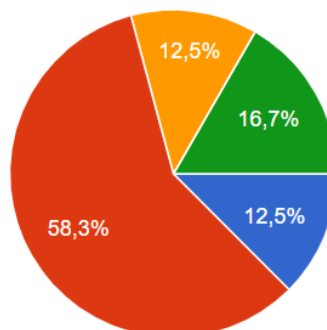
24 відповіді

- З ініціативи чоловіка
- В основному з ініціативи чоловіка, але буває, що й дружини
- В основному з ініціативи дружини, але буває, що й чоловіка
- З ініціативи дружини

Хто у вашій сім'ї грає з маленькими дітьми?

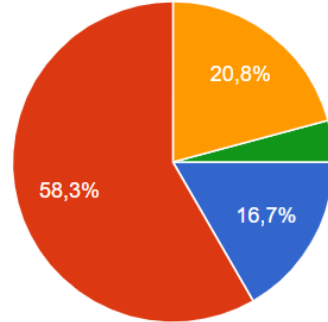
24 відповіді

- В основному дружина
- Частіше дружина, але й чоловік теж
- Частіше чоловік, але й дружина теж
- В основному чоловік

Від кого у вашій родині залежить взаємна задоволеність інтимними відносинами?

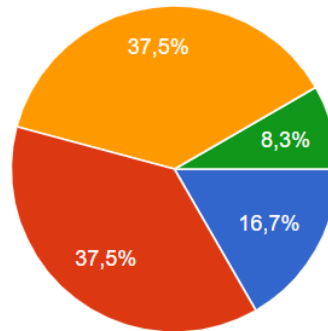
24 відповіді

- В основному це залежить від чоловіка
- Більшою мірою це залежить від чоловіка, але й від дружини теж
- Більшою мірою це залежить від дружини, але й від чоловіка теж
- В основному це залежить від дружини

Майже всі подружні пари час від часу зазнають труднощів в інтимних відносинах; як ви вважаєте, від кого це може залежати у вашій сім'ї (вільно або мимоволі) більшою мірою?

24 відповіді

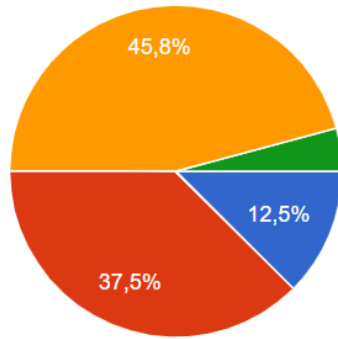

- Частіше від чоловіка
- Зазвичай від чоловіка, але й від дружини теж
- Зазвичай від дружини, але й від чоловіка теж
- Частіше від дружини

Чиї життєві принципи й правила (відношення до неправди, обов'язковість виконання обіцянок, неможливість запізень й ін.) є визначальними у вашій родині?

24 відповіді

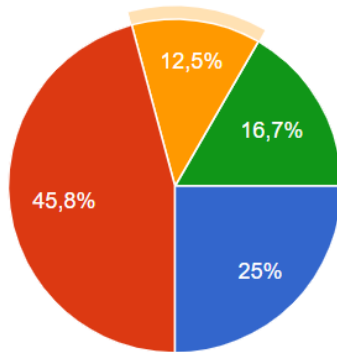

- Життєві принципи дружини
- Як правило, дружини, але в деяких випадках і чоловіка
- Як правило, чоловіка, але в деяких випадках і дружини
- Життєві принципи чоловіка

Хто у вашій родині стежить за поведінкою маленьких дітей?

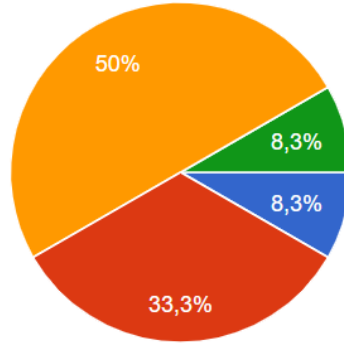
24 відповіді

- В основному це робить дружина
- Частіше це робить дружина, а іноді й чоловік
- Частіше це робить чоловік, а іноді й дружина
- В основному це робить чоловік

Хто у вашій сім'ї ходить із дитиною в кіно, театр, на прогулянки й ін.?

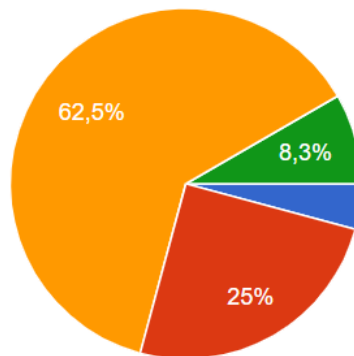
24 відповіді

- В основному це робить чоловік
- Частіше це робить чоловік, але й дружина теж
- Частіше це робить дружина, але й чоловік теж
- В основному це робить дружина

Хто у вашій сім'ї більшою мірою звертає увагу на самопочуття іншого?

24 відповіді

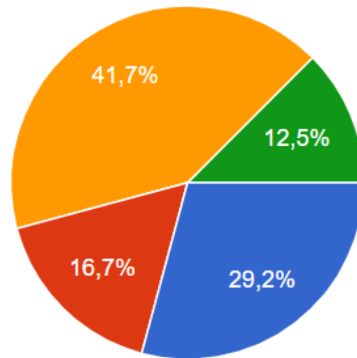

- Чоловік
- Більшою мірою чоловік, але й дружина теж
- Більшою мірою дружина, але й чоловік теж
- Дружина

Уявіть собі таку ситуацію: в обох з вас з'явилася можливість перемінити роботу на більш високо оплачувану, але менш цікаву. Хто це зробить у першу чергу?

24 відповіді

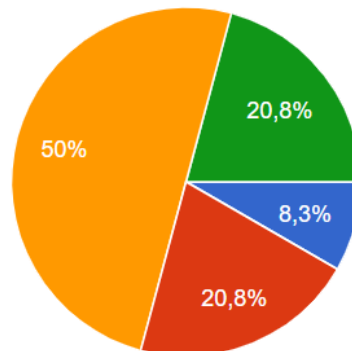

- Це зробить дружина
- Скоріше дружина, ніж чоловік.
- Скоріше чоловік, ніж дружина
- Це зробить чоловік

Хто у вашій сім'ї займається повсякденними покупками?

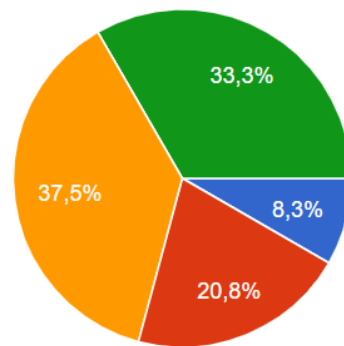
24 відповіді

- В основному чоловік
- Більшою мірою чоловік, але й дружина теж
- Більшою мірою дружина, але й чоловік теж
- В основному дружина

Хто у вашій сім'ї має більше підстав ображатися на байдужість, черствість, безтактність іншого?

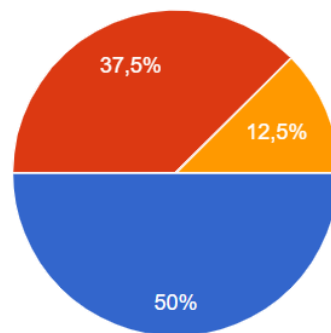
24 відповіді

- Чоловік
- Більшою мірою чоловік, ніж дружина
- Більшою мірою дружина, ніж чоловік
- Дружина

Якщо у вашій сім'ї виникнуть грошові труднощі, то хто – чоловік, чи жінка, займеться пошуками додаткового заробітку?

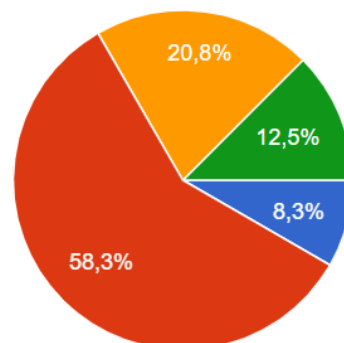
24 відповіді

- Це зробить чоловік
- У першу чергу це зробить чоловік, але й дружина прийме в цьому участь
- У першу чергу це зробить дружина, але й чоловік прийме в цьому участь
- Це зробить дружина

Хто у вашій сім'ї планує, як і де провести відпустку

24 відповіді

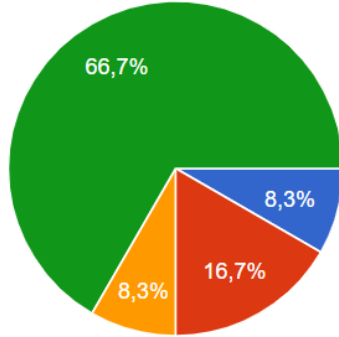

- В основному дружина
- Частіше дружина, але й чоловік бере участь
- Частіше чоловік, але й дружина бере участь
- В основному чоловік

Хто у вашій сім'ї викликає представників різних ремонтних служб і веде з ними переговори?

24 відповіді

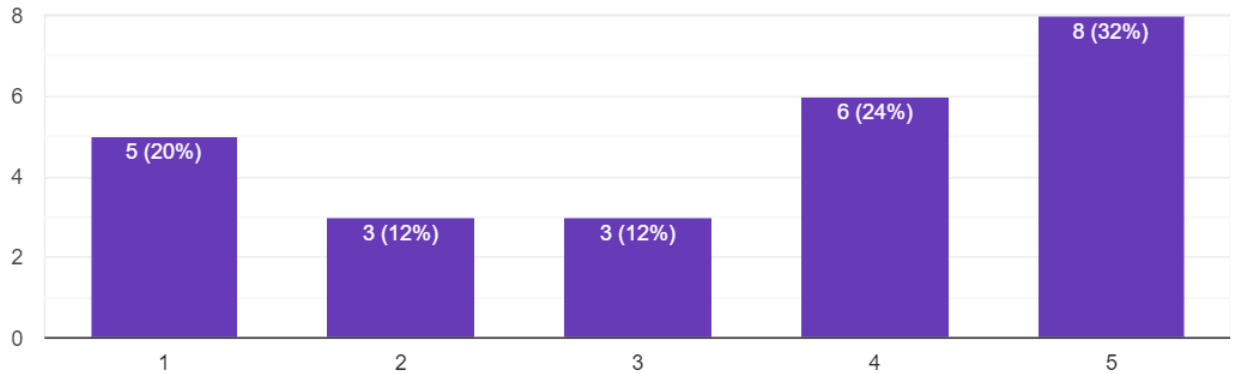
- В основному це робить дружина
- Частіше це робить дружина, але іноді й чоловік
- Частіше це робить чоловік, але іноді й дружина
- Зазвичай це робить чоловік

Додаток 7 (Відповіді до опитувальника «Діагностики сімейних ролей подружжя»)

Здатність вести облік доходів і витрат

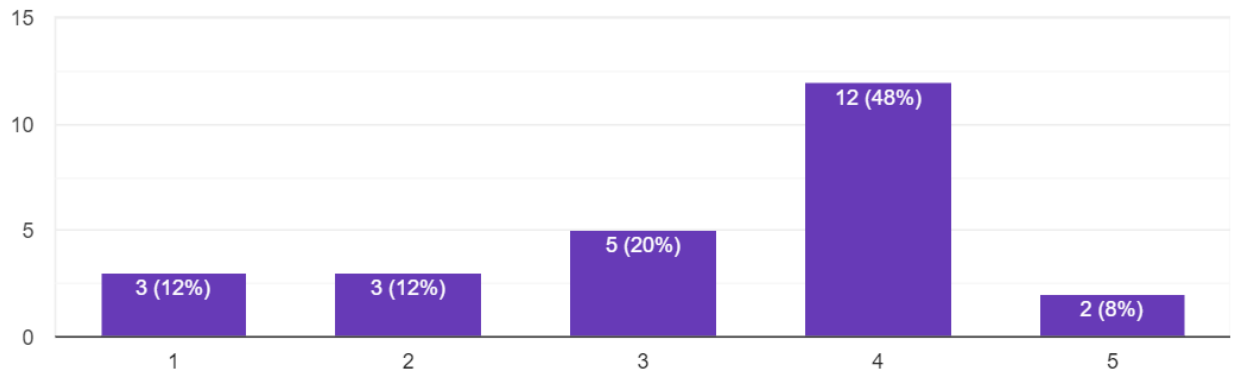
25 відповідей

Здатність готувати смачні страви

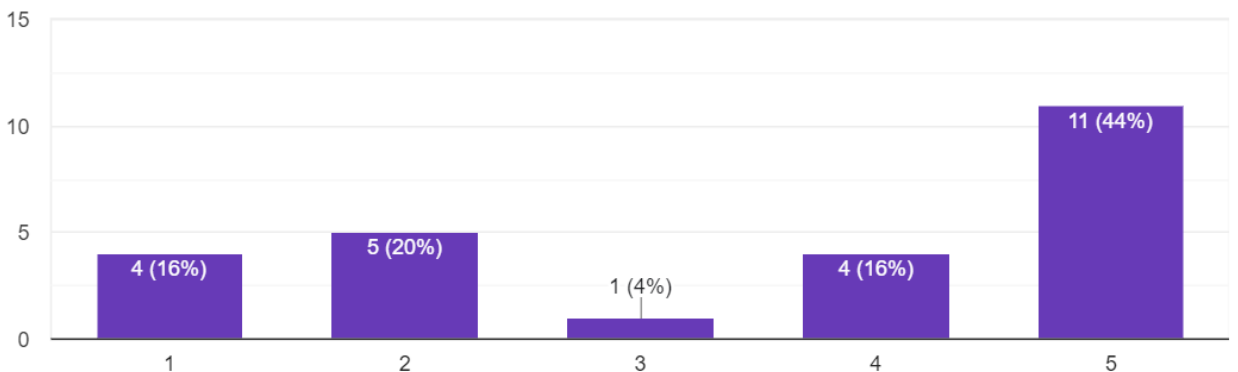
25 відповідей

Здатність доглядати за дітьми

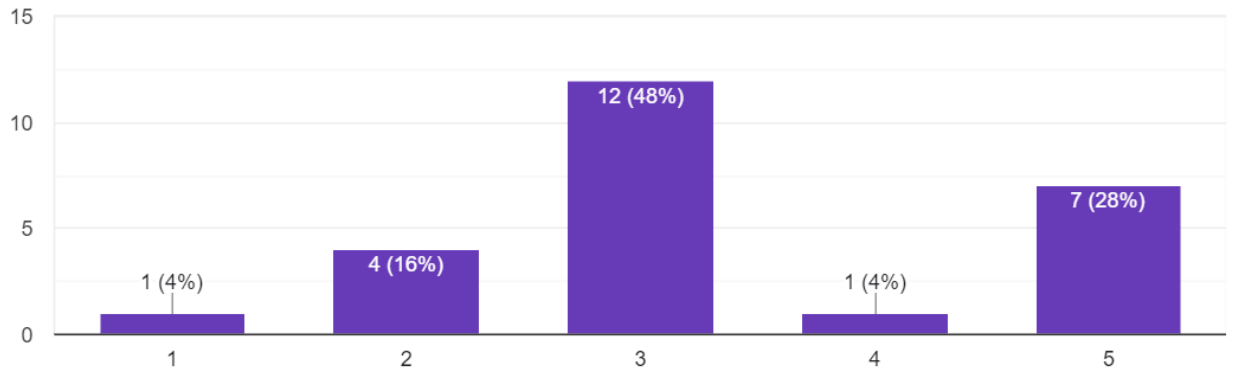
25 відповідей

Здатність до підприємницької діяльності

 [Копіювати](#)

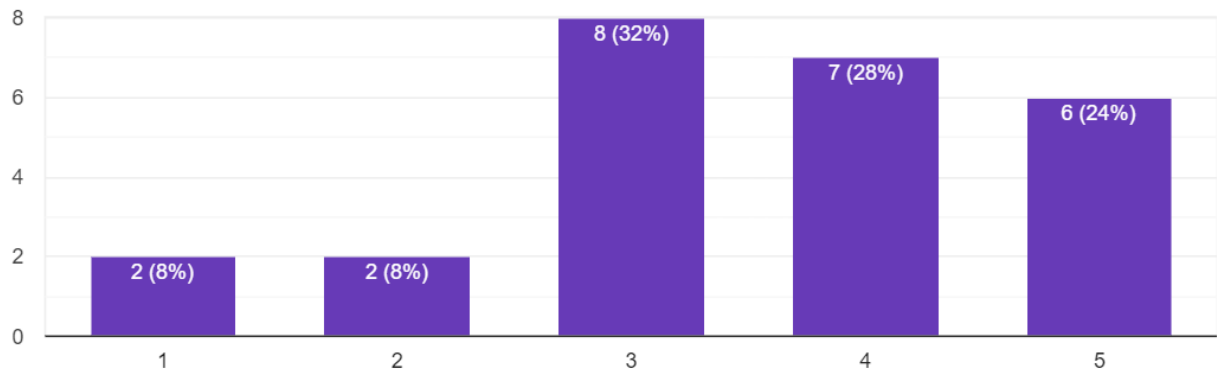
25 відповідей

Здатність забезпечити сім'ю житлом

 [Копіювати](#)

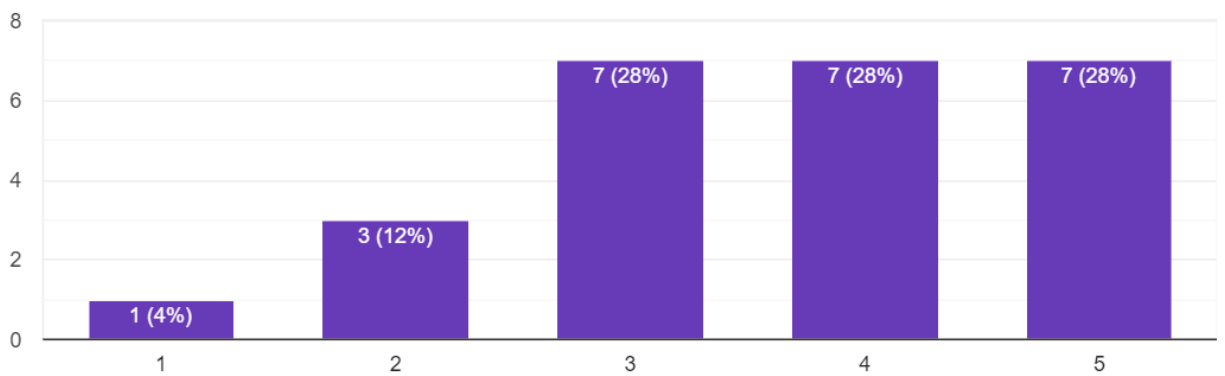
25 відповідей

Здатність забезпечувати сім'ю необхідним майном

 [Копіювати](#)

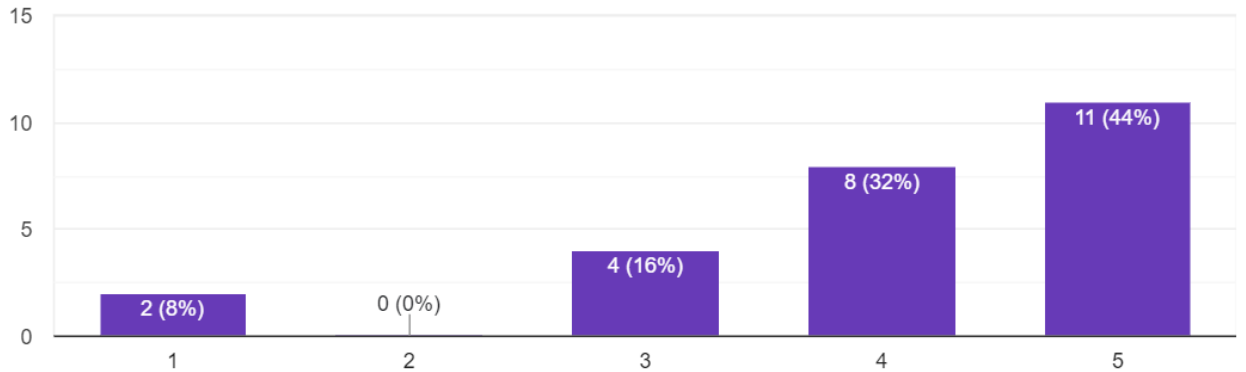
25 відповідей

Здатність забезпечувати сім'ю якісними харчовими продуктами

[Копіювати](#)

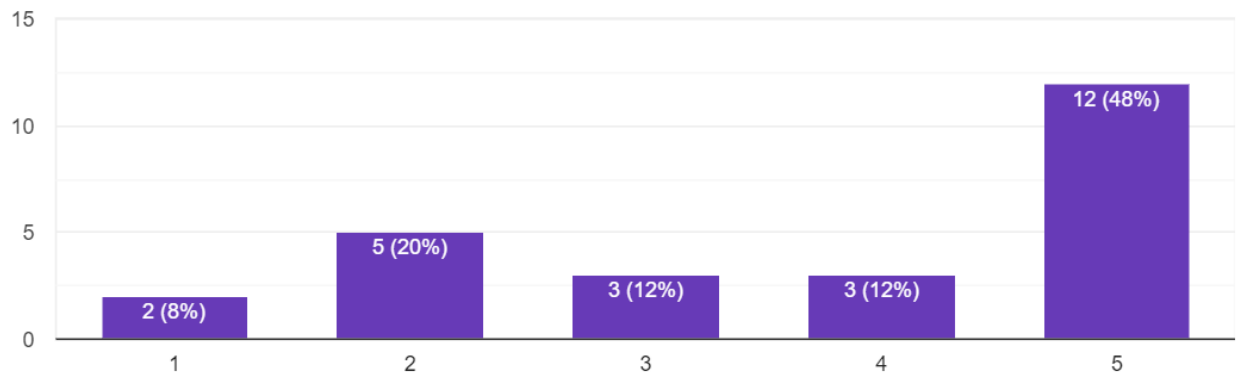
25 відповідей

Здатність здійснювати раціональні покупки

[Копіювати](#)

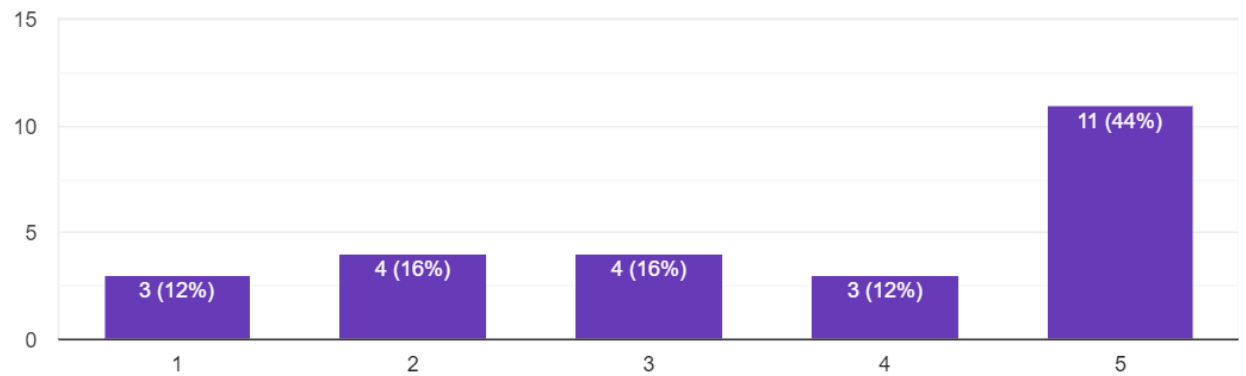
25 відповідей

Здатність жити без кредитів та фінансових боргів

[Копіювати](#)

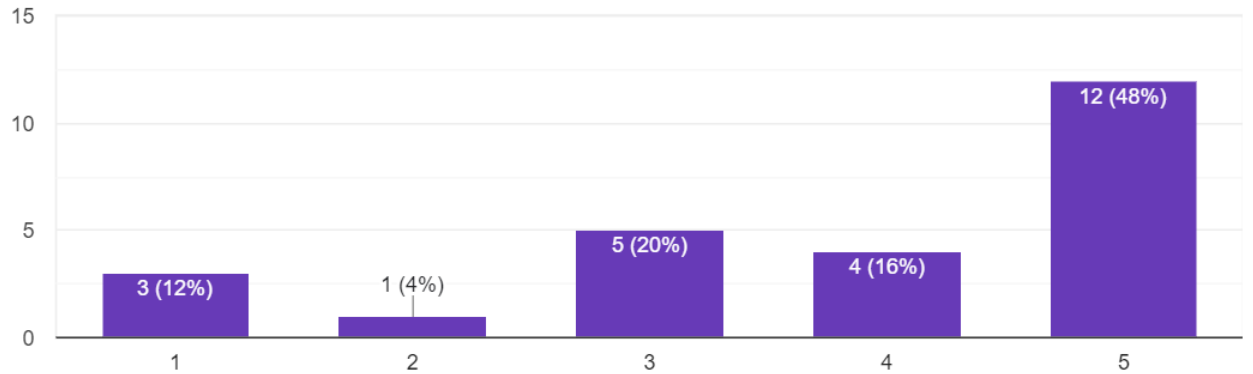
25 відповідей

Здатність жити без матеріальної допомоги родичів, колег чи друзів

 Копіювати

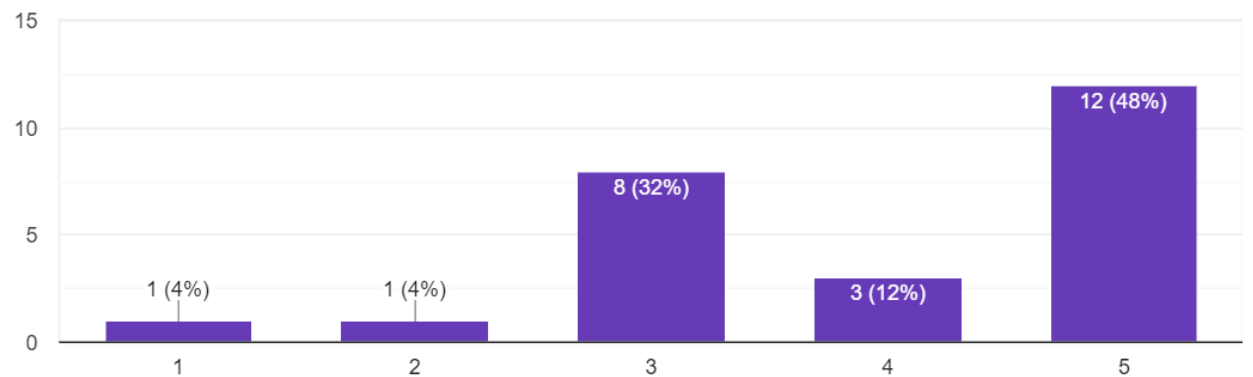
25 відповідей

Здатність контролювати запаси продуктів, миючих засобів

 Копіювати

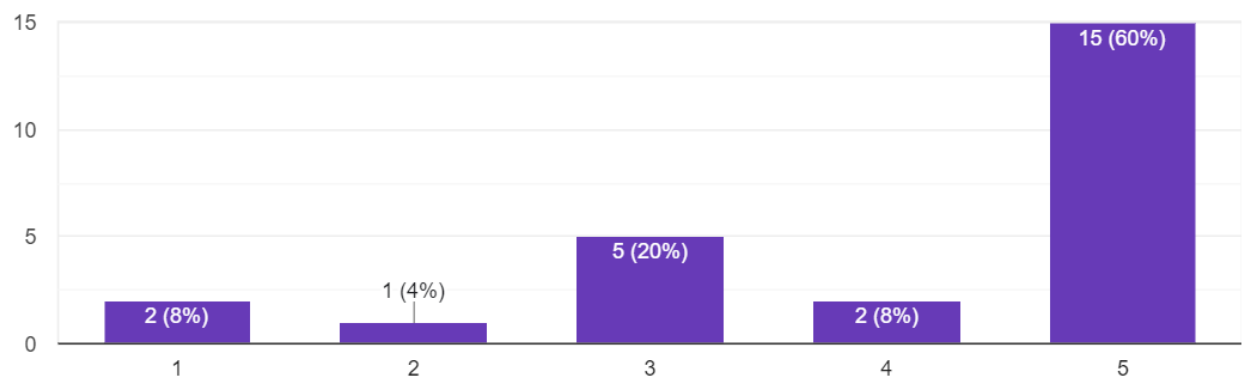
25 відповідей

Здатність наповнювати сімейний бюджет

 Копіювати

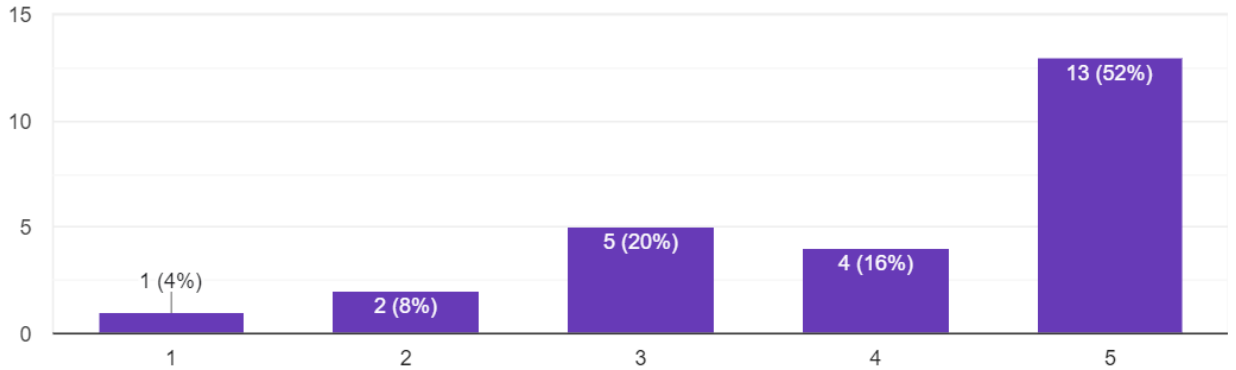
25 відповідей

Здатність організувати сімейний побут (повсякденне життя)

 [Копіювати](#)

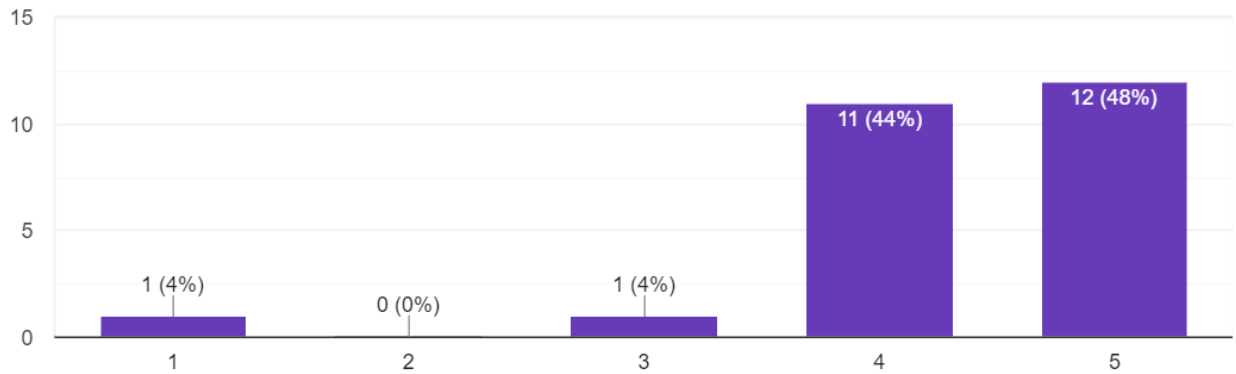
25 відповідей

Здатність організувати та забезпечити сімейні прогулянки

 [Копіювати](#)

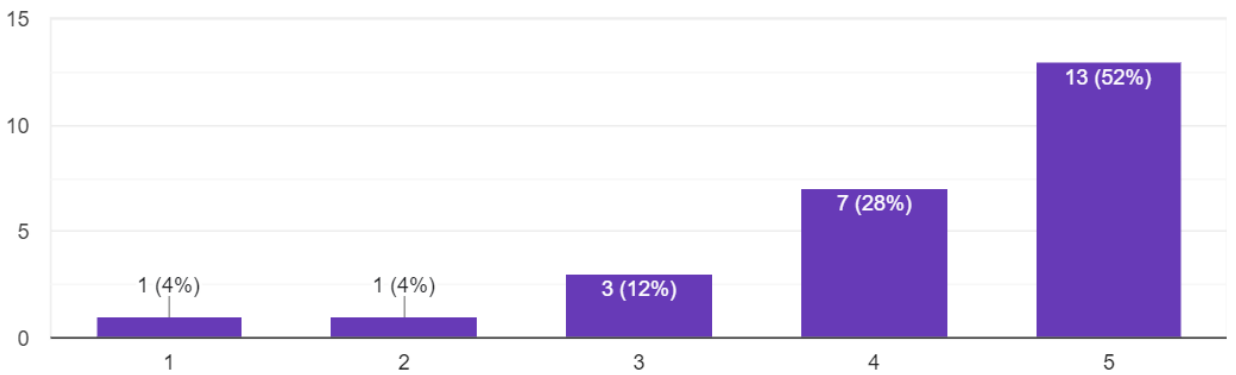
25 відповідей

Здатність організувати та забезпечити сімейні свята

 [Копіювати](#)

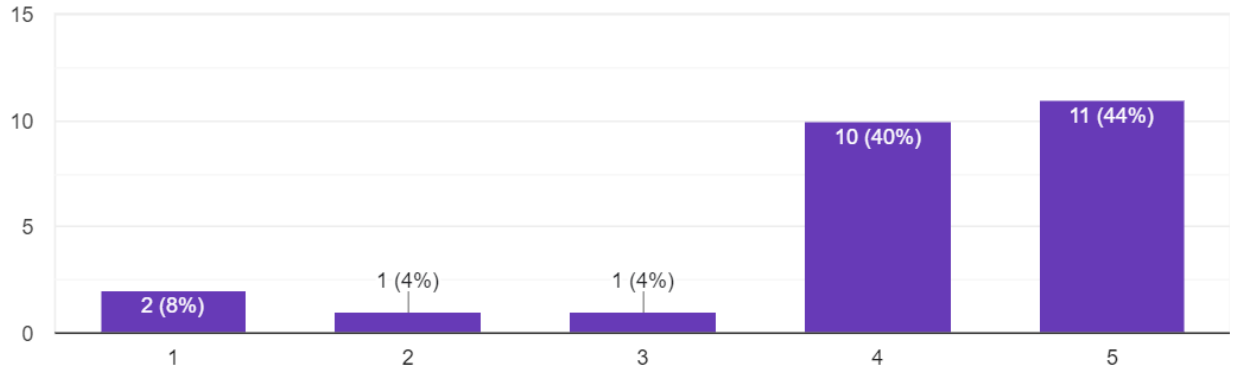
25 відповідей

Здатність підтримувати у справному стані домашнє господарство

(сантехніку, електрику та ін.)

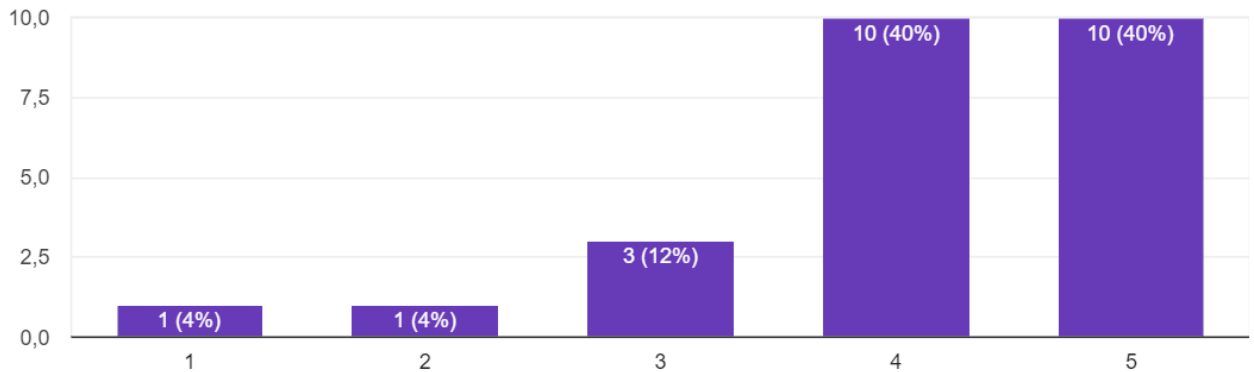
25 відповідей

Здатність підтримувати чистоту та порядок

Копіювати

25 відповідей

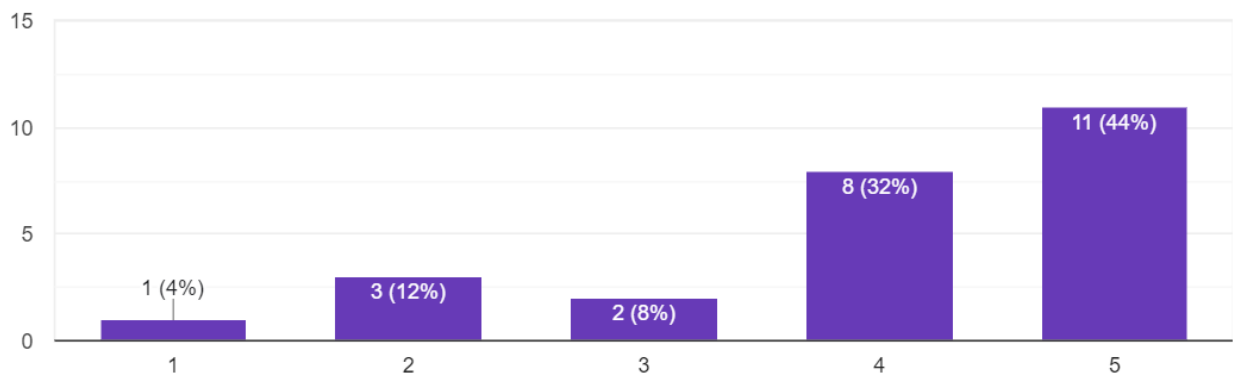

Копіювати

Здатність піклуватися про стан здоров'я членів сім'ї (медична

діагностика, професійна гігієна зубів, масаж)

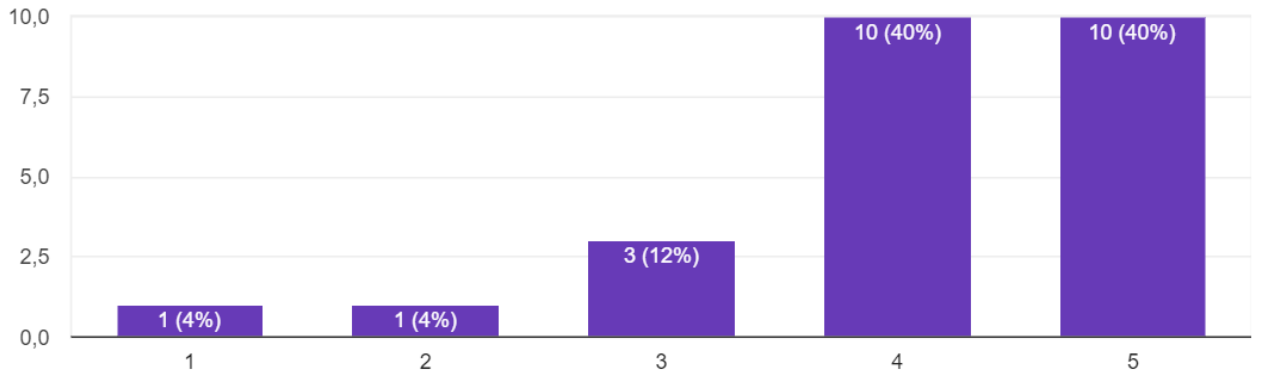
25 відповідей

Здатність планувати щоденні господарсько-побутові справи

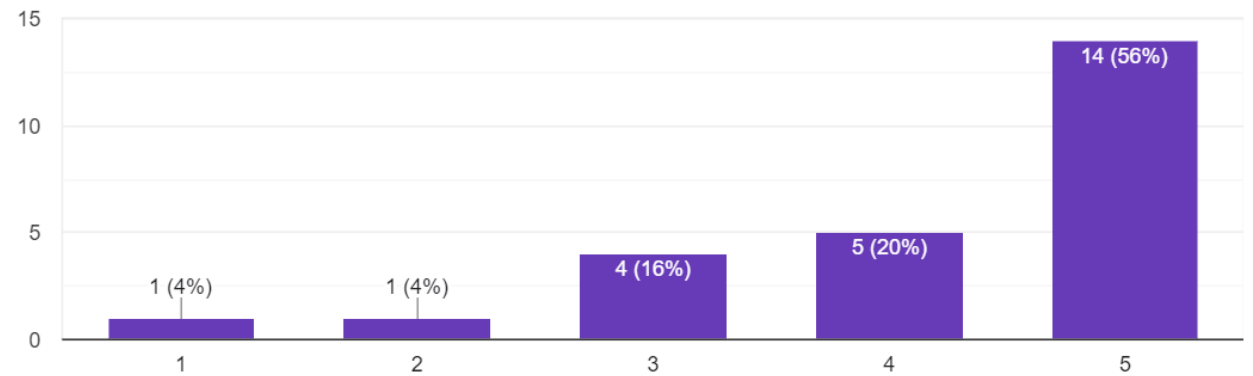
25 відповідей

Здатність правильно розподіляти сімейні обов'язки

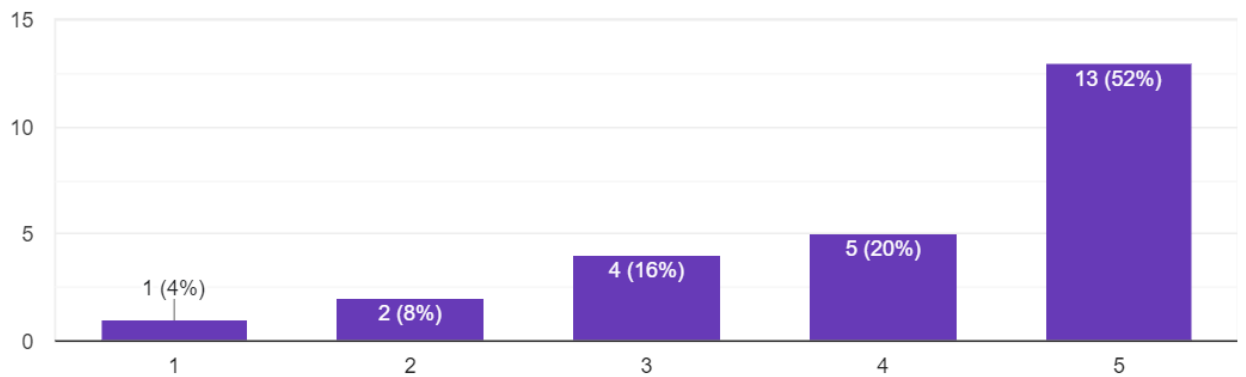
25 відповідей

Здатність раціонально вести домашнє господарство

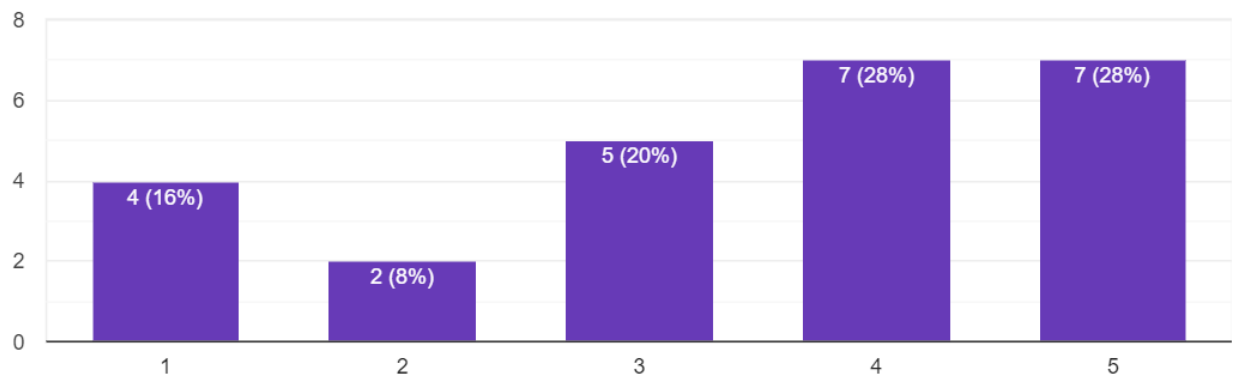
25 відповідей

Здатність раціонально планувати (економити) сімейний бюджет

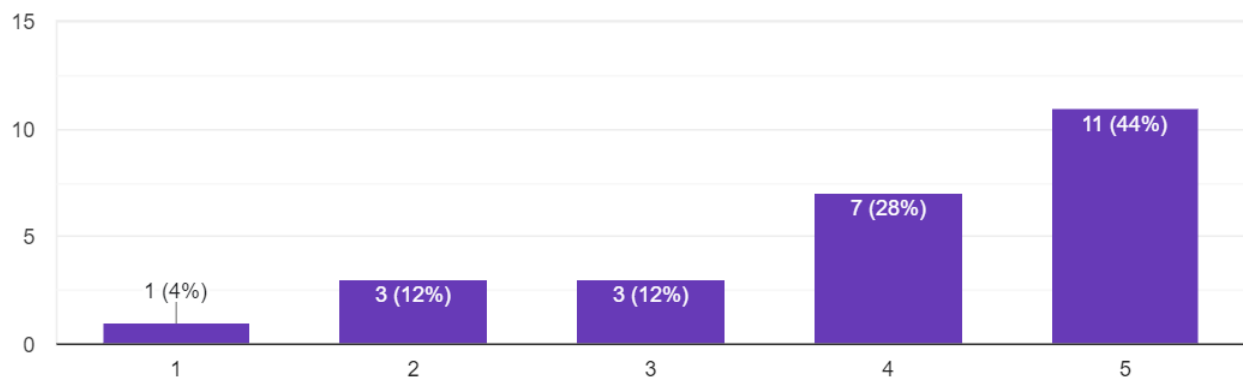
25 відповідей

Здатність створювати домашній затишок

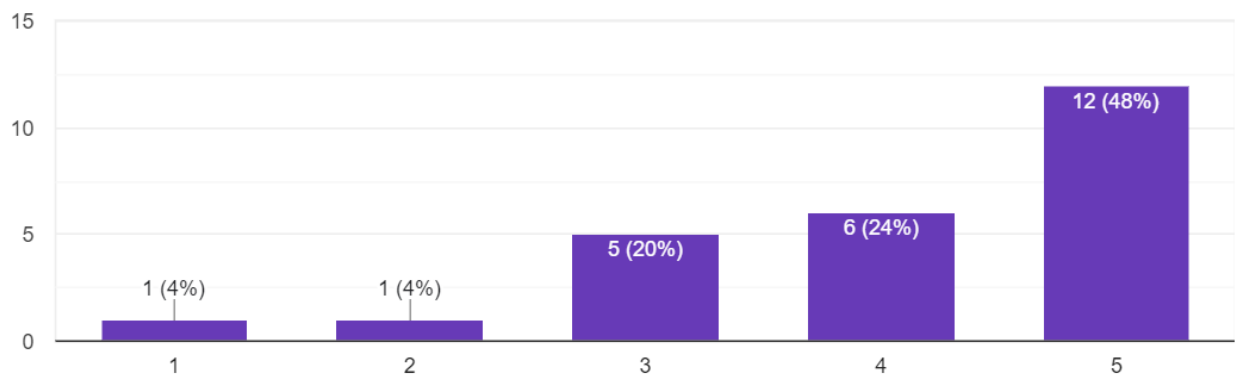
25 відповідей

Здатність утримувати сім'ю, бути джерелом засобів до існування

25 відповідей

Здатність фінансово забезпечити відпочинок сім'ї

 Копіювати

25 відповідей

